

ARGIA

**URAREN MENDE
BERRIRO ERE**

Jose Mari Esparza:
«Nafarroari bere izaera
aitortu behar zaio»

**Barne kontseilari berria den
Juan Lasarekin solasean**

EKO

SUPER AMARA

Isabel II.a, 16 zbk. Telf. 461177
DONOSTIA

EKO PASAI

PASAI ANTZO

S. JUAN

BAUTISTA

Kooperatiba

Villas auzoa. Telf. 550199
HERNANI

EKO ALTZA

Larratxo ibilbidea, 96 zbk.
ALTZA

BETI MERKEK

Loiola kalea 12.
DONOSTIA

EKO TOLOSA

TOLOSA

MERKEK

IGLESIAS

TRINTXERPE

EKO AIETE

Grupo Etxadi. Telf. 211488
AIETE.DONOSTIA

EKO ASTEASU

Keelavite poligonoa z/g.
Telf. 692526. ASTEASU

EKO URRETXU

Labeaga 1. Ipiñarrieta 9
URRETXU

AUTO SERVICIO

DURANGO

Retentxu kalea 30
DURANGO

1.209. zenbakia

Azala: A. Ruiz de Azua (1983).

4.— Astegiroa.

POLITIKA

13.— Juan Lasa, Barne Kontseilari berriarekin solasean. **I. Zubiondo.**

16.— Alberto Onaindia, nazionalismoa gerrate garaian. **I.Z.**

17.— Eritzia. **M. Ugalde.**

NAZIOARTEKOA

18.— Hungriako mugez harata 3 milioi magyar baldintza exkaxetan. **P. Sastre.**

ERREPORTAIK

21.— Ipar Amerikan zesta-punta tanto luze baten erdian. **L. Aristi.**

24.— Uraren mende berriro ere. **J. Mollarri.**

35.— UEU, euskal unibertsitatearen bidea jorratzen. **T. Arteka.**

38.— J.M. Esparza: «Nafarroari bere izakera aitortu behar zaio». **I. Camino.**

42.— Erredurak eta deshidratazioa udako arazo larrienak. **I. Goikoetxea eta J. Mollarri.**

KULTURA

45.— Kultur ataria.

46.— Uda parterako irakurgaiak hainbat idazleren proposamen. **J. Arano.**

49.— Udaberria dantza taldea Kroaziara elkar trukaketa bidaiari. **J. Saizar.**

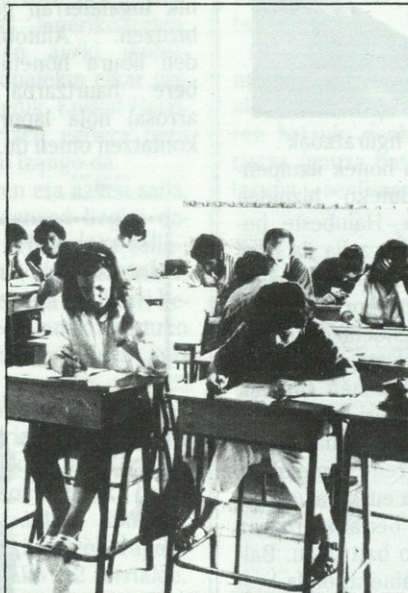
50.— Clara Gangutia: «Zenbaiten ustez, kolore azula nire nortasun ikur bilakatu da». **I. Gonzalez eta A. Carredano.**

52.— Telebistek ikusentzulego masiboa baina zatikatua kate anitzen kariaz. **R. Martin Sarabis.**

ETA BESTE

55.— Denborapasak.

58.— Azkena: «EKB etorkizunari begira». **P. Agirrebaltzategi.**

HAMABI hildako eta milaka milioitako kalteak ekarri ditu uztailaren 19ko UHOLDEAK. Duela bost urte beste bat ere nozitu zen Euskal Herrian, uda parteko euri jasak arriskutsuak suertatzen ari direlarik urte gutxitan. UHOLDEEN AURKAKO NEURRIAK eta beste jorratu ditugu aste honetako erreportaia nagusian. Besteak beste, hemendik aurrera aurkituko dituzu IPAR AMERIKAKO ZESTA-PUNTAko istiluak, UDAKO GAISOTASUN ohizkoetan ez pairatzeko aholkuak emango dizkizuna, eta UDAKO EUSKAL UNIBERTSITATEAREN XVI. edizioan Iruñeko Larraonan izandakoak. Elkar hizketen artean berri, nagusi gisan JOSE MARI ESPARZA tafallarrarekin lotutakoa aurkezten dizugu, eta politikako orrialdeetan JUAN LASA Baskongadetako BARNE MINISTRARI berriarekin egindakoa.

Jabea: Zeruko ARGIA S.A.L.

ARGIA egiten dugu:

Donostian: Mikel Antza, Jon Mikel Arano, Gorka Arrese, Jon Barandiaran, Txumai Iturria, Josu Landa, Xabier Lekuona, Juan Jose Petrikorena, Pablo Sastre, Iñaki Uribe, Xalbardin, Pello Zubiria, Joxemi Zumalabe.

Bilbon: Jesus Artetxe, Arturo Izarzelai, Luis Fernandez, Ernie Madariaga, Laura Mintegi, Imanol Murua, Jon Sarasua, Iñaki Uriarte, Pello Urzelai.

Gasteizen: Txotxe Andueza, Irantzu Iriondo, Pablo Ruiz de Aretxabaleta.

Iparaldean: Isabel Etxeberria, Tala.

Iruñean: Jon Alonso, Iñaki Camino, Marta Diez, Joxe Martin Gogortza, Imanol Haranburu, Iñaki Mendibe.

Kolaboratzaileak: Gemma Agesta, Xabier Agirre, Martxel Aizpurua, Itziar Alkorta, Joseba Alvarez, Enrike Amonariz, Mikel Arrieta, Ladix Arrosagarai, Antton Azkargorta, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, M.J. Barandiaran, Amaia Elosegi, Xabier Erro, Xarlot Etxezaharreta, Joxean Gezalaga 'Zaldubi', Mielan-jel Harana, Mikel Hernandez, Ostaiska Irastorta, Iñaki Irazabalbeitia, Mikel Iribarren, Gure Irratikoak, Irulegi Irratikoak, Koldo Izagirre, Kanko Izipuzua, Edorta Jimenez, Karmelo Landa, Asun Larrañaga, Lurdes Larrañaga, Loren Loidi, Emilio Lopez Adan 'Beltza', Alfonso Martinez, Xabier Mendiguren, Mikel Mendizabal, Bego Montorio, Morau eta Martin, Josean Oiz, Eneko Olasagasti, Koldo San Julian, Andoni Sarriegi 'Murumendi', Joseba Sarriandia, Allande Sokarros, Joan Mari Torrealdei, J.L. Alvarez 'Txillardegui', Urederra, Aitor Zabalgoeaskoa.

Diseinu eta montajea: Jon Barandiaran, Eneko Abrego.

Fotomekanika: Agus Barandiaran.

Azala: Garbiñe Ubeda.

Publizitatea: Maximo Aierbe, Joxe Mari Ostolaza.

Administrazioa: Jon Barandiaran.

Ardura teknikoa: Simeon Barroso, J. Jose De Marcos.

D.L.: 80—1963.

Helbideak: ARGIA, Ametzagaña 19 Behea. 20012 Donostia./ Diputazio kalea, 3, 1-ekz. 48009 Bilbo.

Telefonak: (943)283399, (94)4248012.

Inprimategia: ANTZA inprimategia.

1988. urterako harpidetza sariak: (BEZ barne)

Hego Euskal Herria.....	6.000 pezeta.
Ipar Euskal Herria.....	400 libera.
Estatu Espainola.....	6.000 pezeta.
Beste atzerriak.....	8.000 pezeta.
Airez.....	12.000 pezeta.

UZTAILA 31 ABUZZTUA 6

abuztuaren 4ean ilbe-
hera

eguzkia: (uztailaren 31an)
irten: 07.12
sartu: 21.29

mareak: (uztailaren 31an)
gora: 06.52 eta 19.08
behera: 12.50

LIBURUAK

DABID ZUAZALDE

Izenburua: Urkamendira bideko erreportaiak.

Egilea: Julius Fučík.

Itzultzailea: Elena Ituarte.

Argitaratzailea: Txalaparta.

Ezaugarriak: 134 orri, 625

pta.

Julius Fučík kazetari txekiar komunista, Gestapok atxilotu zuen 1942an, eta bortizki torturatu eta gartzelan eduki ondoren 1943an afusilatu zuten naziek. Gartzelan zegoela, zer zetorkion jakinda, izkutuan idatzi zituen liburu honetako zatiak eta ixilpean nola hala aterarazi espetxetik, bera hil ondoren argitaratu zen liburu hau osatuz.

Liburu gogorra da, latza, eta aldi berean ederra. Izua eta sua pizten dizkizu, sentimendu eta pentsamendu anitz sortarazten dizkizu. Ikaragarria da irakurtzen duzuna, eta ikaragarriagoa idazlearen egoera imajinatzea, jakitea hau ez dela *nobela* bat. Aipagarriena, idazleak erakusten duen etengabeko konfidantza, inoiz etsi gabe beti alderdi komunistaren antolamendua eta propaganda buruan, eta baita ere Fučíken luzidotasuna: berebizikoak dira adibidez, gartzelazainen

erretratuak, 'figuratxoak'.

Argitalpen honek itzulpengintzaz jarduteko hizpidea ematen digu. Hainbeste hutsune dugunez, zaila da nondik hasi erabakitzen, baina bada joera orokor bat: gure inguruan, mendebaldeko kultura, nagusi eta ezagun diren izen handien tituluak euskaratzea; hori ondo dago, beharrezkoa ere bada, gu ere kultura horren seme-alaba bait gara, eta euskaraz ez badugu edaten bertatik erdaraz egin beharko bait dugu. Baina horrez gainera, bada beste literatura bat, bertze literatura batzuk. Egile batzuen nonnahi ezagun eta ospetsu bihurtzeko, beren kalitatea dute frogagiritzat; baina hori ukatu gabe, iragazki ideologikoek berealdiko indarra dute: nazio batzuen indar inperialistak eta klase batzuen interesak filtratzen dute Parnasorako bidea.

Horregatik, bere buruaren jabe izango den Euskal Herria nahi badugu, geure erreferentziak bilatzeko aske izan behar dugu. Alderdi honetatik, bikain deritzogu itzulpen hautapen honi, eta segida izatea espero dugu, bai «Txalaparta»n bai bestelako argitaletxeetan.

Ahantzi baino lehen esan dezadan Antton Azkargortaren hitzaurrea dakarrela liburuak. Frantzia eta Espainiako espetxeetan horrenbeste adiskide, lagun eta senide dituen herri honek, harrera ona egingo ahal dio Julius Fučík txekiarrari! Badugu behintzat horretarako arrazoirik.

Izenburua: Hitlerek untxe arrosa lapurtu zuenean.

Egilea: Judith Kerr.

Itzultzailea: Mario Onaindia.

Argitaratzailea: Alfaguara-Desclée de Brouwer.

Judith Kerr judu alemaniarra, haurra zela aldegin behar izan zuen bere herritik, naziengandik ihesi. Frantzian eta Suizan ibili ondoren azkenik Ingalaterran geratu zen bizitzen. Alutobiografikoa den liburu honetan, naziek bere haurtzaroa (=untxi arrosa) nola lapurtu zioten kontatzen omen du.

Ez dugu irakurtzeko astirik izan. Hala ere, gainbegiratu bat emanda, inprimategi huts dextente sumatu dugu, eta horrez gainera euskara ere ez dela nahi genukeen bezain ona.

Aldizkariaren izena: Euskerazaintza.

Ezaugarriak: 3. zenb., 52 orri.

«Goiz Argi» aldizkaria poliki poliki itzali zen; «Saski-Nas-ki» ere hortxe nonbait bide dabil, baina bizitza osoan burrukalari izan denak ezin utzi bere grinari. Halako zerbait gertatzen zaie batuaz egiten ez duten idazleei: aurkibideko zerrendari begiratu besterik ez dago, hortxe aurkituko dituzu aspaldidanik ezagunak ditugun izen guzti horiek: Ambrosio Zatarain, Bixente Latiegi, Lino Akasolo, Santi Onaindia...

Ez genuen aldizkari honen berri, baina honez gero 3. alea kaleratu dute, urtebete-

EUSKERAZAINZZA

3. zenb. 1988-1989

1988-1989

1988-1989

1988-1989

1988-1989

1988-1989

1988-1989

1988-1989

ko ibilbidea eginda; «Euskerazaintza» izen bereko «Euskeraren Erri Akademiarren» agerkari eta bozeramalea dugu. Bertan, gipuzkeraz eta bizkaieraz idatzitako hainbat idazlan dituzu, albisteak, saioak eta literatur lanak. Aipatuko dizkizugu batzuk:

Akesolok, J. Balmesen «El Criterio» itzuli zuen Zinkunegi abertzale eta euskaltzalearen berri ematen digu. L. Arostegik Lauaxetaren olerkigintzaz dihardu. Latiegi Erdiaroko euskal izen batzuk ditu aipagai, hatxezaleen kontra gogor aritzeko aprobetxatuz. Mendeurrena beteko duten Julene Azpeitia eta Tene Mujika idazleen aipuak, baita Yon Oñatibia zenduarenak ere. Berrio-Otxoaz bertso eta berriak. Euskaraz gaizki esaten direnak ondo eta garbi nola esan, arrantzaz-izen batzuk, eta luzeen eta aipagarriena, Anes Arrindaren zine gidoi zati bat; izenburua: «Anai arteko gorrotoa: Gipuzkoa eta Nafarroa»; lekua, Lazkao; garaia: Erdi Aroa.

Akademia izaki, ez zaie hizkuntz eredu jakinik sumatzen, «etsai» bakar bati aurre egitea ez bada. Dena den, eskaini diegu beren tokitxo, eta inork haiekien hartuemanen jarri nahi balu, hona bi helbide: Getaria, 21-Donostia eta C. Larreategi, 14-Bilbo.

Oharra: Azken orduan eskuetara iritsi berri zaigu Bernardo Atxagaren «Obabakoak», ipuin zahar batzuk eta berri asko dituen 400 orritako liburukotea. Iritsi zaharra ere ez da Joanito Dorronsororen «Bertsotan II. 1936 - 1980» bertsolari eta berto munduari osorik eskainitako liburu mardula. Oporretan aterako dugu biak irakurtzeko beta, eta irailean komentatuko dizkizuegu; bale?

Aldizkariaren izena: Aizu!

Ezaugarriak: 88ko Uztaila-Abuztua, 70.zkia., 325 pta.-17 libera (eranskina barne).

«Aizu!» aldizkariaren azken zenbakiak sorpresatxo galanta ekarri digu uda eta opor hauei begira, alea bera ez ezik, eranskin bat ere bai baitakar.

Ale honek berrikuntzak ekarri ditu, nagusiki bost ataletan banatzen direnak. Lehenari «Udako agenda» deritzaio, eta bertan uda honetako gai, ekintza eta aktibitate nagusiak jasotzen dira.

Erreportaien alorrean gai ezberdinak ditugu: Euskal Herriko herri turistikoak eta berauen ezaugarriak, prezioak, biztanlegoa...; makina tragaperren gaixotasuna, Nikaraguako hezkuntza sistema eta, azkenik, «Hertzainak» taldearekin elkarriketza.

Komikien atala 8 orrialdek osatzen dute, horietarik lau

kolore anitzekoak izanik: «Mariberri Euskaltegieta», «Antxonautaren istorioak», «Begen indarra»...

Laugarren atalean, ohizko «Bai Harrigarria» eta «Badakizu?» sailez gain bi gai nagusi aztertzen dira: batetik zezenketak direla eta, aldeko eta aurkako eritziak, eta bestetik, «Hondartzan protagonistak» izen jenerikoarekin, hondartzetan aurki daitezkeen pertsonaiekin elkar hizketak. Azkenik, Euskal Herriko hondartzen egoera bera ere aztergai izango da.

Bostgarren eta azken saila, ikasleei zuzenean begira dago idatzia: «Hizkuntza saila», «Mafaldatxu», ikasleen inkestak emaitzak eta sail berri bezala, ikasleen lanak agertuko direneko bi orrialdeen aurkezpena.

Alabaina, guzti honetaz gain, 28 orrialdeetako eranskina ere irakurri ahal izango dugu, udako menuak, ospetsuen oporraldiak, ipuinak, eta nagusiki, denborapasa ugariz jositako 12 orrialde. «Hondartzan edo mediant irakurtzeko freskura», bertan dioten bezala.

Izenburua: Narrastien mintzoa.

Agilea: Xabier Montoia.

Argitaletxea: Susa.

Ezaugarriak: 64 orri, 600 pta.

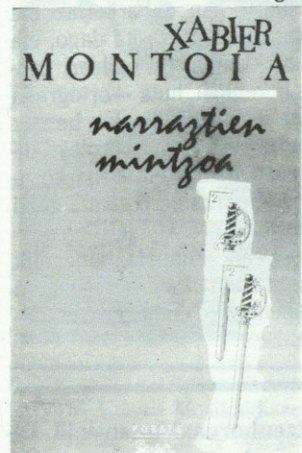
Ibilbide luzea Xabier Montoia egin duena «Anfetamina»tik hona. Arreta gehiago merezi du, baina korrika eta zalapartaka irakurri dugu, labetik irten berria, eta ia ia irakurri ahalako iradokizun eta komentarioak idatziko ditugu.

Bere lehen liburuan deigarriena, kontudentzia egin zitzaigun; hori, eta poemen erritmo bizkorra, elektrikoa. Haren aldean, pausatuago ikusten dugu hemen, mantsoago, eta ohizko duen bortiztasuna laga ez badu ere, nabardura asko ere asko erantsi dizkio.

Poema luzeak dira honako hauek, sintagma pilaketa ugarirekin, eta aipagarria da oso erabilitako imajineria

aberatsa: geografia urbanoaren parajeekin tartekatu eta nahasturik abere aipu ugari, bestiario partikularra osatzen dutenak. Gu ez gara liburua interpretatzen hasteko nor eta ez gauza, baina halakorik egin nahi lukeenak horien esannahiari erreparatu behar lioke, bai sarri agertzen diren hitz batzuei ere: nozitze, antsigar, zauri...

Gaien aldetik eta, dena asmatuta dagoenez, poesian eta pentsakera eternoak diren batzuk: denbora eta heriotza (gauza bat bera), maitasuna —sentimenduari dago-

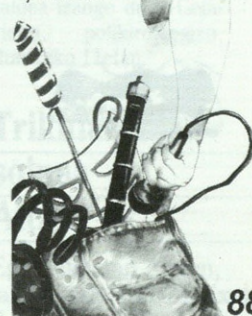
kionez berri samarra Montoiaren olerkigintzan— modu garratz eta etsitu batez, amorrua (txanponaren beste alde), sexua isurketa ugarirekin...

Orohar, liburua tonua mingotsa da. Ironia dosi mugatuetan erabiltzen du. Batzuetan istorioak kontatzeko joera hartzen du, eta ez dakigu zergatik, poesia bide narratibo horretatik jotzeko aholkua edo eman nahi genioke (ez egin kasu handirik hale-re).

Aspaldi honetan kaleratutako poema liburu guztiei astinduak ematen aritu gara, batzuei gogorxeagoak, gehienekin arinak, baina ez da nahita izan. Nahiago dugu beti ere gustoko zerbait aurkitu eta goraipatu ahal izatea. Gaurkoan aukera hori izan dugu, eta halako tipo pesimista bati zorionak bidaltzea lekuz kanpo dagoenez... garagardo batera behintzat gonbidatuko gaituk, ezta kolega?

EUSKADI JAIETAN

agenda de fiestas,
contrataciones
y conciertos

88

Izenburua: Euskadi Jaietan.
Ezaugarriak: 216 orri, 550 pta.

Berandutxo gabiltza beharbada, baina ale honekin oporrak ditugunez, orain egiten ez badugu alferrik dugu; hona beraz liburu honen aipamena. Azpitoluak aski ongi aurkezten du liburuaren mamia: «Agenda de fiestas, contrataciones y conciertos».

Aurreneko 50 orrietan Euskal Herriko zoko guztietako festen berri ematen digute, Ekainetik hasita Irail amaiera arte. Baliteke baten bat ahaztea baina mordoxka galanta bildu dute.

Ondoren, kontratazioetarako zerrendak eta telefonoak: rock, jazz, folk, berbena, txaranga, klasikoa eta abarrekoak; bertsolariak, antzerkia, dantzariak, eta edozein ekitaldi antolatzeke beharrezkoak diren beste zerbitzu guztiak: soinu eta argia, eskenatokiak, ostalaritzako lagungarriak... Horrez gainera, lehendik eraturako hainbat kontzertu eta jaialdiren berri.

Dudarik gabe, edozein jai batzorde edo antolakuntza lanetan dabiltzanek behar beharrezko duten liburua. Ondo pasa!

Izenburua: Malintxearen gerizpean.

Agilea: Amaia Lasa.

Argitaratzailea: Pamiela.

Ezaugarriak: 94 orri, 600 pta.

MALINTXEAREN GERIZPEAN AMAIA LASA ALEGRIA

ARGIA

Amaia Lasa, euskal literatura berriko lehenbiziko emakume poeta, urte batzuek kanpoan ibili ostean Euskal Herrira itzuli eta haxe da nonbait bidaia horien uzta, literaturaren arloan behintzat.

Zortzi kontatera labur biltzen ditu liburuak, eta horietako biren ondoan poema baina. Kontatera hitza erabili dugu, nola izendatu erabaki ezinik: izan ere, izkribuok ez dira ipuin, ez dira narrazio, gertaera xume batzuen hitz lau eta soilezko kontaketa baizik.

Hori, aldeaz aurretik, ez zaiu gaizki iruditzen, inondik ere. Nahita bilatutako ximpletasuna baliotsua izan daiteke, egitura quasiperfektoen xerka galtzen garen garai hauek. Era berean, dudarik gabe istimatzea da errelatooi darien xamurtasuna, elkartasun sentimentua.

Hiru kontatera Nikaraguan daude kokatuta, bat Harlem eta besteak hemen. Herrien eta emakumeen artean amodioak, adiskidetasunak sortzen dituen lokarriak literaturaren bitartez azaldu nahari txalogarri deritzogu.

Bai baina. Baina ugari, gehiegi. Kontaerok ez dute ez gatzik ez piperrik. Hasi beza-la bukatu eta tartean ere ez duzu ezer interesgarriarik kausitzen, giza taupada bero hori ez bada. Batzuek hamalau urteko neskatu batek idatzia dirudite, eta beste batzuk politak lirateke bazkalondoko solasean kontatze-

ko, baina hori ez da literatura, eta honek literaturazko liburuak izan behar luke, ezta? Poemak ere, kaxkar samarrak dira gure ustez.

Liburuak ezin dira nolana-
hi egin. Eta azken ohar bat «Pamiela»ri: ezaguna da zenbat zaintzen duen etxe honek liburuaren alderdi fisikoa, zelako kuttuntasunez egiten duen lamiak —Txema Aranazek— maketazioa, baina paperaren gainean hitzak dotoz, hizkuntza batean, eta hizkuntza horren txukuntasuna ere zaindu egin behar da. Liburu hau zabarkeriaz eta narratskeriaz josita dago, eta hori ezin diogu egileari egotzi: zenbait huts —ortografia eta gramatikazkoak— bereak bide dira, baina horiek zuzentzeko norbait beharko litzateke. Eta gero errata guzti horiek... Eta gero *copyright*ean «Pamiela honegatik argitalpen» irakurtzen dugun lehenbiziko aldia ere ez dela...

Izenburua: Idazlanak III. Kazetaritza (A).

Egilea: Jean Etxepare.

Prestatzailea: Piarres Charrilton.

Argitaratzailea: Elkar.

Aurrera segitzen du Xarriton euskaltzainak Etxepare medikuaren lanak biltzen egiten duen lan eskergak. Aurretik bi liburuki atera zituen, «Euskal Gaiak» eta «Mediku-Solas»; orain berriz kazetaritzakoei heldu die, eta den-denak liburu bakar batera bildu ezinik bitan banatzea erabaki du. Bigarrenorako 1915etik 35era bitartekoak utzirik, 1903-1915 bitartekoekin osatu du liburu hau, eta ez inolahalako liburu, alajaina!, 400 orritatik gora egiten bait du.

Liburu hau ere bi zati nagusitan banatu du: bizi zen lekutik «Eskualduna» eta «Eskualdun Ona» aldizkarietara bidaltzen zituen artikuluak (Lekonetik, Aldudetik eta gerlatik), eta Etxeparek bizi zela paratu «Buruxkak» bildumaren antzera, «Buruxkak II» izeneko bat, nahiz eta Xarri-

Piarres Charrilton

JEAN ETCHEPARE MIRIKUAREN IDAZLANAK

III KAZETARITZA(A)
(1903-1915)

ELKAR

tonek ez digun aipatzen zein erizpidetan oinarritu den artikulu batzuk hemen sartu edo ez sartzeko.

Etxepare mirikua ez oso ezaguna gaur egun. Ezta Iparraldean bertan ere. Merezi du haatik, ezagupen eta zabalkunde hobea: gure idazle klasiko hoberenetarik da. Idazkera zuzen, erraz, zehatz eta arinaren jabe, oso guti hurbildu zaizkio hitz laueko trebezian. Ez da agian hondartzara eramateko ohizko liburu, baina.

Izenburua: La escisión del PNV.

Egilea: Justo de la Cueva.

Argitaratzailea: Txalaparta.

Liburuaren titulua ipiniko dizuegu: «*La escisión del PNV, EA, HB, ETA y la deslegitimación del Estado español en Euskadi sur*». Horrela hobeki entelegatzen da Justo de la Cueva Lizarran bizi den soziologo madrildarraren azken liburuaren esannahia.

EAJko zatiketa suertatu zenean jende askok galdetzen zuen, «baina hor azpian zer dago? zergatik?», pertsona arteko liskarrek horrelako ondorioz ezin ekar zezaketelakoan. Justo de la Cueva azalpen bat ematen digu, ENAMek daraman Estatutaren deslegitimatzearen ildotik, nazioarteko politika eta ekonomiazko arrazoiekin loturik.

Oso interesgarria iruditu zaigu liburu, eta irakurketa atseginekoa. PNV eta EAKo

irakurleei —baldin irakurtzen badute— ez zaie gehiegi gus-tatuko, eta 'tendentzioso' 'sektario' edo holako kalifikazioz deskalifikatuko dute. Baina panfleto sektario bat egiteko ez dira ia 500 orrialde idazten; hemen askoz gehiago dator; datu ugari, dokumentazio zabala, interpretazio azkarrak eta intuizio zorrotza. Baikortasun larregi une batzuetan agian, gure uste apalez —lerroon izkribatzailearen ezkortasun apurra dela kausa, ziurrenik—.

Leninek esan zuenez, eta Justok Lizarrako «Jarrai»koei egin eskaintzan gogorarazten

LA ESCISION DEL PNV

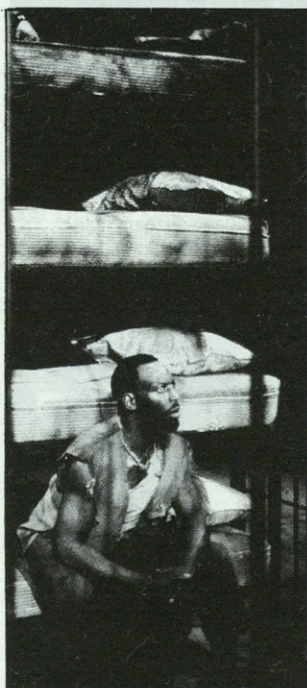
duenez, «teoria iraultzailerik gabe ez dago praxi iraultzailerik», eta Euskal Herriaren burrukak nahitaezkoa du bere burua jantzi eta bere hausnarketak burutzea, eta bide horretan ongi etorriak hola-ko liburuak. Orain irakurleak bilatu behar, bai Euskadin bai Espainia aldean, estatuko irakurleak ere gogoan bait dituz idazleak, sarreran eta sumatzen denez.

zinema

BILBO

Abuztuan ere sobietarrak

Nahiz eta abuztuaren 10ean bukatu, hilabete honetan ere sobietar zinemagintza berriaren zenbait ekoizpen ikusteko aukera izango dugu. Aste honetan hain zuzen, bi zuzendariaren lana pantailaratuko da. Batetik, hilaren 2 eta 3an, Piotr Todorovski-k 1986. urtean osatutako "Kale nagusian zehar" izeneko luzea eta bestetik, hilaren 4, 5 eta 6ean, Ian Streich-ek urte berean burututako "Zita Santiagoko bidean" izenekoa, arratsaldero (5etan) eta gaztelarazko azpitituluak dituen berezko bertsioetan, ikusgai izango ditugu.

antzerkia

■ Datorren ostegunean, abuztuak 4, Zarauzko Musika Plazan "Colorin" taldeak txontxongilo emanaldi bat eskainiko du arratsaldeko 6,30etan.

ALTZO

Kale animazioa eta mimoa

Altzon eta jai giro bete-betean, batetik uztailaren 30ean, Mikel Dorronsoren eskutik (soin osotik) mimo saio bat ikusgai izango dugu arratsaldeko 7etan; bestetik eta ordu berean baina biharamunean, hilak 31, "Sebastopoleko tiriteroak" taldekoek beren ikuskizuna kalaratuko dute.

musika

■ Abuztuaren 7an, igandea, "Oskorri" taldea izango dugu Geta-riako polikiroldegian, iluntzeko 11etan.

Trikitiaren

soinua

Altzon

Egun hauetan Altzon, jaiak direla eta, trikitixak dexente astinduko dira. 30ean, herriko trikitilari gazteak (Edurne, Gurutze, Iñaki, Izaskun, Marixabel eta Olatz) arratsalde osoan eta tarteka arituko dira. Astelehenean berriz, abuztuak 1, Tapia eta Leturia izango ditugu plaza jole, arratsaldez tarteka eta goizaldera bitartean.

abuztua

4 V. Udako Musikaldiaren entzukizun egitarauaren barnean, datorren ostegunean, Deban Luca Ferrara zuzendaritzapean "Orquesta de Camara del Mediterraneo" kontzertu bat eskainiko du Eliza Nagusian arratsaldeko 8,30etan.

Opera bainuetxean.— Abuztuan zehar, Zeztoan eratu behar diren musika saioen programaketaren esparruan, hilaren 5ean, ostirala, Donostiako Orfeoaren Kantu Eskolak "El hermano enamorado" izeneko opera komikoa taularatuko du herri honen bainuetxean, arratsaldeko 8,30etan hain zuzen.

dantza

■ Donostiako Konstituzio enparantzan, uztailaren 30ean eta arratsaldeko 8,30etan hasita, "Morris" talde britainarra Donostiako "Goizaldi"ekin batera.

■ Azpeitian, abuztuaren lehenean arratsaldeko ordubatean, bertako "Itsasi" dantza taldea aureskua dantzatu du plazan.

Gasteizen egunero dantzan

Arabako hiriburuaren "Blanca" jaiak direla eta, egunero, eta euskalerriko lurralde guztietik, zenbait dantzaldi izango ditugu ikusgai. Abuztuaren 5ean, ostirala, Gipuzkoako eguna delarik, Matxete enparantzan Pasai Donibane "Alkartasuna" taldea ihardungo da arratsaldeko 8,30etan. Biharamunean, hilak 6, Iparralde egunaren ospakizunen artean plaza eta ordu berean "Oinkari" dantza taldeak bere ikuskizuna plazaratuko du. Hilaren 7an Arabako taldeei txanda tokatuko zaie. Astelehenean berriz, Nafarroako eguna, Iruñeko udalaren dantzariak aipatutako plaza eta orduan izango ditugu. Azkenik, Durangoko "Tronperri" dantza taldeak Bizkaia dantza taldeei ordezkatu du, asteartean betiko ordu eta lekuan. Bestalde, Abuztuaren 5ean, Plaza Berrian, Gasteizko "Indarra" dantza taldea arituko da arratsaldeko 8,30etan.

Portugaleteko Folklore Jaialdia.— Bertako Elai Alai dantza taldearen eskutik eta uztailaren 29, 30 eta 31 bitartean, Portugaleten, mundu osoko folklorea jasotzen duen dantza eta musika jaialdia. Elai Alai taldearen zilarrezko estekiak ekitaldi hauen 14. edizioarekin batzen direlarik, bost kontinenteetatik bildutako taldeak ikusgai izango ditugu. Besteak beste hauek ditugu jardungo diren taldeak: Asia ordezkatzuz, Nepalitik hain zuzen, "Everest Cultural Society" taldea; Afrikatik bestalde, Ghanatik etorritako "Abibi gro mma" taldea eta Mali errepublikako "Djandjigui"; Polinesiatik berriz, "Vaitere" taldea izango dugu. Antilletatik "Siguines" eta Faroe ugarteetatik "Dansifelag i havn" taldeak bere ikuskizuna taularatuko dute; SES-Betako Georgia errepublikatik berriz "Tsiskari" taldea; Italiatik bandera jaurtikitzaileak ere bertan izango ditugu; Poloniatik "Wlodawa" eta Txekoslovakiatik "Sohjka" taldeak eta azkenik Euskalerriko ordezkari bezala Zuberoako "Barkoixe" taldea. Jaialdiaren zehar zenbait erakusketa eta musika emanaldi ere kaleratuko dira, dantza eta etnografiarekin lokarria galdu gabe.

bertsoak

■ Santiagoko jaiak direla eta, Orioko Santiago auzoan, igande honetan Patxi Etxeberria, Iribar eta Peñagarikano bertsolariak plazan izango ditugu eguerdiko 12,30etan.

Bertsolariak lurraldeka, Gasteizen.— Gasteizko Blanca jaietako ikuskizun egitarauaren barnean, egunero euskalerriko lurralde bakoitzeko bertsolariak arituko dira. Abuztuaren 5ean hain zuzen Gipuzkoako eguna dela, bertako bertsolariak ihardungo dira eguerdiak jota, Matxete enparantzan. Hilaren 6ean berriz, Iparraldeko bertsolariek izango dute bere bertsopak plazaratzeko aukera. Biharamunean, igandean, hilak 7, enparantza eta ordu berean, bertsolari arabarrak izango ditugu. Astelehenean bestalde, Nafarroakoak izango ditugu eta azkenik hilaren 9an, asteartea, Bizkaikoak izango dute bere txanda.

uztaila
[5] Andoainen, San Esteban auzoan hain zuzen, abuztuaren 5ean, Imanol Lazkano, Anjel Peñagarikano, Xabier Amuritz eta Sebastian Lizaso iluntzeko 10,30etan nor baino nor jardungo dira plazan.

Altzon, uztailaren 30ean, Jon Sarasua, Telleria, Sebastian Lizaso, Lazkao Txiki, Amuritz eta Peñagarikano bertsolariak gaueko 10,30etan arituko dira. Abuztuaren batean berriz, eguerdiko 12,30etan lehen saioan eta arratsaldeko 6,30etan bigarren, Sebastian Lizaso eta Agirre bertsotan elkarrekin izango ditugu.

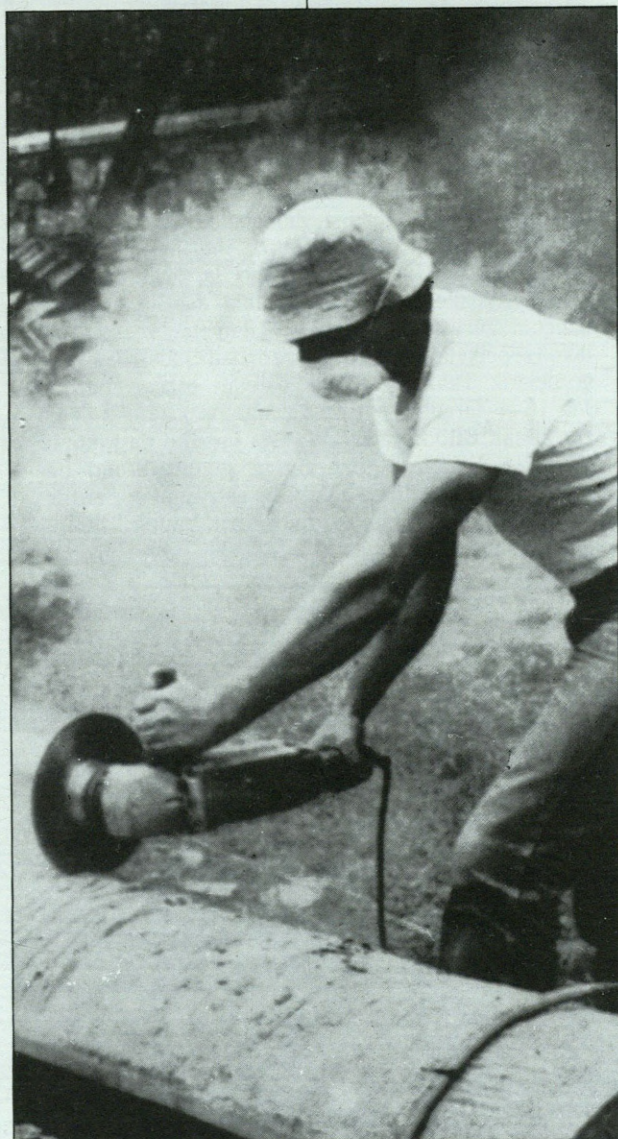
ihardunaldiak

Arrasateko nazioarteko IV. eskultura sinposiuma

iraila

5 Antolatzaileak adierazi digutenez, sinposium honen helburua Euskal Herriko eskultoreak lan kolektibo batean biltzea da,

ere eskultura bakoitzeko 210.000 pezeta erabili daitezkeelarik gehienez. Eskultore bakoitzak berak behar dituen lanabes eta tresnak eraman beharko ditu. Udalak berehala emango du aditza eskulturen kokapena, lperthartzaileak beren

honela beraien adierazpen libreak aurkezteko aukera emanaz eta eskulturaren gaur egungo artea zabalduz. Sinposiuna hiru astetan zehar ospatuko da, irailaren 5ean hasita. Materialei dagokienez, zernolako eskultura egin nahi den halako materiala erabiliko da, beti

proposamenak egin ahal ditzaten. Lehiaketariak bestalde, proposamenak egitean, beren eskulturak ipintzeko aukeratutako lekuak adierazi beharko dituzte. Informazio gehiago jaso nahi duzuenok, Arrasateko udaletxera edo Gipuzkoako Foru-Diputazioa jo dezakezue.

arte

ARGAZKIAK IRUÑEAN

Txantreako Auzotegi argazki tailerraren eskutik eta ihazko "Nafarroako jaialdiak" en zenbait alderdi isladatu asmoz, Mikel Adarraga, J.M. Alzuetta, Peio Ibañez, Francisco Lamata, Andres Martinez eta Javier Rey argazkilarien lanez, abuztuaren 2a arte, CANek Maia gaztelua kaleko ikustaretoan antolatutako erakusketak kolorezko 60 argazki ikusteko parada eskaintzen digu.

ERAKUSKETA KOLEKTIBOAK

Hauexek ditugu, Hbestek beste, aste honetan ikusgai izango ditugun zenbait erakusketa kolektiboa: Bilbon alegia, Arteta, Tavora eta Eguberri erakusgeletan. Gasteizen berriz, batetik Gezaltza galerian Moraza, Lopez de Ael, Tudela eta Ruiz de Infante margolarien lanez osatutakoa; bestetik Artelarren eta Villaso jauregiko arte gelan beste bi.

LIBURU-DENDETAN

Artea eta liburuak kontra-koak ez direla frogatuz, bi erakusketak aipatuko ditugu, alde batetik Gasteizko Pintoreria kaleko "Zuloa" liburudenda Enrique

Gamarrak bere eskulana bistaratzeko dituen abuztuaren bukaera arte. Bestaldetik eta gastronomiartzat hartuz, Bilboko "Herriak" liburudendak gastronomi gaia duten makina bat liburu bildu eta azalaraziko ditu (400 kasik) abuztu honetan.

BALERDI, ALKAIN ETA BERRON

Zarauzko Zazpi arte galeriaren eskutik eta abuztuaren 9a arte, Ra-

fael Ruiz Balerdi-
ren lanez burututako erakusketa zabalik dugu. Bestalde Bilbon, Bizkaiko aurrezki kutxaren arte aretoan, Alfredo Alkainek osatutako "Cezanne: petit point" izeneko erakusketa ikusgai izango dugu abuztuaren 28a arte. Azkenik Donostiako Mirakontxa pasealekuan dугun Etxeberria galerian, Lopez Berroren lanak abuztuaren 10a arte bistaratuko dira.

ikastaroak

● **Mintza Xiberutarrez.**— Xiberuko gai (gau) eskolak Xiberutarrez ikastaro bat antolatu du. Ikastaro hau abuztuaren 1ean hasi eta 13an bukatuko da. Nahiz eta berandu xamar izan, esan beharra dago oraindik badagoela lekua ikastaro honetan gauzak azken momenturaino luzatzen dituztenentzat. Izena eman edo informazio gehiago jaso nahi duzuenok, telefono honetara jo dezakezue: 07-33-59281729, bertan Beñat Espilengaz galde dezakezuelarik.

lehiaketak

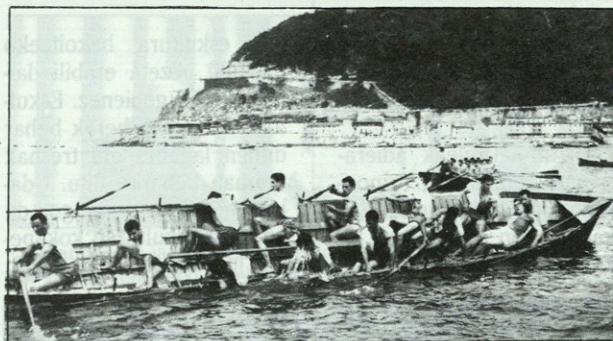

□ **Tene Mujika euskarazko literatur saria.**— Debako udalak "Tene Mujika" narrazio motzeko literatur saria bere seigarren edizioan aurkeztu du. Gaia librea izango da, jatorrizkoa eta argitaragabeak. Lanak foliotan, alde batetik bi letrorako tartea utziz, mekanografiaturik gutxiengoa 6 folio eta gehiengoa 30 folio delarik. Lanak lemapean aurkeztu behar dira, obra-aren izenburua eta Debakoa den ezarritik. Kartazal itxi batean, kanpoan lanari jarritako izenburua eta barnean egilearen izena, abizenak, helbidea, telefonoa eta egilearen sinadura eta N.A.N.aren kopia aurkeztu behar direlarik. Lanaren hiru ale Debako udaletxera bidali behar dira azaroaren 30a baino lehen, informazio gehiago jaso nahi duzutenak udaletxe berera jo dezakezutelarik.

□ **Elias Salaberria pintura lehiaketa.**— Lezoko zenbait elkarte udaletxearen laguntzarekin, "Elias Salaberria" XIX. Oroitomenaldiko pintura lehiaketa antolatu dute. Gipuzkoako probintzian egoitza duten margolari guztiak parte hartu ahal izango dute, eta bertan jaio-tako guztiek ere bai, nahiz eta atzerrian bizi. Gaia eta estiloari buruz esan bahr da, hauek libreak izango dira. Obrak, gehienez ere 3 zentimetro zabaleko zurezko listoiez aurkeztu behar dira, beste marko-molde-rik ametituko ez delarik. Egile bakoitzak gehienez hiru obra aurkezteko aukera izango du, huek helbide honetara igorri behar direlarik Irailaren 2a baino lehen: Andreone, Lezoko kultur etxea.

kirolak

Estropada ugari abuztuan.— Iraila bitartean hau dugunez azken zenbakia, abuztuan jokatu-ko diren estropada garrantzitsuenen berri ematen saiatuko gara, ez bait dugu danak sartzeko lekurik. Abuztuan jokatu-ko den lehen ikurriña, Zumaiakoa izango da, hau abuztuaren 2an jokatu-ko delarik. Abuztuaren 3an eta 4ean bizkaiako txapelketa izango da jokatu-ko dena, eta Gipuzkoakoa ordea 8an jokatu-ko da. Bi txapelketa hauetan aurrera pasa direnekin 13an eta 14ean Euskadiko txapelketa jarriko da jokoan, hau Ondarroan izango delarik. Txapelketak alde batetara utziaz, abuztuaren 16an Zarautko ikurriña izango da jokatu-ko dena, eta 25ean Bilboko sari nagusia jarriko da jokoan. Hilabete honetan gure muga geografikoen barruan jokatu-ko diren azken bi estropadak Santurtzikoa eta Erandiokoa izango dira, hauek 27-28an eta 30ean jokatu-ko direlarik.

□ **Euskadiko aizkol txapelketa.**— Aurten Bizkaitarren esku izango da txapelketa hau antolatze-ko ardua. Txapelketako azken saioa jokatu baino lehen kanporaketa jokatu behar-ko da, hau, Bilboko aste nagusiko jaiak tartean direla jokatu-ko delarik, Bilboko

plaza berrian, abuztuaren 27an. Izena emateko epea abuztuaren 12a bukatzen da, hau eskualde bakoitze-ko federazioan egin daite-ke-larik. Badirudi epeak ongi eta zorrotz errespetatze-ko asmoa dagoela, beraz azkar ibili partehartzeko asmoa duzuenok.

jaiak abuztuan

IPARRALDEA

- **2.**— Ezpeleta, Baigorri, Bidoze, Kanbo.
- **9.**— Bastida, Baiona, Omize.
- **15.**— Luhuso, Urt, Gara-zi, Ainhua, Aldude, Urepe-le, Askain, Bidarte, Lekui-ne, Heleta.
- **20.**— Atarratze.
- **25.**— Itxasu, Milafranga, Arruzki (artzain festa).

ARABA

- ☐3.— Uribarri, Soralue, Aramaio.
- ☐4.— Kexana, Gasteiz.
- ☐8.— Amurrio.
- ☐9.— Bastida.
- ☐13.— Arespalditza.
- ☐14.— Ribaguda, Erribera Goitia.
- ☐15. Gebara, Arriola, Baranjuan, Oleta, Amurrio, Agurain, Araoa, Laudio, Gopegi, Andagoia, Moreta, Kontrasta, Egillar, Gaubea, Aramaio, Langraitz, Urizaharra, Eltziego.
- ☐16. Lanteno, Bila Billo-das, Langraitz, Leza, Eltzie-go, Bastida, Amurrio, Arzu-biaga, Langraiekoka.
- ☐18. Harana.
- ☐23Oion, Puebla de La-barka.
- ☐24. Gordoa, Mainueta, Landa, Legran, Okendo, Urrunaga, Legutio, Mungia, Urizaharra, Baños, Laudio.
- ☐25. Koartango, Espejo, Erribera Goitia, Zetaria.
- ☐28. Urabain, Biasteri, Eskolunbe.
- ☐29. Aloria, Betolaza.
- ☐30. Sojo, Kanpezu, Zollo.
- ☐31. Sojo, Harana.

BIZKAIA

- ☐1. Mendexka, Karrantza, Lemoa.
- ☐2. Elorrio, Karrantza, Zalla, Muxika.
- ☐3. Karrantza, Zalla, Lemoa, Guenes, Gordexola.
- ☐4. Berango, Gorliz.
- ☐5. Isasti, Artzetales, Gorliz, Busturia, Bilbo.
- ☐6. Trapaga, Fruiz, Gorliz, Lanestosa.
- ☐8. Jatabe, Portugalete.
- ☐10. Berriz, Erandio, Lemoa, Meñaka, Jatabe, Zaratamo, Getxo, Guenes, Fruiz, Gernika, Bedia, Arteaga.

☐14. Gernika-Lumo, Portugalete, Arrigorriaga, Lekeitio.

☐15. Zierbena, Atxondo, Balmaseda, Zeanuri, Gorliz, Igorre, Larrabetzu, Mallabia, Mañaria, Sopuerta, Bilbo, Amurrio, Galdakao, Getxo, Muskiz, Ondarru, Portugalete, Bakio, Durango, Gernika, Lemoiz, Markina, Meñaka, Morga, Muxika, Mundaka.

☐16. Bermeo, Galdames, Trutxioz, Zeberio, Meñaka, Portugalete, Gernika, Sopuerta, Zamudio, Balmaseda, Bilbo, Mungia, Errekatzkoa, Berango.

☐24. Areatza, Aulesti, Galdames, Ugao, Ea, Gatika, Guenes, Gernika, Leioa, Garape, Busturia, Sopuerta.

☐28. Erandio, Elorrio, Bakio, Sestao.

☐31. Sestao, Larrabetzu, Trapaga.

☐15. Donostia, Gabiria, Itsasondo, Gaztelu, Soralue, Hernialde, Iruerriota, Azpilgoeta, Zarautz, Zestoa, Zumarraga, Zizurkil, Aduna, Albistur, Arretxabaleta, Azkoitia, Berastegi.

☐16. Elgeta, Gabiria, Deba, Elgoibar, Bidegoian.

☐24. Ibarra, Larraul, Zegama, Amezketa, Bidegoian, Elgoibar, Itsaso.

☐25. Soralue.

☐28. Brinkola-Legazpi, Berrobi.

NAFARROA

☐1. Aranaratxe.

☐2. Lizarra.

☐3. Lizarra, Azpiroz, Etxarri, Esain, Larrageta, Murietta, Bera.

☐4. Donamaria, Gaztelu, Larraun, Fustiñana, Garzarón, Usetxi.

GIPUZKOA

☐3. Larraul, Olartzun, Soralue, Usurbil.

☐6. Getaria.

☐7. Aia, Itziar.

☐10. Aia, Berasategi, Elgoibar.

☐6. Zarrankaztelu, Lizarra, Larraun, Urroz Billa.

☐9. Lekunberri.

☐10. Arrieta, Larraun, Leizta.

☐11. Oltza, Basaburua, Sunbilla, Tafalla.

☐13. Artaza, Amezketa, behekoka.

☐16. Azedo, Aldaba, Areso, Arostegi, Artajo, Asiain, Belaskoain, Beunza, Kobanillas, Etxabarri, Elortzibar, Gollano, Ibero, Irurre, Eaurta, Menauri, Jaurrieta, Larrión, Leazkue, Murtxante, Obara, Urrea, Zubietta, Zabaltza, Amaiur, Etxalar, Goizueta, Aranaz.

☐17. Adiaz, Legarda, Etxalar, Goizueta, Uterga, Santakara, Ibero, Los Arkos, Bilatorta, Aranaz, Abartzuza, Oronoz.

☐23. Liberri, Bertizarana, Olaberri, Morentiain, Garde, Arostegi, Zeruenain, Donamartiri, Balterra, Melida, Murieta, Imarkoain, Beire, Oteitza, Barasoain, Miranda, Lakuntza, Martzi-lla.

☐26. Olite, Barasoain, Beire, Umarkoain, Lakuntza, Miranda, Zudaire.

☐31. Lodosa, Obanos, Mendabia, Deikaztelu, Amatziaín, Oloritz, Sabaketa, Astrain, Esa, Nazar, Elizondo, Huarte Arakil, Lizoain, Olague Irúnberri.

57. orrialdeko KONTRAPASAREN soluzioa

I. Ohitura. II. Gizenegi. III. Zentzua. IV. Zirudian. V. Hautatu. VI. Konortea. VII. Aberats. VIII. Kandelak. IX. Mingots.

«Utzi on arratsari ezal-tzen mundua. Bihotzak ne-gar egiteko, nahiago din ez-kutua». Nemesio Etxaniz.

TXINDOKI BIDAIK

ESKANDINABIA, FIORDOAK ABIOIEZ
89.900 pzt. (10 egun)
Irteerak: 8/11,21

PARIS-NETHERLANDS 42.900 pzt. (10 egun) Irteerak: 7/17, 8/6,17	ITALIA 51.600 pzt. (12 egun) 7/16; 8/1,10,19	GREZIA-BULGARIA ABIOIEZ 65.900 pzt. (10 egun) Irteerak: 8/1,11,21	ATENAS-ISTANBUL ABIOIEZ 66.900 pzt. (10 egun) Irteerak: 8/1,11,21
MAROKO-ATLAS-SAHARA 45.900 pzt. (12 egun) Irteerak: 7/15,31; 8/13; 9/1	ZENTRO EUROPA 51.900 pzt. (12 egun) Irteerak: 8/2,18	ISTANBUL-KAPADOZIA ABIOIEZ 65.900 pzt. (10 egun) Irteerak: 8/1,11,21	ESKANDINABIA ABIOIEZ 84.900 pzt. (10 egun) Irteerak: 8/1,11,21

ZIRKUITO EDERRA MAROKON + TANGER-EN EGONALDIA (15 egun, P.E.)..... 68.400 pzt.
TANGER-EN EGONALDIA (8 egun, P.E.)..... 36.700 pzt.
TUNEZ BETIKOA + HONDARTZATAN EGONALDIA (15 egun, P.O.)..... 76.250 pzt.
TUNEZ-EKO HONDARTZATAN BARRENA (15 egun, P.O.)..... 51.600 pzt.
NEW YORK, Madrildik ateratako hegaldia..... joana 49.250 pzt.

MIAMI, Madrildik ateratako hegaldia..... joan-etorria 74.650 pzt.
joana 64.650 pzt.
joan-etorria 87.650 pzt.

EGIPTO, 12 egun (Nilo-tik barrena kruzeroa barne)..... 109.900 pzt.
DRACULA KONTEAREN BIDEA, 15 egun, P.O..... 92.750 pzt.
NETHERLANDS ETA RHIN IBAIA, honen barrena kruzeroa barne (10 egun)..... 72.500 pzt.
***MALLORKA**, Gasteiztik hegaldia eta 2 izarretako hotelean egonaldia (15 egun)..... 53.900 pzt.
****GRAN KANARIA**, Gasteiztik hegaldia eta 3 izarretako hotelean, P.O., (15 egun)..... 39.000 pzt.
*****LANZAROTE**, Gasteiztik hegaldia eta 3 izarretako aphotelean egonaldia (15 egun)..... 43.800 pzt.
RIAS BAIKAS-ETAN BARRENA (8 egun, P.O.)..... 43.250 pzt.
JUGOSLABIA, 12 egun, P.O..... 77.900 pzt.
EUROPA, ESKAINTZA BEREZIA (17 egun)..... 109.000 pzt.
ESKANDINABIA OSORIK, FIORDOETAN KRUZEROA ETA GUZI (18 egun)..... 164.400 pzt.

Irteera gehigarriak: Abuztuak 10,17,31 eta Irailak 7,14..... * 3.000 pzt.
..... ** 3.000 pzt.
..... *** 4.000 pzt.

Irteera gehigarriak: Abuztuak 3..... * 5.000 pzt.
..... ** 6.000 pzt.
..... *** 8.000 pzt.

General Etxague 14
20003 DONOSTIA
Tfnoa: 42.38.84-5-6

Legazpi 8
20700 ZUMARRAGA
Telf.72.37.76

Biteri 45
20100 ORERETA
Tlfn.52.45.12

Urdaneta 11
20240 ORDIZIA
Telf.88.72.00

**HAR EZAZU
ASTERO
ZURE ETXEAN
BETE
TXARTELA
LEHENBAIT
LEHEN**

NIK ERE HARPIDEDUN IZAN NAHI DUT

IZEN-DEITURAK.....
HELBIDEA.....
HERRIA..... D.P.....
HERRIALDEA..... TLF.....

KOBRAKETARAKO DATUAK

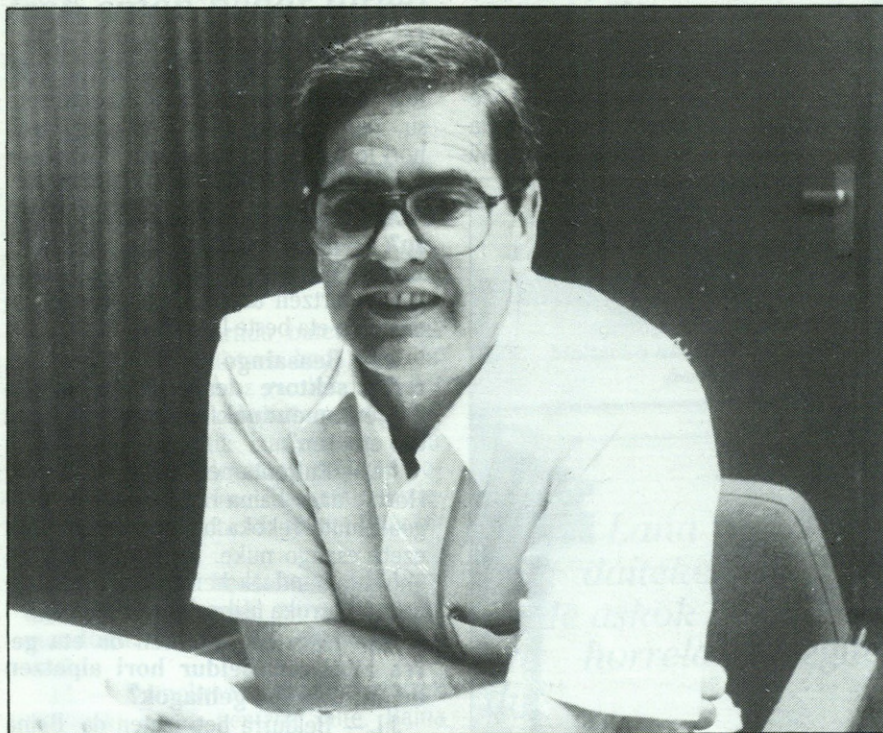
BANKU/AURREZKI KUTXA.....
SUKURTSALA.....
KONTUAREN ZENBAKIA.....

ARGIA. Ametzagaña, 19—20012 DONOSTIA

Juan Lasa, Barne Kontseilari hautatu berria

«Idea-enfrentamenduak Instituzioetan eman behar dira, ez kalean»

Juan Lasa Jauregi. Lehen legislaturan Beasaingo alkate izandakoa eta egin EAJko Asanblada Nazionaleko lehendakaria. Oraintxe arte Idiazabalen kokatzen den 'Ampo' Kooperatiban zuen lana utzi beharrean aurkitu da Barne Kontseilaritza eskeini eta onartu bait du. Hainbat urtetako lanak ez dio sona handiko izenik egin jectio-gizon honi; ez da bere estiloa. Beti lanean eta beti isilpean aritu den pertsona honek zeresan frango eta lan gehiago egingo duela somatu dugu.

«Politikari batzuk ez dakit nolako agerpenak egiten dituzten baina nire lan egiteko modua isilpekoa izan da beti.»

ARGIA.— Zu Barne Kontseilari izendatzea ezustea izan da askoren-tzat, Juan Lasa-z inor gutxi gogoratzten bait zen.

Juan Lasa.— Orain gutxi arte izendapena isilpean gorde da, jendea ez dago ohituta honelako gauzak isilpean gordetzea, baina gure kasuan ez da zaila izan.

Nik hasiera batetan ez nuen kargu horretan pentsatzen, baina piskanaka horretan jartzen zara eta Lehendakariak ni edo nire moduko pertsonengan konfidantza jartzen badu bere arrazoiak izango ditu. Horren ondorioz, fabrikako lanak nola utzi antolatu ondoren eta emaztearen akordioz, baiezkoa eman nuen eta orain publikoki azaldu da.

A.— Beraz, garbi dago politikan aritu zarela eta lehendik ere jarraitzen zenuela.

J.L.— Bai, azkeneko bolada honetan Alderdian lan egitea egokitu zait, batez ere banaketaren ondoren. Gipuzkoako Buru Batzarra izendatu zenean, Joseba Arregirekin batera ekipoa sortzen aritu nintzen eta, gero, Joseba Egibar-ek lehendakitzat lortu zuenean ere hantxe izan nintzen. Eta tarte horretan, EBB berria izendatu arte, GBB-ko partaidea bezala nengibilen. Asanblada Nazionaleko partaidea eta bertako mahaiburua lehendakaria izendatuta nengoen urtebeteko epeaz.

Politikari batzuk ez dakit nolako agerpenak egiten dituzten baina nire lan egiteko modua isilpekoa izan da. Lana isilpean egin daiteke eta beste jende askok bezala, nik ere horrelaxe egiten dut.

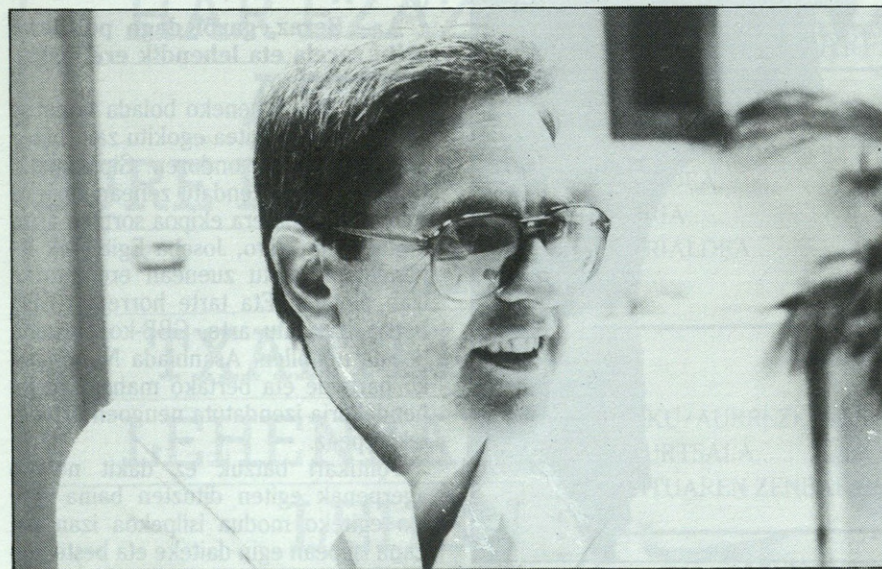
A.— Banaketari helduz, zure izendatzea PNVko gipuzkoarrenganako konfidantzazko beste muestratzat har al daiteke?

J.L.— Eszio horrek jende askori min handia egin diola esango nuke, bai alde batekoei bai bestekoei, eta batez ere, Herriari. Nahiz eta ados ez egon, talde edo pertsona batek honelako erabakiak hartzen dituenean gutxienez errespetoa merezi du, baina errespetoa izan arren min handia egin da.

A.— Zuek, hala ere, PNVren barruan gelditu zineten.

J.L.— Nik ez nuen dudarik izan. Gelditu ginen jendea nahikoa finkaturik gelditu ginen, ez genuen esziorako inolako arrazoirik ikusten. Leku batzuetan, behar bada, EAJk jeitsi egin du baina Gipuzkoako hainbat lekutan sendo-sendo dirau. Eta maiz, honelako kasutan, gelditzen dena indar handiagoz dabil. Herri honentzat EAJren mezuak hortxe dirau sakon eta geroak zer ekarriko digun ikusi beharko dugu. Lehengoan Cuerda jaunari deitu nion eta batzoko urratsak eman behar direla dakusa, ni ere horren aldekoa izan naiz beti. Zaila, erraza?

“ Herriaren gehiengoa herri hau instituzionalizatzearen aldekoa agertu da eta gehiengoak diotenaren aldera jo beharko dugu, diktadura batetan erori nahi ez badugu behintzat ”

Barne Kontseilari berriaren ustetan, anarkian ez erortzeko, kaleko mezua instituzionalizatu beharra dago.

A.— Hala ere, badirudi Cuerdak gauza batzu esaten dituela eta besteek alderantzizkoak. Oztopoak handiak direla dirudi.

J.L.— Hori gai askotan gertatzen zaiagu. Niri entrepresa mailan maiz gertatzen zait bezeroekin. Baina azkenean puntu batetara bildu beharra.

A.— Garai batetan Beasaingo alkate izan zinen. Zein nolako oroipe-nak gordetzen dituzu?

J.L.— Ni 1979. urtean alkate izan nintzen, lehen legislaturan. Urte t'erdi lehenago izendatua nengoen, garai hartan ez nintzen alderdikoa oraindik.

Esperientzia bezala, lehendabizi eki-poa sortzea izan zen eta herriaren konfidantza gehientzoxa lortu genuenak izan ginen. Herri bat ezagutzeko alka-tegoaren ikuspegia baino hobeagorik ez dago.

A.— 1979ko giro hura eta egun egoerakoa nola gonbaratuko zenituzke politika aldetik?

J.L.— Pluralismoan jarraitzen dugu, jadanik 9 urtetako ibilbide demokrati-koa badaramagu, hau da, denok 9 urte-tako ikasketak egin ditugu. Hala ere, 9 urte gutxiegi dira Instituzioen ibilbidea-ren bizitasunerako baina urtez urte sen-dotzen joango da.

Dogmatismoak erlatiboagoak dira orain. Politikan erlatibitatea garrantziz-ko gaia da. Bakoitzak gauzen bere ikus-pegia dauka, bere egia. Nik uste dut ho-netan ere aurrera goazela. Tarteetan be-ro-bero jartzen gara eta norberak duela arrazoi osoa dio, baina bai, aurreratzen goaz.

A.— Barne Kontseilari zarenez, ETaren munduarekin aurkituko za-ra. Nola dakusazu 1979. urtetik ho-na ETaren inguruko giro hori?

J.L.— Nik esango nuke: 'Herriak nola ikusten du ETaren etorkizuna? ETAre-kin noiz arte bizi behar dugu?' Herria-ren gehiengoa herri hau instituzionali-

Lehen legislaturan Beasaingo alkate, gero G EAJko Asanblada Nazionalaren lehendakari

zatzearen aldekoa agertu da eta ge-hiengoak diotenaren aldera jo beharko dugu, diktadura batetan erori nahi ez badugu behintzat. Lehen era batetako diktadura batetan urte askotan bizi izan gara eta Herri honetako zentzudun jen-deak beste batetan bizitzeko asmorik ez duela pentsatzen dut.

A.— Baztertzeko bidean dagoen fenomeno al da ETarena?

J.L.— Herri honen nahia interpreta-tuz, desio orokor bat da. Nola, zein pau-su, zein erraztasun eman behar diren hori lortzeko? Ikuspegi ugari izango da baina bukaerarik gabe ezin dugu bizi.

A.— Bukaera gertu somatzen du-zu?

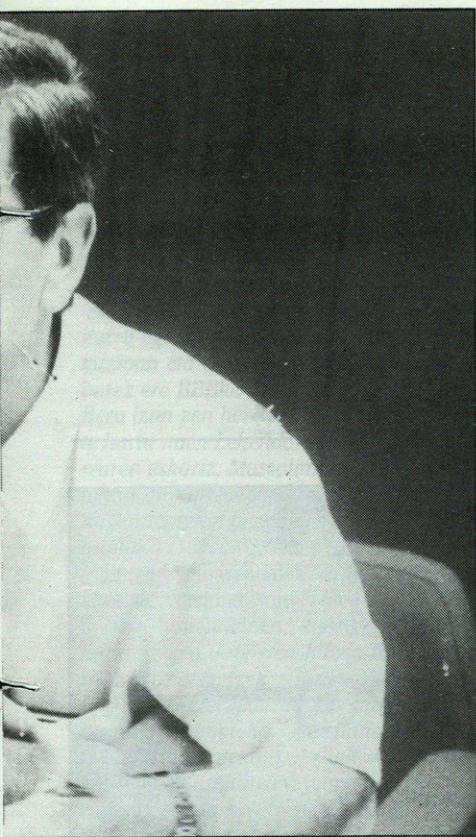
J.L.— Nahi nuke. Eta jende asko nahi bera agertzen ari da. Noski gauza bat da nahia eta beste litekeena.

A.— Beasaingo pertsona bati he-rriko sektore desberdinen arteko enfrontamenduak erreparorik ez al dio ematen?

J.L.— Enfrontamendua ez da berria. Hortxe dago baina Herri honen gehien-goak muturrekoka bizi nahi al du? Nik ezetaz esango nuke. Instituzioak ideien enfrontamenduak bertan emateko dau-de eta borroka fisikoak ez du lekurik.

A.— Hala ere, ematen da eta ge-rra zibilaren beldur hori aipatzen du batek baino gehiagok?

J.L.— Beldurra beti izaten da. Baina horrekin zeir aurrerapen dugu? Inola-koa. Edo hain urruti dugu aurrekoa?

ko partaide eta oraintsu arte
zen Juan Lasarola.

dira gauzak? Kaleko mezua bide batzuetatik joan behar duen tokira iritsiko da, eta hori ez badugu instituzionalizatzen anarkia batetan eror gaitetzke. Eta ni ez naiz anarkiaren aldekoa.

A.— Gorabehera hura, ertzainen hautaketaren polemika hura amaitutzat jotzen duzu?

J.L.— Nik ez dakit polemikak bukatzen diren ala ez. Hor agerpen bat azaldu zen eta han gelditu zen. Noski, bere tokian azaldu ziren, ber tokian espeliazioak eman ziren eta bere tokian gelditu ziren. Hortik aurrera zer gehiago jakin nahi duzue? Euskal Herriaren alde isilpean lan egiten ari den hainbat eta hainbat jende hartu beharko genuke eredu.

A.— EAJren barnean estilo aldaketa bat eman dela dirudi. Zutaz aipatu den gehiena jestio-gizona zarela izan da.

J.L.— Fitxa hori nola bete daiteke? Honen bizitza zein eratara, nola joan da eta orduan kazetariak nolabait klasifikatu behar duzuen klasifikatu egin nauzue. Ni halakoa naiz? Ez dakit. Klasifikatzaileak zein eratara klasifikatzen duen...

A.— García de Andoain eta Retolaza, eta zure artean badago desber-

“ Kaleko mezua bide batzuetatik joan behar duen tokira iritsiko da, eta hori ez badugu instituzionalizatzen anarkia batetan eror gaitetzke ”

dintasun bat, belaunaldi desberdinarena. Gobernua, alderdian eman den bezalaxe, beste belaunaldi bat hartzen hartzen ari al da lekukoa?

J.L.— Noski. Alderdi batek bizitasuna behar du.

A.— Beraz, Barne Kontseilariaren buru jestio-gizon bat ipintzen bada, horrek esan nahi al du Kontseilariak honek bidea ongi finka-

“ Lehengoan Cuerda jaunari deitu nion eta batzeko urratsak eman behar direla dakusa, ni ere horren aldekoa izan naiz beti ”

A.— Euskal Herriak bizi duen egungo egoera honetan Barne Kontseilariak departamendu istilutsu netakoa izango da.

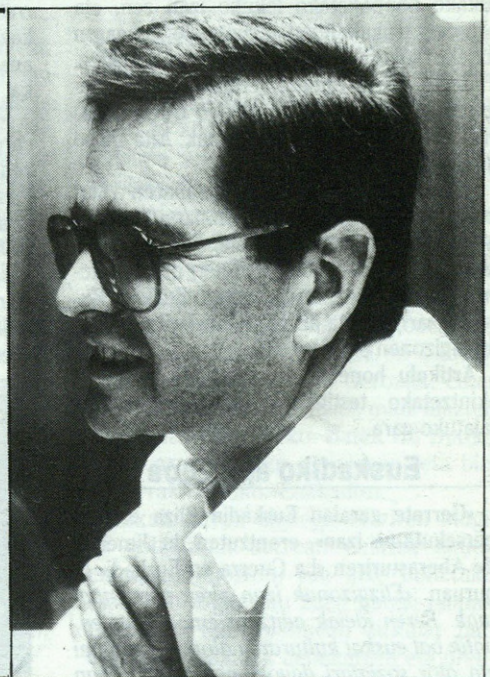
J.L.— Futbol partidu batetan istilutsuen arbitroa bihurtzen bada, partidu eder baten aurrean ez gaudela esan genezake. Horregatik departamendu konfliktiboena zergatik izan behar duen diot. Utz dezagun jokatzeko eta egunero ko lana, eginkizuna, ikasketak, biziera... zergatik egin behar ditugu istilu bihurtu?

A.— Ertzainen hautaketarekin izan dira gora beherak zure departamenduan. Zein eritzi duzu horrezaz?

J.L.— Demokrazia batetan gauzak publikoki beren zentzua dute. Baina Parlamentua hortxe dago gauza horiek kontrolatzeko. Kanean kontrolatzen al

“ Lehen era batetako diktadura batetan bizi izan gara eta Herri honetako zentzudun jendeak beste batetan bizitzeko asmorik ez duela pentsatzen dut. ”

“ Lana isilpean egin daiteke eta beste jende askok bezala, nik ere horrelaxe egiten dut ”

tua daukala eta zu hori jestionatzea zoazela, eskema berririk buruan izan gabe?

J.L.— Lehendik ekipo bat dago eta oraindik ezagutzen ez ditudanez lehen lana zein pertsona, zein errealtate dagoen hor eta zein agerpen emango ditaten jakitea da. Aurreritaz gabe joan beharra daukat, zeren ondo jakinda joaten zara edo bestela inozo bezala agertzen zara.

INAKI ZUBIONDO

Alberto Onaindia, «Santoñako Ituna» eta atzerriko erresistentziaren artean

Alberto Onaindia apezka, gizon garrantzitsua izan zen Gerrate Zibilaren garaiko politikagintzan, batez ere diplomazia alorrean, Euzkadiko Jaurlaritzako kontseilari izaki. Mussoliniren ministraria zen Ciano kontearekin edota Pio XII.aren idazkariarekin negoziaketetan saiatu zen. Eta halaber, oso gertukoa suertatu zen Santoñako Itunerako bere partaidetza.

Markinan jaio zen 1902ko azaroan. Filosofia eta teologiako doktoradutza lortu zituen Erroman, gerora apez bezala ez ezik diplomatiko gisan lan egingo zuela Errepublikara garaitik Euzkadiko Jaurlaritzan, betiere Joxe Antonio Agirreren agindupean. Gernikako bonbaketako lekuko izan zen, eta presoan trukaketetan laguntzaile bakearen aldeko solasaldietan (Mola-rekin, adibidez, 1936an). Gerra ostean, herbestaturik, eza-gunak bilakatu ziren Londongo BBC eta Paris Irratiko asteroko hizketaldiak, Aita Olaso goitizenez.

Alberto Onaindia iragan uztailaren 18an zendu zen gaisotasunez, Donibane Lohitzu-neko etxean, 85 urte zituela. Donibane eta Markinako elizkizunaren ondotik, bere jaioterrian izan zen ehortzia, egungo Euskadi Buru Batzarreko eta aurreko Jaurlaritzako politikagizonen presentzian.

Artikulu honetan, bera lekuko izan zen ekintzetako testigantza zenbait jasotzen saiatuko gara.

Euskadiko apaizgoa

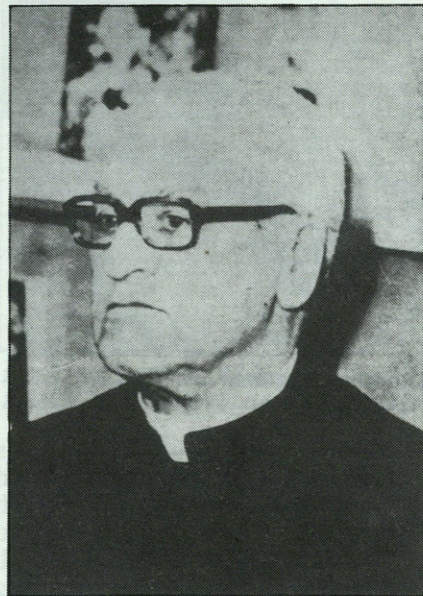
«Gerrate garaian Euskadin Eliza ez zen persegutatua izan», erantzuten du Jimenez de Aberasturiren «La Guerra en Euskadi» liburuan. «Elizgizonak izan ziren persegutatuak. Beren ideiak aditzera eman zituzten, batik bat euskal kulturaren alorrean, eta bai eta alor sozialari dagokionez ere. Orduan zenbaitek taldeak osatu bait zituzten, ikas-kuntza taldeak, etorkizuneko buruak izango ziren langileei arazo sozialetako kristau soziologian hezitzeko»; Asociación Vasca de Acción Social Católica delakoa kasu —ikus argazkia—, ELA-STV sindikatuaren aitzindari izango zena.

«Anayak» aldizkaria fundatu eta zuzendu zuen Parisen, informazio eta laguntzaren eskaintza zuela helburu (1939 inguruan), eta bestalde bai eta «Egiz» aldizkari klandestinoan ere (1950 inguruan). «Documentos del Clero Vasco, Ayer como Hoy» liburuan bil-tzen ditu 60. hamarkada bitarteko kontuak.

Vaticanora misio ofizialean

«Jaurlaritza eratu zenean, Joxe Antonio Agirrek misio ofizialean bidali ninduen Vaticanora, (...) euskaldunok gerratean hartu genuen jarrera kristau moralarekin bat zetorren ala ez han planteatitzeko», errepublikazale ezkertiar, sozialista, komunista eta anarkistekin batera egiten bait zuten borroka.

Vaticano Estaduko Idazkaria zen Pacelli cardenalarengana jo zuen (Pio XII.a izango zena), honela mintzatu zitzaizola Giuseppe Pizzardo idazkariordearen bitartez: «zera erantzun zidaten, euskaldunok egoera korrektoan ari ginela moralari zegokionez, inbasio baten aurrean gure eskubideen defentsan ari ginelako (...), baina politikoki erratuak geundela, gure jarreraz ez genuelako ezer lortuko».

«Indar presio handiak zeuden kondemnatuak izan gintezen, baina Vaticanoak ukatu egin zuen. Pio XI.aren kontua izan zen. Eta gero 1.000 libratuko diru laguntza, eta exiliatu eta gartzelatu apez euskaldun ororen-tzako eliz-lizentzia haiek...».

Behoko errenkadan, laugarrena: Aitzol; bigarrenean, hamaikagarrena: Onaindia; hirugarrenean, lehena: Barandiaran.

Santoñako Ituna

«El 'Pacto' de Santoña» liburuan agertu zuen bere partaidetza eta orduko makina bat dokumenturen traskribapena. «Aho itxi didate. Eta orduan gertatutakoan ehuneko 98a badakit. Beharbada, errendizioko mementuan zergertatu zena da ez dakidana».

«Orohar, niretzat 'Santoñako Ituna' gauza oso noblea izan zen. Ia-ia egin zitekeen bakarria egin zen. (...) Arduradun nagusia, ekuzioan eta orientazioan EBB izan zen, eta batez ere BBBko lehendakaria, Ajuriagerra. Bera izan zen heroia. (...) Nik zuzenean parte hartu nuen Lehendakariaren eta Ajuriagerren eskariz, Mussoliniren Gobernu faszistako Kanpo Arazoetako ministraria zen Ciano kontearekin bi edo hiru aldiz elkar hizketatuta».

Eugenio Ibarzabalek argitaratutako «50 años de Nacionalismo Vasco 1928-1978» liburuan honela zioen: «nire ustez, Lehendakaria ez zen italiarren hitzaz fio, eta gainera, zera pentsatzen zuen, bazela aukerarik Euskadiko Ejerzitoaren zati handi bat Katalunyar eramateko, eta handik Nafarroa eraso ahal izateko. (...) (Italiarrek) ezin zuten sinetsi Katalunyar joango ginenik berriro ere borrokari ekiteko, eta Frantzian gertutako ginela pentsatzen zuten. (...) (Italiarrek) izandako elkar hizketak) baikorrak izan zirela uste dut, eta haiak gabe Francoren jarraera askoz ere anker eta gogorragoa izango zela».

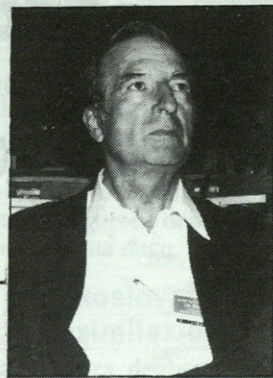
BBC eta Paris Irratitik

Alberto Onaindiak 1946. urtetik 57.era arte mila irrati saio baino gehiago egin zuen Paris Irratian, eta 576 hizketaldiren irakurketak, orotara 2.500 bat orrialdeko kopurua egiten dutena. «Nire entzulegoak ederki asko daki nire kroniken helburua zein zen», adierazi zuen Parisen 1957an: «printzipio etiko eta moral naturala aldarrikatzea, eta eguneroko gertakariak aplikatzea. (...) Giza askatasun ostikatu eta irainduaren defenda-tzaile bilakatu nintzen. Jakina, honek sektore ofizial hainbatetan erreakzio gogorrak eragin zituen, eta gestio eta demanda ugari egin zen emisioen isiltzeko».

«Documentos del Clero Vasco» liburuan agertzen du bere izengoitiaren asmakizuna. «Sekretu bat argituko dizuet: 16 urtetan, 1941etik 1956a bitartean, James Masterton izenez irakurtzen nituen nire solasaldiak Londongo BBC irratian. Gerrateko araugatik ez nezakeen nire izena 'Alberto de Onaindia' erabili, nire familia ejerzito alemanak okupatutako Frantzian bizi zen-eta. (...) Horrela, Paris Irratian izengoiti berri bat erabili behar izan nuen, ez bait zen zilegi nire burua bitan zatitzea, ahotsa Londonen eta izena Parisen. Eta 'Olaso' aukeratu nuen».

Paris Irratitik bota egin behar izan zuten 1957ko azaroan, abuztuan Donostian eta Biarritzen Estatu espainoleko eta frantseseko kanpo arazoetarako ministrarien arteko konferentzien ondotik.

I.Z.

Alberto Onaindia eta Aitzol

J OXE Ariztimuño «Aitzol» (1896) eta Alberto Onaindia (1902) Gasteizko seminarioan ezagutu ziren. Sei urteko aldea zuten. Formazioz, biak ziren apaizak, eta biak jaso zuten Leon XXIII.ak «Rerum novarum» (1891) enziklika bidez zabaldu zuen mezua: langileen egoera zela garrantzi handia zuena, eta Elizak arazo sozialaz zuela arduratu beharra. Hala izandu zen «langileen aita-saindua» bezala ezagutua.

Garrantzia badu orain hau aipatzeak. Errepublikan 1931ean berri zenean, langileriaren mugimenduak indar-berritzen hasi ziren, eta Donostiari dagokionez, bertako Udalak zuen egoitza batean hasi ziren eratzen beren mitinak. Gauza zenak hartu zuten aurrea, noski, beti bezala; kasu, honetan ezker espainol erakundeak, eta aurretik anarkistak eta komunistak.

Behin, gaiso zegoen Lizardi bisitatetik kotxez Donostiara zetozela, Teodoro Hernandorenak esan zion Aitzol-i, ea zer egiten zuten apezak, Elizak langileenganako zituen konpromezuak bete gabe. Arazo sozialaren alorra, Elizaren aurkako jokabidea zutenei osorik utzia zutela eta berdin gertatzen ari zela alor politikoan ere, abertzaleek kokilduta zeudela, ez zirela aurkakoei aurpegia ematen ausartzen.

Aitzol-ek berehala ulertu zuen, noski.

GARAI hartan, Don Alberto Buen Pastorreko elizan hitzaldi sonatu batzu ematen ari zen, eta hala, Hernandorena bera izango zen aurkezpena egingo zuena, eta Onaindia eta Aitzol arazo sozialaz hitz egingo zutenak.

Eta halaxe gertatu zen. «Aitzolek eta neuk», dio Don Albertok, «1932. go Abenduak 10ean egin genuen agerpenak eskandalizatu zuen Euskal Herri guztia. Gau hartan elkarrekin agertu ginen publikoki Donostiako «Sala de Declamación Vasca» deritzan aretoan.

Entzulegoaren ehuneko larogeitahemetzi artistak eta akrotak ziren. Sozialistak, eta komunista batzuk, eta batez ere anarkistak bete zuten aretoa eta ingururako kalea. Bost milatik gora langile bildu zirela jotzen jardun ziren hurrengo egunean «El camarada cura» tituluarekin egunkarietan agertu zena.

«Hiru ordu luzez aritu ginen eztabaida gogorrean», dio Don Albertok.

KONTUAN edukitzekoa da Aita Onaindiak aipatzen duen egoera hura. Eskuindarrek esan zituzten esatekoak bi apaizen aurka, Kristoren hitza gizonen aurrean defendatzera ausartu zirelako.

Halako inzendioa egin zuten berrikuntza ausart honek, aurrera jarraituz.

Hurrengo 1933. go Urtarrilean Errenterian izan zen; ez zuen Aitzol-ek etortzerik izan, gaiso bait zegoen, eta Onaindiak dionez oheratuaren ondoan afaldu zuen gau hartan. Geroztik, elkar izaten ziren arazo sozialaz, maiz idazten zituztenaz hitzegiteko. Batek «El Día»-ko sozial arazoetarako orrialdean, eta bizkaitarrak Bilboko «Euzkadi»-n.

Eskuindarrak ahalegindu ziren Mugica gotzaiaren aurrean ekintza hauek erroetatik moztzen. Eta urte honetako Ekainean argitaratu zuen gotzai jaunak Gasteizko Eliz-Boletinean zirkular bat, apaizei eztabaidak debekatzen eta prentsa-ko lanak galarazten.

Aitzol-i pertsonalki debekatu egin zion «El Día»-n —osorik independentea zen egunkarian— idazketako kontseiluan parte hartzea.

Honelakoak ziren gure Herriko apaizen pekatuak.

Aitzol hil zuten bezala hilko zuten Don Alberto; hau ez zuten harrapatu ordea, eta bere anai nagusia, Zelestino, bota zuten tiroz Hernanin.

MARTIN UGALDE

Transilvaniatik bidali nahi ditu Ceausescuk

Hungriako mugez harata 3 milioi magyar baldintza exkaxetan

Sobietarren perestroika baino lehenagokoa dugu hungriarren erreforma. Prentsan behinik-behin, beste estatu sozialistentzako eredu gisa azaldu ohi zaigu. Orain dela pare bat aste, beste arazo bat zela kausa prentsaratu da Hungria: «Rumaniako Ceausescuk Transilvaniako ehundaka herri magyar ezerreztu nahi ditu». Budapesten alarma jo da, eta bere kaletan gerraz geroztik —motibu horrekin— inoiz ez bezalako manifestazioak ikusi dira.

Zerbait ez dabil ekialde horretan. Nazionalitateen gorabeherak, sozialismoa iritsiz gero ustez erabat konpondu zirenak, edo erraz konpon zitezkeenak bederen, ari dira, bat hemen, beste bat han, banan bana azalera irteten. Moskuk erne ibiltzea dauka, ez baldin badu nazio gatazka horiek perestroikarentzako oztoporik txarrena bilakatzerik nahi. Yugoslavian ere badakigu, teoriar oso politika zuzena eraman arren, badagoe la tirabirarik, Kosovo aldean batipat. Bulgaria ere badabil nonbait, turkiar gutxiengoarekin asimilatze-borroka batean...

Lautatik bat Hungriatik landa

Besteen aldean, Hungria oso estatu homogeneoa da (Poloniarekin batean, homogeneoena). Bertako populazioaren %97a magyarrez osatuta dago. Aldiz, lau magyarretatik bat Hungriaz kanpo bizi da. Txekoslovakia, Austria,

Yugoslavia, Rumania eta Ukrainan bizi dira Hungriaz kanpoko magyar horiek. Eta xifra batzuk emanez hasiko gara (datu zehatzegirik ez izanki-eta xifra boroilduak ematen ditugu): *Rumanian*, 22.600.000 lagun bizi dira, eta horietatik 2 milioi magyarak dira. *Txekoslovakian* 15.500.000 lagun eta 700.000 magyar (denak Slovakian, non 5 milioi pertsona bizi den). *Yugoslavian* 23 milioi lagun eta 470.000 magyar (gehien-gehienak Vojvodine-n, non 2 milioi gizaki bizi den). Karpatoz-peko *Ukrainian* 2 bat milioi pertsona bizi da, eta horietatik 170.000 magyarak dira. *Austrian* azkenik, 7.600.000 bizilagunetatik, 50.000 dira magyarak. Denetara beraz, Hungriatik landa 3.390.000 magyar bizi da. Eta Hungarian, beste 10.400.000 (200.000 ez-magyar, bakarrik, Hungarian). Hortaz, munduko magyarak oro bilduz gero, 13.790.000 lagun junta-tuko genituzke.

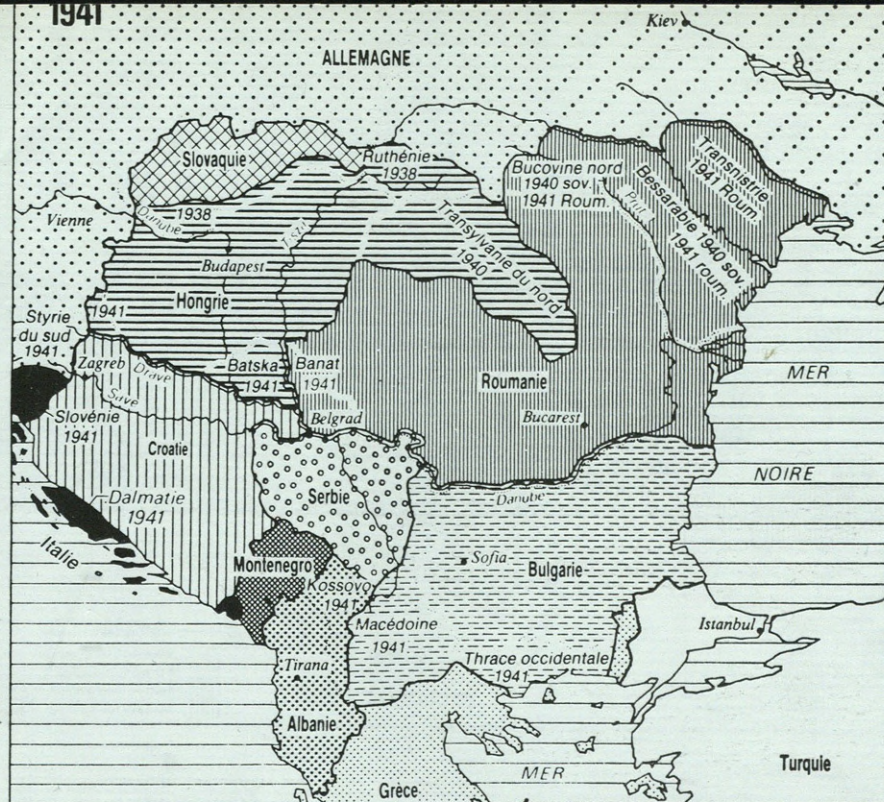
«Atzerriko» magyarak ez dira batere

problemarik gabe bizi aspaldi honetan. Yugoslavian, antza denez, bazaie hala-holako begirunerik (eta xifrak ez dira izkutatzen, ez bestelakutzen), baina Slovakia, Ukraina eta Rumaniakei buruz ezin esango dugu gauza berbera. (Austrian, Burgenland-eko estatuan bizi direnez ez dugu kasik argibiderik, eta Vienan bizi direnak ezin daitezke «minoriatzat» jo, emigranteak edo errefuxiatuak dira eta). Txekoslovakia eta Rumania ez bait dira estatu «nazio-askodunak» (Yugoslavia gisa behinik-behin), eta asimilatze —non ez bait da deusezte— politika bat eramaten da aitzina.

Gorputz aldrebeseko erresuma izan

«Historiak berez ez du argitzen zergatik heldu zen Hungriako erresuma herri literaturako leku komun bat izatera...» diosku 'Marginalia' bere liburuan Hungriako erresumari eskaini artikulua batean Joseba Sarrionandia idazle lagunak. Izan ere, gure alderdi hauetako hainbat herri kantutun ageri bait da Hungria. Inoiz bere neurriko soinekorik aurkitu ez duen herria dugu behintzat: noiz muga zabalegiak, noiz —orain bezala— estuegiko mugak... Zer dela eta, molda-ezintasun hori? Bada arrazoin bat baino gehiago, eta horien xehetzen eginen dugu saioa.

Batetik, mendealdeko European (gehienetan) ez bezala, ertalde eta ekialde-

Nazien eskutik, magyarrak Transilvania, Vojvodine eta Slovakia puska bat berenganatu zituzten; hura zuzen ez zelarik, gaur egungoa ere ez da txit justoa. Orohar, «nazio-Estatu» en sistema ageri zaigu desegoki.

ko Europa parte horietan nazio desberdinetako populazioak historian zehar lurralde berdinetan batzuk besteen gainean kokatuz joan dira: hiri berdinetan, auzo desberdinetan; edota «lurralde puska»a, Transilvanian bezala, non lurralde txiki batean rumaniarrak bizi dira, aldamenekoan magyarrak, gero sikuliarrak, haruntzaxeago slovakiarrak, ukrainiarrak... Bestetan, zenbait herritarrak lurralde bat laketa gertatu eta, nahiz beretarrak handik urrun bizi, gelditu egin dira: alemandar («irlak» badira Hungriar, Txekoslovakian, Rumanian... Eta Sikulako magyarren kasua ere bada berorri.

Magyarrak egun bizi diren eskualde horietara VII. mendean heldu omen ziren (gogoratu, euskaldunekin eta suomitarrekin batean —eta SESBeko herri txiki-txiki batzuk aparte utzita— Europako herri ez-indoeuropar bakarra dela herri magyarra). 1001garren urtean sortu zen lehenbiziko magyar erresuma. Slaviar ideologiaren arabera, hondamendia izan zen herri horren iristea, iparraldeko slaviarrak eta hegoaldekoak (edo yugoslaviarrak) berezi egin bait zituen. Rumaniaekin ere historia kalapita bat dago, Transilvaniako populazioa aitzinago rumaniarra edo magyarra izan ote zen. Hauts zahar horiek, esan beharra dago, ez daude ahaztuta inondik ere, eta 1986an Budapesten argitaratua emandako «Transilvaniako historia» batek Bucaresteko bazterrak inarrosi zituen, «hungriar errebisionista chauvinistak» salatu zirelarik...

Inperioak leher eta Hungria ttipitu

Historian zehar, alboko populazioen eraginaz gain, turkiarren eta alemandarren eragina sentitzen da bereziki. XVII. mendean alemandarren nagusitasuna itogarri gertatzen da (populazioaren erdia baino gehiago ez-magyar izanki) eta ondorengo bi mendeetako magyarren arropatu nazionalista baldintzatuko du. Alta bada, 1867an sortu zen austro-hungriar Inperioa, eta magyarrak beren etxeko nagusi suertatu ziren azkeneko. Hori ez zen ordea beste nazionalitateentzako batere kalterik gabe, eta gertatu behar zena...

Hortaz, 1914ko gerran leher egin zuen Inperioa, eta Hungria gaur egungo lurraldetara mugatuko da. Trianon-go tratadoan (1919) ordurarte zapalduz bizi izandako herri batzuri justizia egin zitzaion (Txekoslovakia eta Yugoslaviari partikularzki), baina beste alde batetik magyar gutxiengoaren sorrera markatu zuen harek. Hirien izenak aldatu ziren —adibidez, Pozsony-Pressburg, aldi batez Hungriako hiriburua izana, Bratislava («slaviar anaitasuna») suertatuko da— eta, hitz ximple batez esateko, beste kolore batez pintatu ziren gauzak.

Bi gerra tartean, Hungria ahalegindu zen, mugak berrezarri arazten, baina ez zuen tutik ere lortu (tarteka «Hungria milenario»aren itzuleraren alde aritu zirenak ere egundu ziren). Zoritxarrez, naziekin lortuko du Hungriak gogoan

zeukana (ikus mapan). Gerraz gero, lehengo egoerara bueltatuko da: «abantaila gutxiko egoera geopolitiko» bat, Stéphane Rosière idazlearen hitzez. Besteak beste Transilvania galduko du, Sobietar Batasunak Besarabia eta iparraldeko Bukoviaren ordainetan Rumania emana —Besarabia, egun Moldavia izenez ezagutzen den sobietar errepublika federatua du.

Txekoslovakian: asimilazioa

Hungria, gerra denboran Alemaniaren aliatu izan bait zen, gerra ostean ondorio txarrak nozituko ditu (nahiz Slovakia eta Rumania ere Alemaniaren alde lerratu ziren). Lehengo fase batean, Txekoslovakian izan zen okerrera: slaviar estatu hutsa nahi bait zuten Pragako buruzagi berriek. Txekoslovakia barruan herbesteratzeak agitu ziren, eta Hungria alderantzako estradizioak ere bai, Hungriar bizi ziren slovakiarren truke (baina Hungria ez da inoiz, mendebaldeko Alemania bezala, inapoko herritarrak «erosten» ahalegindu —Rumaniak Bonn-i 10.000 marko kobratzen dio, «esportaturiko» alemandar bakoitzagatik).

Magyarrak «garbitu» ezinik, 1948tik aurrera asimilatzen saiatuko dira: magyarrak ez dute txekiar —ez inongotar— nazionalitatearik izango, ez boto emateko eskubiderik, ez prentsa edo beren hizkuntzan ikasterik... 1950 eta 1960.etan barrena zenbait eskubide indibidual (lehen mailako irakaskuntza barne) ezagutuko zaie, ez ordea eskubide kolektiborik behin ere, autonomia posibilitaterik edo beste holakorik. Hungriarekiko harremanak ere zeharo trabatzen ditu mugak; slovakiarren kultur egoerak beste alde ez du oso samurra izan behar, Hungria eta txekiarren artean harrapaturik sentitzen omen dira behintzat, eta defentsa moduan eraso ere egiten ei dute...

Yugoslavian daudeke magyarrak la-saienik. Serbioak eta kroatak, eta serbioak eta albaniarrek, batzuk besteekin oponentzen dituzten kontraesanak askoz gogorragoak dira. Vojvodine eskualde autonomoko magyarrak (populazioaren %22a, serbiar gehiengo batean) ez bide dute keizteko motibu berezirik.

Rumania: ezerrezpena

Eta Rumania iritsi gara. Gerra ondoan gauzak nahiko ondo zihoazen, magyarrak unibertsitatea ere bazuten, magyar hizkuntzan hamairu fakultatez, eta abar. Baina gauzak degradatuz joan ziren, eta Nicolae Ceausescu-rekin (1965) eskubide guztiak banan bana aienatu ziren: eskolak itxi, hiri eta lan-tegi bakoitzean ez-rumaniarren kopurua mugatu —eta beraz, magyarren (eta

ijitoen, eta alemanen) herbestratzeak, eta berak bizi tokietara (Transilvaniara batez ere) rumaniarren «inportatzea»... Hungrieraz hilabetekari bakarra dago, eta eguneroko bat ('Utunk'), Rumania beste egunkarietatik itzulpenez egina.

Rumaniako magyarrak kultura hil-zorian omen dago —egoera, entendi gaitez, ez da Euskal Herrian bezain agoni-koa, baina bai oso makurra. Hungriarekin kontaktoak minimora murrizten dira, eta horretarako badago arrazoin sozio-ekonomikorik ere, esan nahi baita, Rumania Hungria baino askoz pobrea da (hiru aldiz bajuagoko BPBa dauka), eta transilvaniar magyarrak tentazioak uki litzake...

Budapestek erakutsiko hortzik?

Gutxiengo horien egoera tristearen aurka altxatu direnak Hungria barruko magyarrak dira. Hungriar *glasnost*a dela eta, hainbat gai joratu eta gero, 1985eko Partidu Komunistaren XIII. kongresuan, gutxiengo horien auziaz eztabaidatu zen, eta kontsideratu zen ezen «esijentzia naturala da, [atzerriko] hungriar etniadun herritarrek, beren ama hizkuntza eta beren nazio kultura debelopatzeko eskubidea izan deza-ten»... Txekoslovakia eta Rumania ziztuzten noski mira-puntuak.

Debategai arantzatsua da, «nazio la-

gunak» minduz gero «anai arteko» alian-tzak arriskuan ipini bait litezke, eta ho-rixe ebitatu nahi izan dute gerratik ho-nontza hungriar agintariek, halabaina Budapesten badakite jakin, nola edo ha-la zirikatu gabe, eta problema mundua-ri ezagutuarazi ezean, «atzerriko» mag-yarrek oso perspektiba beltzak dituzte-la. Horien erakuspenik berriena, eta oraingo krisia lehertarazi duena, Ruma-niako gobernuaren ehundaka magyar herritako jendea lekuz aldatzeko eraba-kia izan da —eta herriak berak erraus-tea, nonbait—, zinez justifikaezina diru-diena gaur egun —inoiz justifikagarria izan baldin bazitekeen.

PABLO SASTRE

ARRATE IRRATIA

FM — 101,5
Eibar

**Goizeko 9etatik
gaueko 11ak arte**

**Irratsaio denak
euskaraz**

ARRATE IRRATIA EUSKAL SINTONIA

3 hilabete pasatxo
daramate puntistek
elkargoaren atzetik greban

Iparramerikan, zesta-punta tanto luze baten erdian

Euskaldunon kirolik preziatuenetarikoa den zesta-puntak egun zailak bizi ditu gaur Iparramerikan. Orain bitartean, bapo zurrupatu zaio odola puntistari posturak ugaltzea besterik desio ez duten judutarren entresetan. Baina akabo da! Indarrean dabilta pelotariak oraintxe, greba batean buru belarri sartuta, elkargo baten eskatzen. Partidurik zailena dute seguruenik, duela 20 urte hasitakoa berau.

Pedro Mari Olarreta gernikarrak piztu zuen afera honen sua. Zesta-puntan trebe, duela hamar urte Ameriketara ospe eta diru bila joana, eskutsik eta zaletasuna erabat galduta bueltatu da sorlekura. Beste askoren antzera portzieto. Gizarajoa bailitz tratatua, enpresari eta intendenteen mespretxua sobera pairatu ditu bere larrutan. «*Etzetik kanpo hamar urte eta gero hau!*» aitatzen zigun egun bero batez, etxe ondoko terrazako itzaletan jarrita, Gernikan.

Beltzegi ari garela pentsatuko du bakte bano gehiagok. Puntistak dolarrez lepozurreaino jarrita itzultzen direla: txaleta, primerako kotxeak, ospea... hainbat mito sortu da aspaldi batean Ameriketara gazte-gazte ilusioz topera joaten diren «*mutil kozkorrak*» heroitzat hartuta. Pedro Mari Olarretak esan digu

egia: «*Han farre egin digute muturrera urteotan*». Hau honela, enpresarien politika bakarra erruz aberastea denean zailki aberas daiteke bere eskutan dagoen morroia, pelotaria. Pakritxora erabili duen morroia, aurrerago argituko dugun bezala.

Florida, Conneticut eta Rod Island-go frontoiak irekirik segitzen dute, 450 bat puntista piketetan ari direla. Zesta-puntak dena galdu duen honetan, «puntista» kaskar zenbait (horietarik hamar berriki Gernikatik eta Donibane Lohitzune-tik arrastaka ekarriak, literalki) jarri dituzte lekaio gisa entresek, heuren interesak, milioiak eta milioiak alegia, defenditzeko. Bi tanto galdu dituzte orain bitartean pilotariek: 68an bata; eta 76ean bestea. Irabazterik izango al dute?

Mundu osoan zehar tantoka

«Eibarko txikitoa», Indalecio Sarasqueta-k, eman zion izena, 1884. urtean, etxetik kanpora, Buenos Aires, Cuba eta Méxicoko lurraldeetan ibilita, zesta-puntari. Harez geroztik, Sanperio bat, Elizegi, Mardura, Urtxaile, Beloki, Ganborena eta beste hainbeste eta gehiago abiatuko zen atzetik, frontoi berri eta ezezagunetan, etxetik hurrun oso, ilusioz gainezka zirela triumfatzera. Ateak ireki zizkion orduan zesta-puntak munduari: Madril, Erroma, Napoles, Florencia, Milan, Turin eta Bruselas-en frontoiak altxatu ziren, hain ikusgarri suertatzen zen pilota joku ezezagun honen gozatu asmoz. Afrikara egin zuen: Alejandria, El Cairo, Tanger. Filipinas eta Shangai-en barrena, non Teodoro Jauregi entresari abilak *Auditorium* tzar bat eraiki zuen, Asian uztartu zelarik. 1924ean irekiko zen Miami-ko frontoia. Handik gutxira, dolarrak bezala arrakastak burua janda, Amerika puntista gehientsuenen amets bilakatuko zen. Jendea apostu zale amorratua izaki, kinuelek aparra bezala gora egin zuten han, tantoz-tanto, dirua guttiaren jaun eta jabe ezarritz.

«Garrantzitsuena zoriontsu bizitzea»

Miamin piztutako suaren txinpartak hamairu parajetara zabaldu dira egun.

Tampa, Fort Pierce, Ocala, West Palm Beach, Dania, Daytona, Melbourne, Orlando eta Quincyko hiriek, 1956tik aurrerantzean frontoiez jantzirik dute Florida. Rod Island Estatuko Newport eta Connecticut-eko Bridgeport, Hartford eta Milford-ekoak dira besteak, 20 urtez berantagoak. Amerikar enpresari zuhur eta diruzaleek zesta-puntaren saildutegi bilakatu dituztenak. Olarretak hartzen du hitza: «Ni, 78an, Fort Piercera abiatu nintzenean 1.100 dolar irabazten nuen hilero. Zortzi urtez diru beraz ibili naiz. Duela bi Tanpara joatea proposatu zidatenean —frontoi hobeak kontsidera daitekeena beraz—, sikiera dolar gutxi batzu gehiago irabaztea espero nuen». Diruaz ez kezkatzeko esan zioten orduan, «garrantzitsua zoriotsu izatea zela». Pozik dabilta ba, puntistak! Astea sei egunez, goiz eta arratsaldean apustu batean, honelatsu far egiteko aurpegira. Beste puntisten aurrean txikituko zuen kontratua Olarretak —duela lau urte buruan bueltaka zeramakien asmoa gauzatuz—, berarekin bat etor zitezen eskatu zielarik segidako lerrook irakurritz: «Ni ez nago jarraitzeko prest. Baina hemendik hanka egin aurretik arrazoia nork duen jakin gura dut. Bozketa bat proposatzen diuzet kontratuak apur ditzazuen. Epe bat eskatzen dut horretarako: otsailaren 20tik aurrera gose-greban jarriko naiz, otsailaren azkeneko egungo tratuarekin akabatu eta irabazten dugunaren doblea esijitzeko». 550 puntista badira, 450 konforme. Pentsa zenbateraineko deskontentamendua! «Nahiko da!» ohiuaz enpresariak paretaren kontra jarri dituzte beste behin, hirugarrenez aidanez.

Estraineko bitan huts!

International Jai-Alai Players Associationa, (I.J.A.P.A.), heuren interesak azkeneko defendatuko dituen asoziazioa legeztatzea dute helburu edo banderatzat puntistek. Hain dakusate ustelduta zesta-punta! Halere, ez da bart gaueko aurtzaren ezula gutxiau. Pedro Maria Olarretak argitu digu atzetik aurrera afera: «68an altxatu ziren lehendabizikoz, nazka-nazka egin da, hobekuntza zenbait aldarrikatzen. Porrotak joko zituen. Enpresariak den-denak pikutara bidali zituelarik pronto eta trankil askoan. Hori bai, gauzak diferente ziren: lau hilabetez jokatzen zuten aski denbora zuten alde enpresek publikitate kanpaina on batez labe berriko nahi adina pilotari —zilarrizko urte faltsuaren usainean engainatzen errezak— biltzeko han hemenka». Total: bat kendu eta bestea jarri. Puntista galtzaile haietarik zenbaitzu, duela 20 urte sona haundiko figurak izanak, intendente gisa dihardute egun, nagusiaren esanetara fidelki makurtuta

diktadore moduan —hitzaren zentzu osoan—, jokatuz. Izen eta abizenaz salatu ditu Olarretak: «Txurruka mutrikuarra, Txino Bengoa Markinakoa, Orbea, markinarra ere, Guarita balentziarra eta Egurbide. 68an eska ari ziren eta 88an aurka ditugu buru belarri».

Hariari heutsiz, 75ean, zesta-punta bai afizioz bai pilotariz goraka bizian, lehertu zen 'bonba' birritan. «68an eskirrol moduan iritsitako mutil kozkorrek eraginda. Gurea bera zioten haiek ere itoak izango ziren» diosku. Are gehiago, frontoi berriak zabalduko dira urtebete beranduago, dolarraren txin-txin soinuak besterik ajola ez zaien enpresari amerikarrek Euskal Herrian merke-merkean erositako odol gazteak etengabe ornatuko dituztenak. Eta horrela atzo arte.

Kinielaren interesera makurtuta

650 dolar garbi irabazten zuen puntista berri batek 20 urte atzera joz gero. Egun 1.100. Ez al da benetan lotsagarria? Halaxe mintzatu zaigu behintzat haserre bizian Pedro Maria Olarreta: «Bi edo hiruri eskatzen dutena ematen

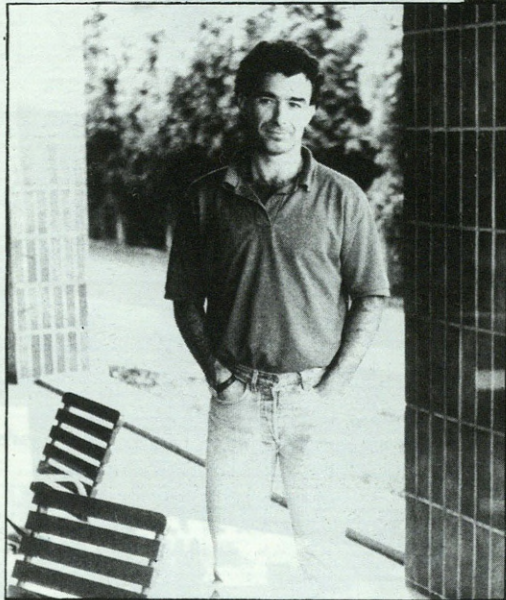
“Amerikar enpresarien filosofia bakarra aberastea dela, kinielaren atzetik saltoan aritu dira urtetan puntistak, beste interesen kontura erabat zanpatuta”

zaie, eta besteori —zifretan %70a demagun—, kendu eta kendu ari zaizkigu, hamar urtez soldataren igoerarik ezagutu ez dugularik». Bere kasua lekuko: «Aurten Daytonara joateko eskeintza bat izan nuen orain 10 urte baino 20 dolar gutxiagoz jokatzeko. Far egiten

Gaztea frango prestatu da Ameriketarako kantxa honetan. Itxu-itxu eginda ospe eta diru bila joanak.

digute aizul!». Berak hitz mardulez esan digunez ez dago inongo ardurarik zesta-puntarekiko. Postura besterik ez dute antzematen nagusiek. Kiniela dute interes bakarra. Hasiera batean zortzi jokatzzen ziren, gerora hamabi, gaur eta orain hamabost igoal egunero. Zazpi tantora. Azkar eta arin, dantza pausuan ari bailiran, korritzen dute frontoia goitik behera puntistek, tantoz-tanto larrrua kantxan uzten dutela, jauzi ikargarrien poderioan ikuslegoa hainbatean txundituz. Halere, kinielak egiten du ikusgarri zesta-punta. Entzun ondo: Tanpa-ko frontoiean kasu, milioi dolar jokatzzen zen egunero greba hasi baino lehen. Hau duk hau Amerika! Uste al duzue inbertsiorik egiten dutela puntistaren onerako bezala zesta-puntarenarako? «Kaka putza! Hartford omen

Pedro Mari Olarreta
gernikarra kokoteraino
etorri da Amerikaz. Berak
txikituko zuen estraineiko
kontratua elkargo baten eskatuz.

frontoirik hoberena —diruz behintzat—, ba, hango aldalekuak ikustea besterik ez dago, lotsagarriak benetan: garbitasun falta dela; masajistik? Bai zera! Garaje zahar batzuren antzera zutik dirauten frontoiotan lotsagarriki harrapatuak gaituzte. Frontoitik etxera eta etxetik frontoira. Lauren artean alokatu-ko apartamentu batean bizitu zen Olarreta luzez. «800 dolar kostatzen da normalean merkeena. Tripa kontua berriz, beste 600. Nola ba, bizi bestela ez dagoen dirutik?».

Gazte-gazte eskirol gisa Ameriketara

35 urtez erretiratzen da puntista, berno, figurak ezik. Hortxe bukatzen da bere urrutiko karrera. Bizkaitarrak dira pilotari gehienak (kontutan hartu Gernikan bakarrik lau eskola dituela Word

Hain da ikusgarria zesta-punta! Eta hain lotsagarria amerikar entpresari esku bizi duen egoera!

Jai-Alai entpresak), Iparraldekoak ere asko, Donibane Lohitzunekoak bereziki. Amerikak konkistatzeko asmoz 17, 18 edo 19 urte zituztela pozaren-pozaz agurtu zituzten aita-amak. Holatsu abiatu dira berriki hamar gazte Euskal Herri-ko grebaren erdian. Eskirol moduan Ameriketara. «Nik argi esan nahi diet haruntza joateko asmotan direnei —izan dira Pedro Mari Olarretaren azken hitzak—, pentsa dezatela ondo zer egiten duten. Jakin dezatela, guretako edozein den-dena ematen ari dela behin betirako etorkizuna arriskatuz. Eta heurrek hara joanez gero gure aurka egingo dutela, eta entpresaria indartuko». Alderantzizko kasu bat: Bartzelo-

nako zesta-punta eskolako 40 gazte bat egin dute grebalariekin.

Duela 20 urte baino lotuago dute, ez bairik gabe, Iparramerikan dabilen puntistek afera hau. Frontoiak irekirik segitzen duten arren ez dago kalitate izpirik hauetan. Pilotari kaskar eta gutxi batzuren esku txarrak emango dio zer pentsatzekorik 'nagusi jaunari'. Dirua erruz galtzen ari da, ikuslegoa gutxitzen egunetik egunera... Elkargo baten eskaera besterik ez dute ahotan puntistek, eta oraingoan, sakea bere esku.

Bukatzeko, ba al dakizue zenbat irabazten duen profesional batek partiduko Gernikan? 800 pezeta. Eta kitto!

LOREN ARISTI

12 hildako eta
30.000 milioitik gorako kalteak
ekarri ditu uholdeak

Uraren mende berriro ere

Hamabi hildako eta 30.000 milioitik gorako kalteak dira lerrook idazterakoan Uztailaren 19ko eurijasaren behin behineko balantzea. 83ko uholdea baino lokalizatuago, Urola, Deba eta Aiara ibarrak izan dira kaltetuenak, kostako da gertatutakoari buelta ematea. Lantegi mordo bat ixtea izan daiteke epe labur batetara jasan beharko den ondorioetako bat.

«Emaztea eta bi alabak galdu ditut. Jaungoikoa, zer egin behar dut nik orain? Txabolan geunden eta kezkatzen hasiak ginen ekaitza zela eta. Atertu arte zain egotea erabaki genuen, baina bapatean, uraitza ikusi genuen menditik behera. Emaztea, bi alabak eta hauen laguntzok hartu eta teilatura igo nituen. Ura gora zetorren. Txabola

ur gainean jarri zen, baltsa bat bezalako zen, olatuen mende zegoen. Bapatean erauzi eta... urak nola irentsi zituen ikusi nuen. Arbol bati heltzea lortu nuen nik» zioen Elgoibarren 14 urte bititzen zeramatzan Domingo Dakosta portugaldarrak.

Uztailaren 19a ez da bere burutik ezabatuko. Ez eta hil diren 12 lagunen

senideen buruetatik ere. Gainontze-koak hasiak dira 83ko uholdeekin alde-
ratzen, eta galdu dena dirutan balora-
tzen.

Urola eta Deba ibarrak

Urola eta Deba ibarrak izan dira uholde hauetan kaltetuenak Aiararekin batera. Agurain, Errioxa eta Erribehera aldean kalteak handiak izan badira ere, Zumarraga, Soraluze, Eibar, Elgoibar, Bergara, Antzuola, Laudio eta Amurrio izan dira urak gogorren jotako herriak.

Nafarroan 3.000 milioitan baloratu dira kalteak. Gipuzkoako bi bailara horietan berriz 30.000 milioiko kalteak sumatu dituzte bertako udalek. Eusko Jaurlaritzak eta Segurueteek berriz 12.000 milioietan estimatu dute gertatutako kalte berbera.

Bizkaian aldiz, 83an 500.000 milioitik

Lehen horrelakoak prebeitzeko zerbait inbertitu izan balitz...

Laguntza frango eskeini du jende xeheak beste behin ere, uholdeei buelta emateko orduan.

gora estimatu zen galdutakoa, ez da oraingoan ezer gertatu. Lurralde jakin batzuren gainean erori dira aurtengo urrik gehienak. Aipatu lekuak alde batera, gainontzean euria egin badu ere, Euskal Herrian 'normal' den tamainan egin duela esan behar.

Zenbait tokitan ibaia bera izan bada ere urez gainezka egin duena, beste

zenbaitetan, Eibar eta Elgoibar bereziki, geografia eta euri jasaren intentsitatea izan dira desgrazia areagotu dutenak. «Ez da aurrekoan bezala izan. Oraingoan menditik jeitsi da ura. Ibaiak ez du kasik gainezka egin. Menditik jeitsi da ura eta alkantarillak lehertu egin dira» zioen Elgoibarko emakume batek.

“Erabateko keja agertu nahi dugu unerik larrienetan jasan dugun utzikeriagatik. Protección Civil-eko sistema guztiei abisatzen ahalegindu gara baina hona ez da inor heldu”

83an baino gutxiago eta lokalizatuago

Gipuzkoako lurraldearen heren bat, Arabako Aiara eta Errioxa eta Nafarroako Erribehera izan dira uholde hauek ikututakoak. Jasandako ur kopurua ere ez da 1983. urtekoa bezainbestekoa izan. Sei t'erdia zazpirak aldera hasitako uda egun bero batetako ekaitza, gogor aritu zen pare bat orduz, bederatziatik aurrera gertatu zirelarik kalterik handienak. Ur jasarik gogorrenak pare bat ordu iraun zituen. 1983. urtean gehiago iraun zuen ur jasak.

Laguntzei dagokionez berehalakoa izan da jende xehearen bapateko presuntasuna eta solidaritatea arazoari buelta emateko. Protección Civil eta laguntza instituzionalizatuaren papera ez da oraingoan ere, nahiz eta 1983. urtean baino gehixeago izan, behar adinakoa gertatu. Honela esan du Zumarragako alkate den Jose Julian Irizar-ek Urola-garaiko mankomunitatearen ize-nean: «Erabateko keja agertu nahi dugu unerik larrienetan jasan dugun utzikeriagatik. Protección Civil-eko sistema guztiei abisatzen ahalegindu gara baina hona ez da inor heldu. Euskal Herri osoan gertatu izan balitz desastrea ulertzekoa litzateke hona ez ailegatzea. Baina Urola eta Deba ibarretan bakarrik izanda...».

Zera zioen azkenik Zumarragako alkateak: «Puntu beltzak behin betikoz ezabatzeko neurriak har daitezzen eskatuko dugu. Bost urte pasa dira uholderik gabe. Oraingoak 83koak baino handiagoak izan dira eta oarin ezer egin ez bada hurrengoak okerragoak gerta daitezke».

Uholdeen aurkako neurriak

Uztailaren 19rako eguraldiak aurrez antzematen dutenek iragarri omen zu-

Urola eta Deba ibarra izan dira kaltetuenak Araiarekin batera.

ten euria izanen zela. Ekaitz arriskua aurrikusia omen zegoen. Hainbestekorik ordea ezin omen dute iragarri. Sueratatutako klima baldintzak gertatuko zirenik ezin omen gaur egun dauzkaten lanabesekin iragarri. Radar sistemak omen daude Estatu guztian jartzeko.

Halaz eta guztiz ere, kontsolatzen da meteorologoa, gurea baino aurreratua go diren herrietan ere gertatzen dira uholde eta tifoia eta ez dira alde aurretik iragartzen. Eta arrazoia duke maila batean. Noiz eta zenbat euri egingo duen ezin asma daiteke agian. Etxeak, txabolak, fabrikak eta karreterak non egiten diren ordea aurrikusi daiteke kontutan hartuta aldian aldian, eta historikoki frogatuta dago, uholdeak izango direla Euskal Herrian. Ibaien kanalizazioa, lurraren espekulazioa, txirotasuna eta txabolismoa, lantegiak edozein tokitan eraikitzea... beti dira desgraziak areagotzen dituzten faktoreak. Eta Euskal Herria beterik daukagu gaizki edo kanalizatu gabeko ibaiez eta edozein tokitan egindako etxez eta lantegiz.

Naturari egozten zaio gertatutakoaren ardura. Gizonari, gizarteari eta bereziki agintariei egotzi behar zaio or-

dea, bere neurrian, ardura hori, edota hobeto esanda, arduragabekeria hori.

«Bilbon eta Bizkaian —zioen Joserra Etxeberriak 1983an— *Euskal Herri osoan, orobat, ezagunak izan dira uholdeak, lehen eta oraintsu. Estatistikoki ere esan zitekeen bost urterik behin edo uholdeak gertatzen izan direla; baina hala ere, Naturaren azken kolpe beldurgarri honek ia defentsarik gabe harrapatu gaitu. Ez ote da garai ego-kia, etor daitezkeen, etor litezkeen kolpe latzagoei aurpegi emateko, seriozki prestatzen hastea, oraingoan jazo dena birgerta ez dadin?».*

1983. urteko abuztu bukaera zen... Bost urte pasa dira... Eta urak harrapatu gaitu berri.

Ura pasa eta diruari begira

Dagoeneko segurueteek ireki dute kaltetutakoen deklarazioak jasotzeko epea. Eusko Jaurlaritzak ere agindu ditu kreditu-puenteak. «Zona catastrófica» izendatzea eskatu zaio Madrilgo gobernuari... Dirua behar da orain 'nomalitate'ra bueltatzeko.

Bada ordea 1983ko uholdeek erakutsi ziguten beste ikasgai garrantzitsubat oraingo honetan ere kontutan hartu

beharko dena. «*Industria birregituraketak arindu; lan erregulazioak, espedienteak ugaltu eta birmoldaketa industria bultzatu*» ziren artean Eusko Jaurlaritzako Industria Kontseilari zen Isasti jaunak hartu beharrekotzat aipatu zituen neurriak.

Bizkaian ondotxo ikasi dute hitz horiek zer esan nahi duten.

Orain, Gipuzkoan, Gipuzkoako Enpresarien Elkarteak, ADEGUIk, eragindako inguruko 135 enpresatako %55ak lan erregulazio espedienteak aurkeztuko dituela aurreratu du. Hamaika mila langiletik gora ari dira aipatu enpresa horietan lanean, eta 10 langiletik beharagoko lantegi txikiak kontatu gabe daude kalkulu horretan.

Ondoko urteetan igerriko da inguruetako enpresariak hartutako norabidea. Ez da bapateko eurijasa bezalakoa izango. Piskanaka piskanaka igarriko dute 'krisia' bere etxeetan langabezian geratuko direnek.

Lehen horrelakoak prebeitzeko zerbait inbertitu izan balitz... Alferrik ordea ura pasa eta presa jartzea!

JOXE MOLLARRI

BOKARTA

-MORAU TA MATIN-

ATARNA ARRISKUTSUA

BOKARTA BEZALAXE BERE EGILEAK ERE ABEDENALDIKO BAT HARTZERA JOAN ZAIZKIGU. HARA NON HARRI PATU DUGUN GURE BIKOTEA BERE OPORRAZ GOZATZEN. EZ DUTE EZ DESKANSU HANDIRIK IZANGO! ENFIN, OSPEAREN ORDAINA. /IRAILARTE/!!

ZINKUNEGI
O P T I K A

HERNANI, 4 - 20004 DONOSTIA - Telf. 42 06 24

**kirolzaleen
zerbitzutan**

m

miner

donostia

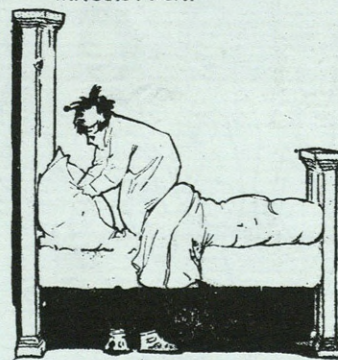
☎ 271050 eta 270447

EZ UTZI IRAKURRI GABE

LITTLE NEMO
WINSOR MCCAY

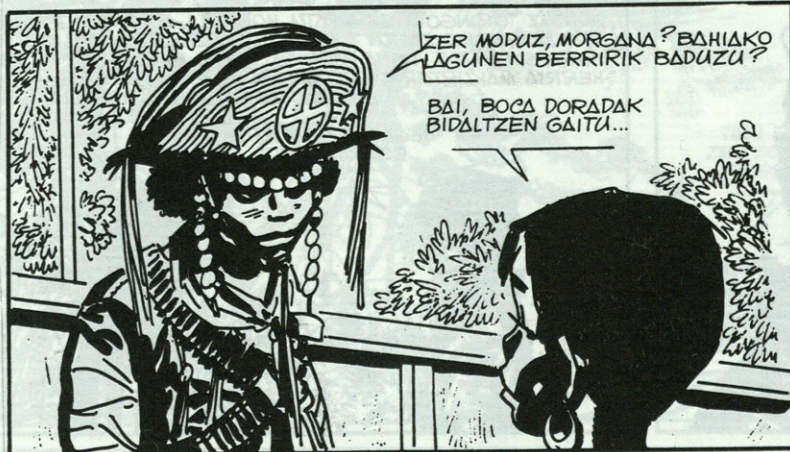

LITTLE NEMO
WINSOR MCCAY

NEMO TXIKIAREN ametsak ezagutzen al dituzu?
Larogei urte dituen komik honek, beste larogei urtetan irrifar
eta goza araziko dizu

TTARTTALO Argitaletxea

TIRA, TIRO FIJO, BURUZAGIARENA SENTITZEN DUT
BAINA NIK BETE DUT NIRE LANA,
BOCA DORADAK BIDALTZEN
DIZKIZUEN ARMAK
ETA DIRUA UNTZIAN
DITUZUE.

ARMAK ETA DIRUA BAINA
ASKATZAILEA FALTA DUGU!
SINBOLO BAT ZEN, JENDEAK
KASU EGITEN ZION, BAI
ETA GOBERNU ZENTRALA
BERA ERE PREST ZE-
GOEN BERAREKIN HITZ
EGITEKO. KORONELA-
REN KRIMENAK SALA-
TU ZITZAKEEN BA-
KARRA ZEN...

EDERTO, ADOS, GIZON HANDIA
GALDU DUZUE AGIAN. HALA
ERE EZ DERITZOT OSO
EGOKI BURUZAGI BATEK
TALDEA GIDARIRIK GABE
UZTEARI BERE KONTU
PERTSONALAK KON-
PONTZEAREN.

KONTUZ "GRINGO"! EZ AIPATU HORRELA ASKATZAILEA
EDO AKABATUKO ZAITUT! EZIN DUZU ULERTU ZER ZEN
HURA GURETZAT. DENA DAGO GALDURIK BERA GABE!
HERRIA MAKURTURIK GELDITZEN DA PRINTZIPIORIK
GABEKO ABENTURERO HORIEN
SURREAN.

NEGARREK EZ DUTE
EZERTARAKO
BALIO.

KAINOINUTZIARI ERASO EGITEAK ADOREA
AGERTZEN DU: ZERGATIK EGIN DUZUE?

ASKATZAILEAREN
HERIOTZAREN MEN-
DEKU HARTZEKO.
HORREGATIK HIL DUT
DE OLIVEIRA
KAPITAINA.

EDERTO, HILTAILEA GARBITU DUZU BAINA BENETAKO
ERRUDUNA? ABUSA ETA HILKETE! ESKER BIZI DEN
KORONEL HORREK ZER EGINGO DU?
EZ AL DU MEHATXUKA SEGITUKO
BERE PISTOLEROEKIN?

ZER EGIN
DEZAKET?

ASKATZAILEAREN TOKIA
HARTU.

JA, JA
"GRINGO"...
BANDIDUKA
NAIZ NI.

ZEINEK SEGITU
BEHAR DIT?

NEU JOAN NINTEKEEN
ASKATZAILAREN
ATZETIK BAINA HE-
RRIA EZ DOA INOIZ
BELDUR EMATEN
DIOTENEN ATZE-
TIK. ETA NIRI
KORONELARI
BEZALAKO
BELDURRA
DIDATE!

HASIERAN, TROPELEKO BAT
NINTZEN. INJUSTIZIA ETA
BIOLENTZIAREKIN ORDAIN-
TZEN DELA ULERTU NGIEN
ARTE. SEBASTIANEK EZ,
BERAK BESTE MODU BA-
TERA PENTSATZEN ZUEN...

TIRO FIJO,
ZER EGINGO DUGU
PRESOEKIN?

AFUSILATU !!!

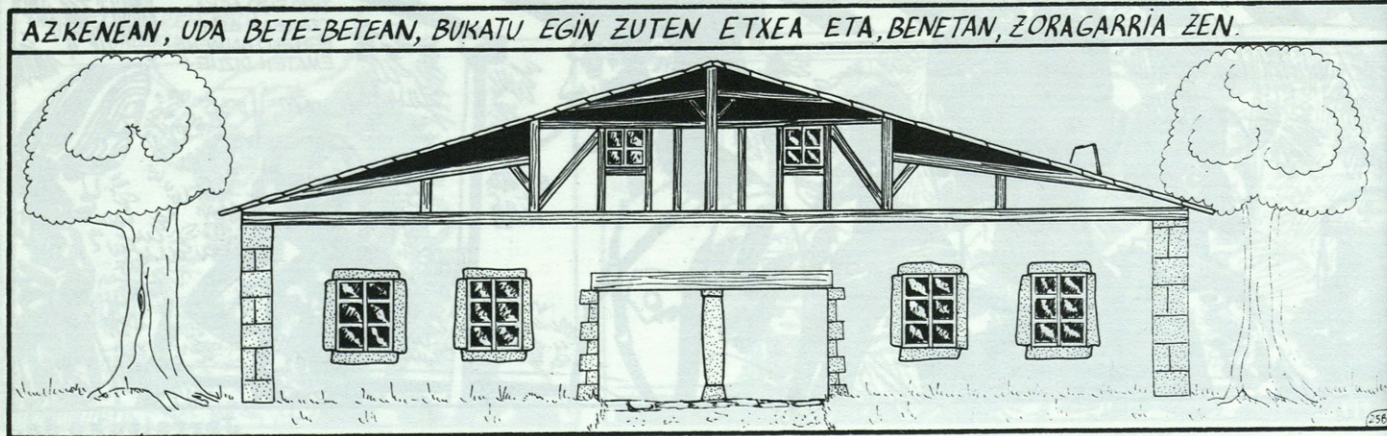
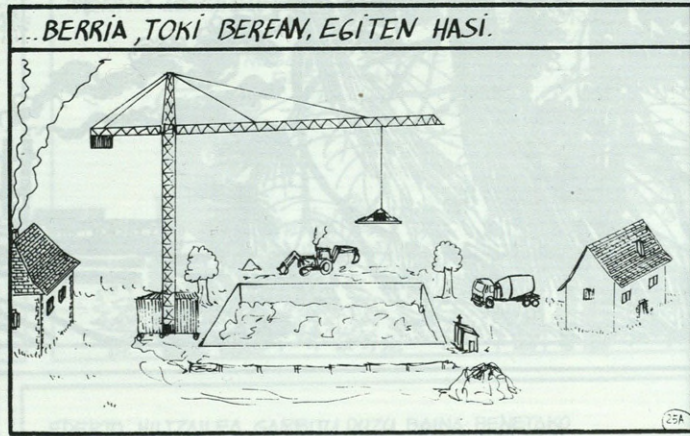
AIZU, BAINA POLBORA XAHUTZEA
BESTERIK EZ DUZU BURUAN? ZER
EGIN ZUKEEN ASKATZAILEAK HO-
NELAKO KASUAN? BERAK JARDUN-
GO ZUKEEN MODUAN JARDUN ETA
SEBASTIAN BIZIRIK DAGOELA ZA-
BALDU, SEGITU KORONELAREN
AURKAKO BURRUKAN. LASTER
HERRIA IZANGO DUZU ATZEAN,
IKUSIKO DUZU!

BESIRA, "GRINGO" NI EZ
NAIZ BURUZAGI POLITIKOA,
"CANGACEIRO" HUTESA BAINO.
ASKATZAILEAK BAZEKIEN
JENDEAREKIN HIZKETAN,
GAUZAK AZALTZEN...

EZTABAIDAN SARTU ZARA
ETA HORI SEINALE ONA DA.
GAINERA EZ ZAITEZ AR-
DURATU: POLITIKOAK ETA
BERRITSUAK EULIAK GO-
ZORA BEZALAXE HARBIL-
DUKO ZAIZKIZU.

TIRO FIJO ASKA-
TZAILEAK ALDE
EGITEKO BAIMENA
EMATEN DIZUE!

Jarraituko da.

MUSKILDARREK, ETXE BERRIARI SO, EZ ZEKITEN ZER PENTSA: BATZUK MIRESTEN ZUTEN, BERTZEAK, ALDIZ, HALAKO ZIMIKO BAT SENDITZEN ZUTEN, ZERK SORTARAZIA JAKIN GABE.

ALLANDE EZINAGO POZIK ZEGOEN MARMARKA GUZIEN GAINETIK.

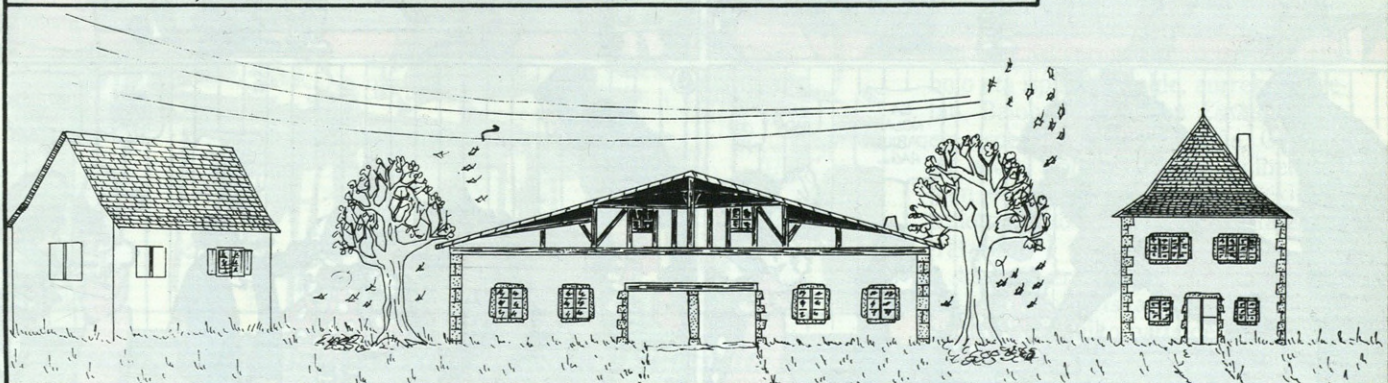

...ETA FINITZEKO, IZENA!

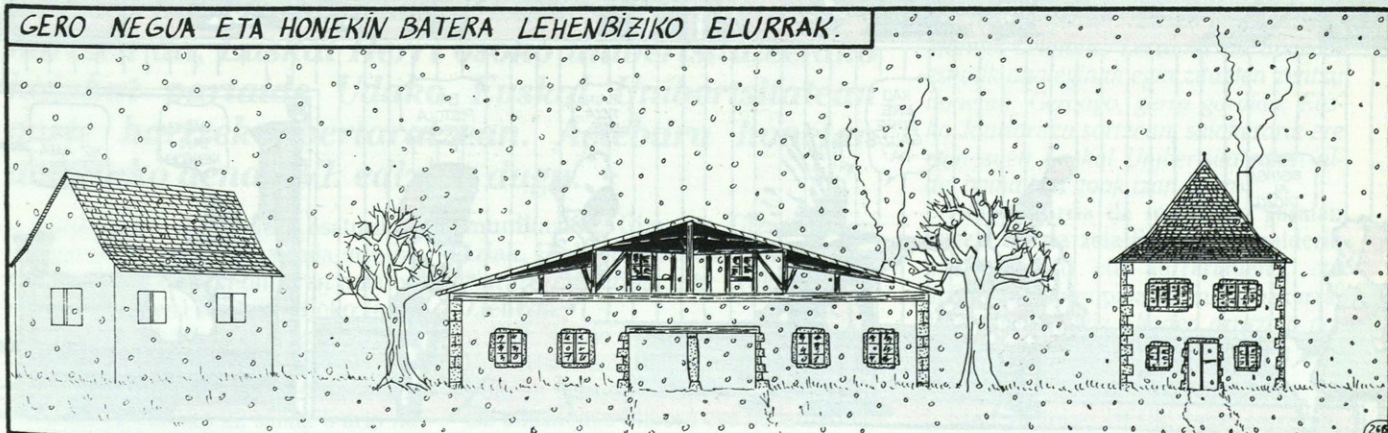
HAIZE-NEGOK

EGUNAK JOAN, EGUNAK ETORRI... UDA ONDOREN UPAZKENA HELDU ZEN...

GERO NEGUA ETA HONEKIN BATERA LEHENBIZIKO ELURRAK.

1 Little Nemo in Slumberland

Uztailaren 18an hasita 30a bitartean

UEU, euskal unibertsitatearen bidea jorratzen

Urtero, Iruñeko Larraona ikastetxea uda parte-ko aste pare batez euskal kulturaren bilgune bihurtzen da, Euskal Herri osoko unibertsitateetako hainbat partaide Udako Euskal Unibertsitatean parte hartzeko bertaratzean. Asteburu honetan amaituko dena XVI. edizioa dugu.

Aurtengoan 22 sailez osaturikoa; aipagarria da medikuntza saila urte batzutan galdurik eduki ondoren nola berreskuratu duen, sanitate arloko langileei zuzenduriko ikastaroa eskainiz, zeinaren helburua euskara medikuntza gai teknikoetan erabiltzeko prestatzea den. Arestian aipatutako 22 sailak 6 arlo nagusitan banatuta daude: **Arteak eta Ko-**

munikazioa, Giza eta Gizarte Zientziak, Hizkuntzalaritza, Nekazaritza, Natur Zientziak eta Teknika eta Zientzia.

XVI. edizio honetan, Udako Euskal Unibertsitateak Baionan, Donostian eta Iruñean egin ditu saioak, estraineko aldez udazkenez Bilbora ere hedatuko delarik.

Aurten hamaseigarrenez aidanez

1968.ean Bilboko Unibertsitate Publikoa sortu zen eta frankismoaren pean intelektual eta euskal kulturako langile batzuk Euskal Herri osorako barruti unibertsital bakarraren aldeko apostua hasi zuten. UEUren lehen saioa 1973. urtean egingo zen, Baionan. Lehenengo saioak Iparraldean egitea ez zen kasualitatez izan, garai hartan Iparraldea bait zen askatasun demokratikoaren sinbolo eta ispilu. Bestalde, aurreko urteetan, Baionan egin zen *Euskal Astea*, eta esperientzia hau Bretonia, Catalunya edota Korsikako Udal Unibertsitateen erreferentziarekin lotuz, ekin zitzaion Udako Euskal Unibertsitatea jorratzeari.

Aurretik ere egon ziren hainbat saio Euskal Unibertsitatea bideratzeko. UEUko betidaniko partaide eta fisikako sailburu den Joserra Etxeberriak dioenez, «gu beti aurrekoen ondorengo gara. 1920 inguruan, Eusko Ikaskuntzak, Manuel Lekuona, Leizaola eta abarren eskutik ahaleginak egin zituzten zentzu honetan. Geroago, gerra garaian, Eusko Jaurlaritza sortzean, saiakerarik ere egin zuen Euskal Unibertsitatearen alde, baina beti itoak izan ziren».

Adierazgarria da frankismo garaian Euskal Herria zela Estatuako lurralderik industrializatu eta aurreratuen, eta unibertsitate propioa ez zuen bakarra. Joserraren eritziz, «honen arrazoia politikoa zen; gaur egun esaten den moduan, Estatuaren arrazoia».

Esan daiteke, UEUk, bere sorreran, euskal arloan jende bati falta zitzaion

Ikasketez kanpo, xakean gozatzeko etak Larraonara hurbiltzen denak.

**“Hainbestetan
eskatu dugun
plangintza orokorra,
bai
berreuskalduntzeari
dagokionean bai
unibertsitate mailan,
ezinbestekoa zaigu
aurrera egiteko”**

formazioa eskaini ziola eta Iparraldean eginiko lan saioak bidea izan zirela formazio hori nolabait eskuratzeko. Saio hauetan partaidetza oso murrizta izaki, ez zegoen sail espezializaturik, hitzaldi orokorretaz baliatzen zelarik Udako Unibertsitatea, garai hartako euskal kulturako izen ospetsuetan oinarrituta.

Hau baliagarria izan zen aurretik ez zegoen informazioa lortzeko, baina UEUK unibertsitate izaera osoa lruñeara etortzearekin batera hartu zuela esan behar da. Hegoaldera etortzeak partaidetzaren gorakada suposatu zuen eta baita generazio berri eta gaztearen integrazioa. Aurretik espezializazio maila txikia bazen, lruñean gauzatu zen oraingo estruktura, sail espezializatuak sortuz bata bestearengandik banatuta. Joserrak adierazi digunez, Hegoaldera etortzeak salto kualitatibo eta

kuantitatiboa suposatu zuen, nolabait esateko unibertsitateago bihurtu bait zen.

Bideak jorratuz joan dira, eta oraindik lan haundia badago ere, esan daiteke unibertsitate maila aspalditik lortua duela, ahaztu behar ez ditugun helburuen bidean. Hemengo klaseen kalitatea baino gehiago unibertsitate publikoan irakasle izateak zerbait esan nahi du. «Unibertsitate publikorako onak badira UEUrako ere onak direla ez da zailtzan jarri behar. Ni alde horretatik oso lasai nago», esan digu Joserrak.

Euskal Unibertsitatearen zutoin sendoa

Maila akademikoaz gain, UEUK, euskal kulturarako zer suposatzen duen aztertzean, sarreran Uztaritzen kaleratu zuten manifestura jo baino ez dago.

Bertan markatu ziren gaur egun ere indarrean dauden helburuak eta erakundearen ideologia. Puntu nagusitzat jo daitezke euskal unibertsitatearen eremua lurraldetasunean kokatzén dela, zazpi probintzietan, euskara aldarrikatzen zutela hizkuntza nagusi maila guztietan eta disziplina mailan osotasuna planteiatzen zela, Euskal Herriak herri diferentziatu bezala posibilitate propioak eduki behar bait zituen zientzia eta jakintzaren arlo guztietara heltzeko.

Helburu hauei lotuz, egoerak markatzen duen ikuspuntutik aztertzen du bidea Joserrak: «gure helburua horretarako eman behar diren urratsak ematea edo ematen laguntzea da, baina oso zaila da unibertsitate osoa, geuk baka-

ko ere parada izaten du

rrik egitea, izugarrizko lana, dirutza eta laguntza politikoa ezinezkoak bait dira. Azken urteotan gure taktika zera izan da, unibertsitate ofizialean euskal esanahi hori gero eta gehiago sartzea, honetarako jendea prestatuz, materialea moldatuz eta publikazioak kalera-tuz».

Hainbat traba erdian

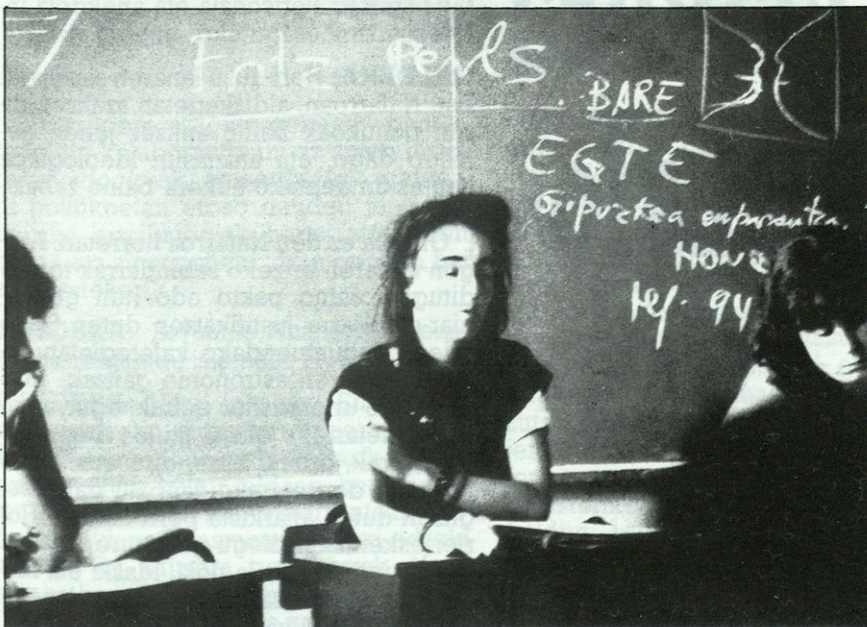
Maila honetan aztertu beharrekoa iruditzen zaigu administrazioaren jarra-
ra ere, aurtengoan Euskal Jaurlaritzak

UEUri dirulaguntza ukatu diola jakin delarik, UEUK egiten duen lana interesgarri eta onuragarritzat jotzen badu ere. Joserrak eritzi dionez, «benetan administrazioa Euskal Herriaren zerbitzuan balego, nahi eta nahi ez onartu beharko lituzke UEUren helburuak besterik gabe, benetan Euskal Herriaren aldeko lana egin nahi duen administrazioak. Orain arte trabak besterik ez dizkigute ipiniadministrazio desberdinek, inoiz laguntza ere eman digutelarik».

Eragozpen guzti hauek direla medio (onarpen ofizialik ez, dirulaguntza ukatu...) bai UEU eta bai berreuskalduntze prozesurako erakunde ezberdinak zailtasunak badituzte ere, aipagarria da UEUK azken urteotan eginiko aurrera-kada maila akademikoan, partaidetza-
ren kualifikazioan eta erabiltzen diren gaien zabalkuntzan.

Urte osorako lanaren bidez eta egunez egun UEU aurrera ateratzen badoaz ere, hainbesteko ekina antzu gerta daiteke administrazio eta organu ofizialek beraien esku dauden neurriak ez hartzekotan. «Hainbestetan eskatu dugun plangintza orokorra, bai berreuskalduntzean eta bai unibertsitate mailan, ezinbestekoa zaigu aurrerantza egiteko. Unibertsitatean behintzat, lortu den apurra saltoka eta irakasle eta ikasle batzuren lanagatik egin da eta ez agintaritzan daudenak hortara jartzen direlako».

«UEUrentzat etorkizunerako helburuak Uzteritzeko mintegian ezarritakoak izaten jarraitzen dute eta hor mantentzen dugu geure jokabiedidea; beste kontua da ea gai izango garen hori lortzeko. Apostu haundia da eta ez geurea bakarrik, aldeko eta kontrako asko dago. Beraz ikusi egin behar arazoa osotasunean nola ematen den».

UEUK harreta berezia jasotzen du euskara maila guztietan jorratzeko grinaz ari direnengan.

**“Azken urteotan
gure taktika
unibertsitate
ofizialean euskal
esanahia gero eta
gehiago sartzea izan
da, honetarako
jendea prestatuz,
materialela moldatuz
eta publikazioak
kaleratuz”**

Urtero birsortzen

Edizio honetako partaidetza aztertze-rakoan, esan beharra dago jende berria nahiko badela, UEU bera urtero birsortzen ari dela esan daitekeelarik. Honi interesgarri deritzo Joserrak, izan ere, beharrezkotzat jotzen bait ditu bersorketa eta berriketa. Alde batetik, jende multzoa UEUri eta UEUren ideologiari iraupena emango diona, eta bestetik, berriztapena jende berriaren aportazioaz, beti ere oreka minimoa mantenduz. Izan ere, bizirik dagoen ezer etengabe aldatzen doa eta aldaketa hori ondo bideratua izan dadin jendea behar da katearen maila mantenduz, baina maila herriak ezarritz beti. Oso inportante deritzogu, maila honetan ikasle taldeek egiten dituzten aurkezpenei. Edizio honetan orainartekoa ikusirik, esan beharra dago gai tekniko eta nola-bait eredu unibertsitario duten gaiekin batera, beste gai praktikiko eta agian interesgarriagoak ere landu direla, kimika sailean, perfumeen prestaketari buruzko saioa eta nekazaritza sailean eginiko saioak kasu. Dena den, aipagarria iruditzen zaigun Natur Zientziak edizio honetan izan duen arrakasta, iazko ikasle kopurua bikoiztu delarik.

Saio akademiko honetaz gain, interesgarri eta arrakastatsuak suertatu dira UEUK antolaturiko aparteko ekin-tzak, Maskaradaren «Kontrabaxua» antzeslana, Txomin Artolaren kantaldia, «Kareletik» filmearen emanaldia, Zuberoko Pastoralera eginiko bidaia eta buruturiko mahai-inguruak azpimarratuko genituzkeelarik. Beraz, UEU aurrera doa sendo jarraikiz bideari, euskal kulturaren munduan edozer zuzen egitean behar diren oztopo, traba eta kolpeen gainetik.

T.ARTEKA

**Jose Mari Esparza tafallarra
anitz mugitzen den horietarik
dugu; kultura ofizialak ase
betetzen ez duenatarik.
Altaffaylla kultur taldean
sarturik, gerra zibilaz eta
oraintsu jotez lan baliotsurik
idatzirik, gai nafarra du begiko.
Nafarroako abertzaletasunaren
ezaugarriak eta Komunitate
Autonomoak Nafarroarekiko
duen jarrera dantzatu genituen
laburki. Zinez eritzi
interesgarriko gizona, «Euskadi»
ofizialetik bat baino gehiagok
anitz ikasi beharrekoa.**

J. M. Esparza: «Nafarroari bere izakera aitortu behar zaio»

GALDERA: Altaffaylla kultur taldeak jota heretikoen bilduma atera du aurren, baina aitzinetik «Navarra 1936, de la esperanza al terror» arrakastaduna dago.

ERANTZUNA: Funtsa haundiko lana gertatu zen hura Altaffayllarendako. Herri bateko kultur taldea izaki, borondate anitz eta akademizismo gutirekin erakutsi genuen ideiak garbi edukiz herriko jendearen izakera den horretara heltzen jakinik, gauzak onik egin daitezkeela. Bertzalde, militantziatzko lan konprometitu bat kalitatezko izan daitekeela erakutsi genuen.

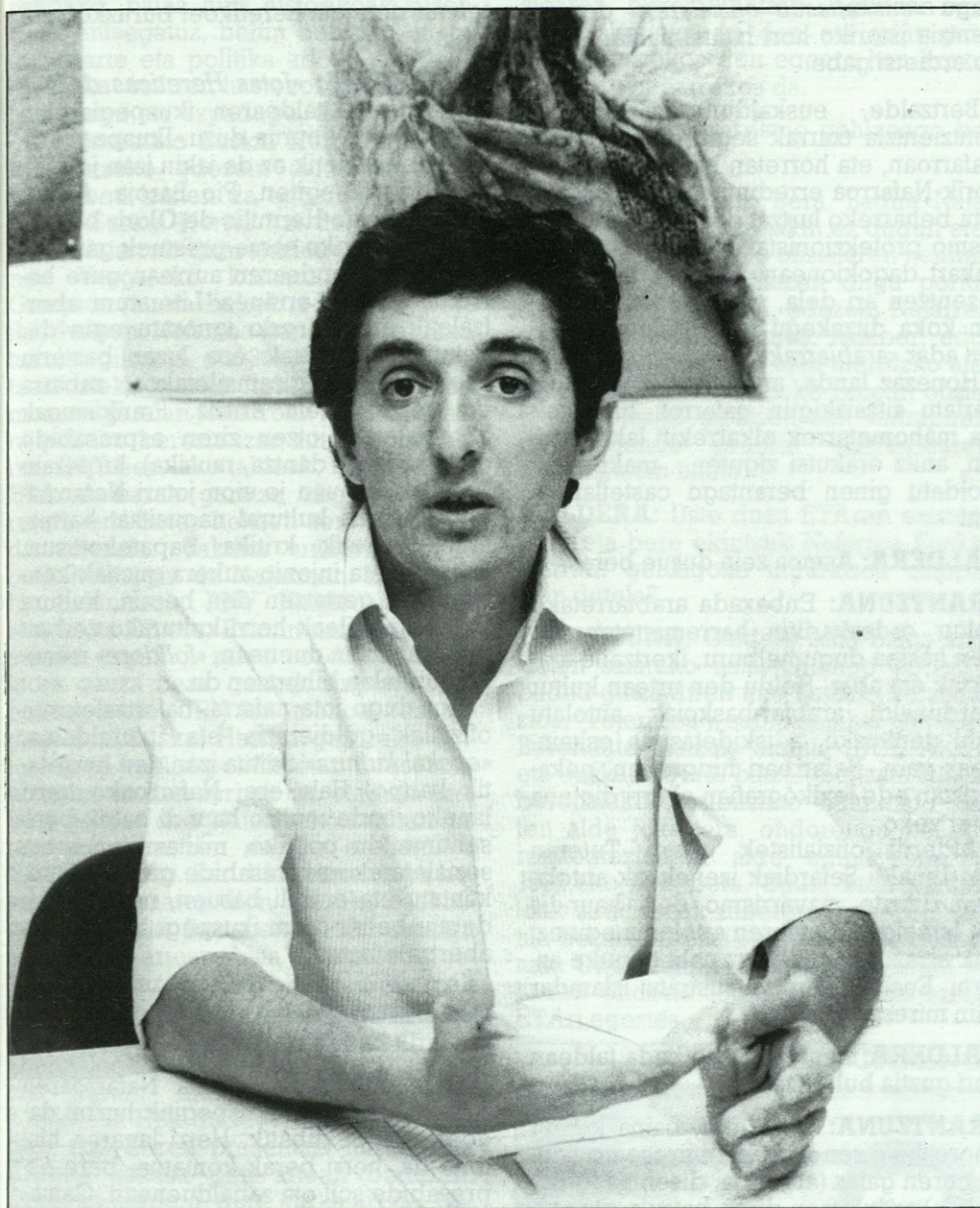
Talde lana den neurrian, gerra haren berri hobekien eman dezaketeneke egin da, bizi eta pairatu zutenekin egon bait ginen. Hartu genuen ereduak ez da ospe haundiko historialari ohizkoena, hauek, makur ulertutako «objektibitate» izenean, gure herriaren tragedia hura erdaraz erraten den «malentendidowa» bailitza kondatzen bait digute. Hau da, azken finean ez dagoela onik eta gaiztorik, hura pasatu zen eta elkarrekiko ongi moldatzen medio, ahanzi egin behar da guztia. Hori da neurri haundi batean, aitzinekoa segitu bertzerik egiten ez duen ezarritako botereari komeni zaion mezu historiografikoa. Horregatik soilik uler daiteke botereak gerra haren 50. urteurrenari egin dion ezikusia.

Nafarroan gaiari garaiz heldu genion, eta «bertze» Nafarroaren ikuspegia ematen entsegatu gara, eta gure orrietan, oraino bizirik dauden anitzek egindako odolezko triskantzak salatu badira ere, bi tomo dituen liburuko orrialde bat beraren kontra ez da erantzunik izan inondik.

GALDERA: Pertsonaia eta anekdota interesgarriak ezagutuko zenuten, ezta?

GALDERA: Hori duzu lanaren sarietarik bat. Nafarroan, aldizkarietan azaltzen diren politikoak baino anitzez jende gehiago dago, eta aniztasun ideologikoa hauteskundeetako aukera baino zabala goa da.

Ofiziala ez den Nafarroa horretan, Aragon ibaiaren ertzeko sabindarrak topatu ditugu, oraino pakto edo itun germaniar-errusiarrak justifikatzen duten Stalin zaleak, jubilatuekiko kafetegietan ezkutatzen diren astronomo gaitzak, 1936 urtean 18 urtetan ihes eginik, egun abiazio sobietarreko ofizial titulua duten baserritarak, oraino eliza, diru etxea edo juzgatua deusetarako zanpatu gabe segitzen duten anarkista porrokatuak. Horiei eskeintzen diegu guk gure lanaren zati haundi bat, hala nola, idazle eta historialari aurrerazaleei, herrietan lanean eta borrokan diharduten gazteei...

**«Euskal Herria
bat da, baina
anitza edo
plurala, eta
Nafarroa, nahi
baldin bada eta
ezpada,
diferentea da»**

Okerrik ere ezagutu genuen: «*panfle-
te*»ekin kolaboratu nahi ez zuten histo-
rialari «*docto*»ak, «*zuzenbidezko*» alder-
di politikoetan eroso dauden jendeak,
herriko artxibategiak hertsizizkiguten
alkate eta zinegotziek... Izan genuen bai
zer ikastekorik.

GALDERA: Zergatik Altaffaylla izena,
zer harreman du islamdar munduak?

GALDERA: Herri izenetan Euskal He-
rrian iparreko ingurura gehien ingura-
tzen den toponimo arabiarretarik bat du-
gulako. Gure kultur taldean, herri hone-
tan gertatu diren kultur korronteak bul-
tatzeko dagoen asmoaren berri ederki
ematen du aditzera izen horrek. Nafa-
rroako hegoaldea lur emankor eta jende
irikikoa dugu, eta gure euskal izakera,

mendeetan barna ezarri edo onartutako,
denetatik bait dago, bertze kulturek bi-
ziki baldintzaturik dago. Euskal Herria,
bat da, baina anitza edo plurala, eta Na-
farroa, nahi baldin bada eta ezpada, di-
ferentea da. Kultur arloan horretaz ez ja-
betzea ergelkeria da, eta politikarenean
astakeria. Zorigaitzak, Euskal Herriak
guztion barna abertzaletasun bizkaita-
rrak banatu zituen «*euskal*» eskema kul-
turalek (Artetaren kuadroak eta abar) ez
zuten deus ikustekorik gure paisaje eta
jendeekin. Hust horrek politikaren ar-
loan zuen segida eta hortxe daude emai-
tza istorikoak. Beharrik, Nafarroak eus-
kaldun izaten jarraitu zuen PNVren
emaitza politikoak hain kaskarrak izan
baziren ere.

Orainari dagokionez, urteak darama-

**«Gure orrietan
oraino bizirik
dauden anitz
jenderen
odolezko
triskantzak
salatu badira
ere, ez da
erantzunik izan
inondik»**

tzagu «euskaltasun ofizialaren» dependentzia istoriko hori hautsi nahian, oraino erdietsi gabe.

Bertzalde, euskaldun izateagatiko kontzientzia txarrak segitzen du oraino Nafarroan, eta horretan badu zer ikustekorik Nafarroa erredimitu eta berreskuratu beharreko lurtzat daukan vascongadismo protekzionistak. Gisa berean politikari dagokionean. Egia da huts hori zuzentzen ari dela, eta guk alde horretan koka ditzakegu gure kultur taldearen adar «arabiarrek».

Honezaz landa, arabiarrek onuragarri gertatu zitzaizkigun nafarroi: baskoiek eta mahometarrek elkarrekin laketu zuten, anitz erakutsi ziguten... makurrago moldatu ginen berantago castellanoe-kin!

GALDERA: Asmoa zein duzue beraz?

ERANTZUNA: Enbaxada arabiarretako kultur ordezkariakin harremanetan jartzen hastea dugu helburu, ikertzaile arabistak eta abar. Heldu den urtean kultur ihardunaldi arabiar-baskoia antolatu nahi genituzke, adiskidetasuna eskaintzeaz gain, Nafarroari hirigintzan, nekazaritzan edo lexikografian ekarri diotena aztertzeke.

Alderdi ofizialistek urtero Tuteran Ihardunaldi Sefardiak izenekoak antolatzen dituzte, navarrismo dosi haundiz eta Israelgo Estatuaren apologia eginez; guk arrazoi haundiagoz nahi genuke aztertu Euskal Herriko sustratu islamdar hain miresgarri hori.

GALDERA: Zenbat zarete bada taldean hori guztia bultzatzeko?

ERANTZUNA: 30 inguru, baina kendu ohorezko diren batzuk, bi preso eta soilki beren gaiez (argazkia, diseinua, toponimia) arduratzen diren batzuk, eta kultur taldeko lokalean biltzen garenok dozena inguru gara. Ondar hiru urteetan ateratako sail liburuez gain, izan da hitzaldi, erakusketa edo herri giroko argitalpenik. Gure taldea zernahi kultur adierazpiderekin da sentibera, baina baldintza bakar bat dugu: Euskal Herria bidean doan projektua da, eta norantza horretan doaz gure ahalegin guztiak.

Pasibitatera bultzatzen gaituen kultura ofizial, zuzendu eta kontsumista hor da goela, herriaren kultura erreibindikatzen dugu (hemengoa den neurrian izan da euskaldun, erdaraz eginik ere), partizipatiboa eta aurrerazalea. Gure arloetan, Nafarroa erdaldunaren perspektibatik lan egiten dugu bereziki.

GALDERA: Hor kokatu behar genuke Iruñeko ferietan hain erantzun ona iza-

ten ari den jota heretikoei buruzko zure lana.

ERANTZUNA: «*Jotas Hereticas de Navarra*», gure taldearen ikuspegiarekin bat datorren liburua duzu. Ikuspegi kultural abertzaletik ez da jakin izan jotaren gaiari aurre egiten, Pio Baroja, Arturo Campión edo Hermilio de Oloriz bezalako gure herriko seme prestuek gaitzetsi egin zuten jendearen aurrean gure herrikoa ez zela erranez. Literatura abertzaleak erasotu edo ignoratu egin du. Eskuin navarristak ere luzaz baztertu zuen beheko gizamailetakoa, zabarra eta zakarra zela eritiziz. Frankismoak abertzaleztat jotzen ziren espresabide oro (euskara, dantza, musika), lurperatu zuelarik, orduan jo zion jotari Nafarroako ezaugarri kultural nagusitzat hartuz, alde aurretik, kritika, bapatekotasun, ausardia eta ingenio aukera guztiak kenduz. Beti gertatzen den bezala, kultura menperatzaileak herri kulturako zerbait bereganatzen duenean, «*folklore*» izeneko hondakin bihurtzen du.

Hor dugu jota nafarra, nafartzaletasun ofizialak geldierazia eta itxuraldatua, «*euskal kultura*» deitua izan den horretatik kanpo. Hala ere, Nafarroako herri laueko jende multzo haundi batek bere sentimendu politiko, maitasunezko eta sozialetarako espresabide gisa asumitu kantatu eta erabili bazuen, nola kontsideratu behar dugu ikuspegi herritar eta abertzale batetik?

GALDERA: Euskal gaia ukitzen duen koplari bada zure lanean.

ERANTZUNA: Bai, baina Nafarroaren izateko modu eta ikuspegitik hurbil dagoen perspektibatik. Herri lauaren historia da, herri berak kontatua, bere espresabide soil eta zabalduean. Gamazoren aurkako koplak, soldadugoaren, lur banaketaren kontra, Foruen alde, Errepublikaren alde, Frente Popularraren alde. Apezen aurkakoak, sexua, dirua eta poterearen aitzinean apaizen ahultasuna salatuz. Seigarren aginduari buruzko koplak, garbi erakutsiz, Euskal Herrian, Erriberan adina inon ez dela hainbeste literatur erotikorik gertatu, giroak, eguzkiak edo jende eta arraza arteko nahasketa eta bilguneak eraginik agian... Azken finean, Nafarroa ofizial, eskuindar, klerikal eta espainolaren aitzinean, Nafarroa beltzeko herejeek kantatuak.

GALDERA: Zure diskurtsoan Nafarroa etengabe ageri da.

ERANTZUNA: Nafarroaren gaiak obsesio behar du izan edozein abertzale-

rendako, baina huts historikoak zuzentzera entsegatuz, behin betirako, kultura, gizarte eta politika arloko ekinbidezuzen bat osatzen hasteko. Nafarroa, nahiz badugu eta ezpadugu, diferentea da, eta gaineratiko Euskal Herriarekin uniformizatzeko edozein asmoren aintzinean, beti izanen da egokitzen ez den pieza. Euskal Herria bat da, ez uniformea. Nafarrok diferentziatruik atera ginen Vergarako komeniotik; Aranak Campión zuen behekoz-beheko bere ihardunean, Nafarroa izan zen 32ko Estatukoko giltzarri, eta 36ko gerrak sendatzen uzteko zauriak ireki zituen; frankismoaren garaian Nafarroak bere bilakara politikoa berezia izan zuen, horra beraz, ORT bezalako taldeak; bertzaldetik, ETArene barne garatze aberatsa Nafarroara errebotez heltzen zen, behar bidez bezala. Taktika uniformizatzaila orok huts egin du Nafarroan. Ezker nahiz eskuinetik. PNV Nafarroan ebaki zen, baita EE ere. Eskuin nafar zalea eta eskuin espainol zalea ez dira inondik inora gauza bera, gauzak sinpletu nahi baditugu ere. UPN fenomeno, vascongadetatik Euskal Herrira guztirako egiten diren analisi politikoetan deusetarako ageri ez den zerbait da, eta hala ere, UPN garaile den Nafarroako zenbait haranetan atera zen ezezko erabatekoa NATOrendako. Zer diferentzia dago bertoa PNVri ematen dion Bizkaiko baserriar baten eta Baztanen UPNri ematen dion baten artean, bata abertzaleztat jotzeko eta ez bestea? Badu Nafarroak idazki politikoan oraino kuadratzan ez duen zerbait eta heldu diren urteetan abertzaleok irudimen dosi haundiak behar izanen ditugu, erantzunkizunik haundiena HBk du PNVren inesistentzia dela eta, EEren presentzia hutsala eta EArena eskasa den artean bederen. Denbora gainera, gure aurka ari da: Nafarroako erdigune ekonomikoa Erribera oparora aldatzen ari da, eta hain abertzale gutxiko eremu honen mezu politikoa gero eta nabarmenagoa da. Begira bestela Diputazioko apellidoak. Lehen gehienak euskaldun, orain berriz erdaldun.

GALDERA: Nola jokatzan dela uste duzu baskongadetan Nafarroa dela eta?

ERANTZUNA: Horretan ere beltz. Instituzio autonomikoetatik edo «Egin», «Deia» edo ETB bezalako inguruetatik ere, gero eta gehiago lotzen ari dira hizkera politiko eta administratibora hiru probintzietara... Nafarroan, jakina, makkurrago oraindik.

Zinez pentsatzen baldin badugu ezin Nafarroa gabeko aitzinatzerik izan na-

zioaren birreraikuntzan, egunean-egunean okertzen ari den eta gaur gero alarma jotzekoa den egoera hau kontutan hartu beharrekoa da.

GALDERA: Navarrismo gehixeago behar dela diozu?

ERANTZUNA: Hori bera. Badira Nafarroan aprobetxatzen jakin ez dugun elementoak. Navarrismo ofizialaren neutralgarri gisa, guti baliatzen dugu portuz bertzaldeko Nafarroa, edozein Nafarrek asumitzen duen eremua, halaber, edozein espainolendako ezin ulertuzko aferra. Iragan urteko Iruñeko boletin ofizialean gehiago aipatzen zen «ultrapuertos» egungo prentsa abertzalearen eranskinetan baino.

GALDERA: Uste duzu ETArene esistentziak eta bere ekintzek Nafarroa Euskal Herriari gehiagoxe inguratzea oztopatzen dutela?

ERANTZUNA: Galdera zaila baina argi izaten saiatuko naiz. Oraingo egoerak baditu giltza diren une batzuk (Konstituzioa, «Tejerazoa»), sablea mahai gainean. Borondate batzuk aldatu (UCD-PSOE) eta euskal alderdi batzuk bultzatu zituen berehalako posibilismo inmediate baten alde jokatzera, ondorengo balizko reintegrazioaren alde eginik apustu. 1932.eko huts bera. Egun, bide paraleloak ziruditenak dibergenteak dira, zistua bezala bereziz eta hurrunduz doazenak. Oker legoke Autonomi Estatutu bi hauen ondorio logikoa denaren errua ETari egozte.

INÁKI CAMINO

«Iragan mendeko Iruñeko boletin ofizialean gehiago aipatzen zen 'ultrapuertos' egungo prentsa abertzalearen eraskinetan baino»

Osasunaren gainean kezka frango
sortzen da sasoi honetan

Erredurak eta deshidratazioa udako arazo larrienak

Batzuentzat paseak izango dira udako oporrak, beste batzuentzat ordea, hastear daude. Udako denboraldi honetan beti izaten dira hainbat eta hainbat gaitz prebentzio ezagatik edo hartzen direnak, gure osasunaren kaltean noski. Gai honi buruz hitzegiteko, Xabier Agirrerekin luzaz mintzatu gara.

Aspaldi honetan beti izaten dira uda hasieran hainbat medikuen aholkuak gure osasunerako kaltegarriak izan daitezkeen arriskuen berri emanaz, «Gauza berri handirik esatea ez da gauza erraza, urtero gauza berdinak errepikatzen dira» dio Xabierrek gai honi buruz lehen iritzi orokorra eskatu diogunean.

Eguzkiaren arriskua

Eguzkia da udako gaixotasunen sortzaile nagusietariko bat, «udaran eguzki asko hartzen da, eta eguzkiak sor ditzazkeen, beti ez bait ditu eguzkiak zuzenean sortzen, gaixotasunen arriskua handiagoa da» dio Xabierrek. Alde batetik alergia arazoa dago, badira pertsona batzuk alergia berezia diotenak eguzkiari, «berez jende horrek ez luke eguzkia hartu behar, eguzkia beraientzako kaltegarria da». Kasu berezi hauek alde batetara utziaz, orohar esan daiteke eguzki gehiegi hartzen dela, «jendea behar baino denbora gehiago egoten da eguzkitan, ez dira babesle egokiak erabiltzen...», dio Xabierrek gehiegitasun honen aurka azalduz.

Azken denboraldi honetan askotan aipatzen den beste puntu bat, eguzkiak sor ditzakeen minbiziarena da, «nahiz

eta oso arinak izan, luzarora begira eguzkiak minbizia sor ditzakeenaren indizio batzuk badaude, ez da bost edo hamar urteko arazo bat, baina luzarora gerta daitekeen fenomeno da». Aspaldidanik ezagutzen direnak nekaza-

rien edo arrantzaleen larru azala deitu izan dena da, «arrantzaleak eta nekazariak beste irtenbiderik ez daukatenez, eguzkia egon ala ez egon lanean aritzen dira, eta luzarora, 40 urtetan, minbizia sortzen da, nahiz eta arina izan».

Badira bestalde, eguzkiaren eraginez sortutako azaleko gaixotasunak. Azaleko gaixotasunen artean, onddoak dira ugariena uda partean, «onddoak klima bustia eta beroa behar dute, eta horregatik igerileku inguruetan oso ugariak dira».

Eguzkiaz gain badira udaran beste hainbat eta hainbat arrisku, uren egoerak oso garrantzitsuak direlarik. Lehe-

Eguzkiak minbizia sortzen omen du luzarora. Halere, ez dira ez hondartzak berehala hustuko.

nik eta behin egin beharreko galdera honako hau da: ur gazia edo ur geza? Gai honi buruz, askotan aipatu izan da, piszinatako urak, kloroa dela eta, kaltegarriak direla. Horrela erantzun digu Xabierrek gai honi buruz galdetu diogunean: «*piszinako urak legeak ezarritako neurriak betetzen baditu, ez dago inolako arazorik, eta itsasoko ura garbia baldin badago ere gauza bera gertatzen da*». Baina arazoa da itsasoko urak oso zikinak etortzen direla askotan, eta pistinako urak ez dituztela legeak betetzen, «*kasu honetan ez bata eta ez bestea ez da komenigarria osasunaren ikuspegitik, baina biak garbiak daudenean pistinako ura izan edo itsasoko ura izan ez dago, teoriarik, inolako arazorik*». Ez da beraz uraren kalitatea arazoa, uraren garbitasuna baizik.

nena da, «*berez kutsatuak egon daitezkeen elikagaiak ez garbitzea da arriskurik nagusia*». Ez dugu ezer berririk esaten garbitasun honen beharra azpimarretzen dugunean, baina oraindik hau dugu arazo nagusienetako bat, «*salmonelosi adibidez, janariaren bitartez gure gorputzera sartzen den infekzioa da, eta infekzio hori ebitatzeko era bakarra, jaten duguna kutsatuta egon ez dadin lortzea da. Kutsadura janariaren bidez etortzen da, janaria garbia baldin badago ez dago infekzio hartzeko arriskurik*».

Udarako elikaduran garrantzia handia duten beste janari mota bat izozkiak dira. Izoziak ez dituzte kaloria onik ematen, azukre gehiegi eta kontaminazio arrisku handia, «*baina izozkiak ez dira tarrak* —dio Xabierrek—,

“*Berez kutsatuak egon daitezkeen elikagaiak ez ondo garbitzea da arriskurik handiena*”

egiterakoan, urarekin batera gatzak eta beste hainbat proteina botatzen ditugu, «*eta normalean, proteina horiek berreskuratzea baino, gehiago dedikatzen gerra ura edo likidoak edatera, eta ez gara ordea galtzen dugun gatz hori berreskuratzen saiatzen*». Beraz deshidratazio lehedabizi ur galera da, eta ondoren gatz edo proteina horien galera. Ariketa gehiagotzen doan momentuan, deshidratazio arriskua handiagoa izango da, «*kirola egiterakoan beraz, neurri bereziak hartu behar dira udaran. Kirol denbora luzea denean, erreserbak bukatzen direnean, ura eta proteina horiek berreskuratu behar dira, bai likidoen bidez eta bai azukrea edo gatzak daukaten pastillen bidez*».

Hartu beharreko neurriak

Hartu beharreko neurriei gagozkiolarik, eguzkia hartzeari dagokionez, krema babesleak erabiltzea oso gauza gomendagarria da Xabierren iritziz, «*krema babesleak eguzkiaren argia banantzen dute, erredukatzen sortzen dituzten argi izpiak bere gain hartuz*». Honetarako oso komenigarria delarik babesle sendo xamarra erabiltzea lehenik eta gero gutxitzen joanaz.

Elikadurari dagokionez, hartu beharreko neurri nagusia garbitasuna da, «*haragi, barazki eta kutsatuak egon daitezkeen beste elikagai guztiak ondo garbitu behar dira, behar izanez gero barazkiei lejia bota behar zaizalarik. Horrezaz gain, janariak prestatu bezain pronto edo kontsumitu edo hozkailuan sartu behar dira, berotasunak elikagaien galera errezten bait du*».

Urari dagokionez ez dago Xabierren iritziz neurri bereziak hartzeko beharrik, gure inguruan normalean eraten den ura ona bait da, egoera bereziren batek sor ditzazkeen arriskuak alde batera utziaz. Urarekin loturik dagoen deshidratazioari bagagozkio, hartu beharreko neurri bakarra, galdutako likidoak eta proteinak berreskuratzea da, gure gorputzak egoera normal bat lor dezan.

IMANOL GOIKOETXEA

Kutsatuak egon daitezkeen elikagaiekin atento! Ez ahaztu inoiz garbitzeaz.

Janari kutsatuak

Elikadurari dagokionez, lan egiteko gogo eza da punturik azpimarragarriena udako denboraldian, «*erraz prestatu edo erraz jaten diren aurrez prestatutako janarietara jotzen dugu*». Baina arazorik larriena, Xabierrek dioenez, janari kutsatuak sor dezaketeen gaixotasu-

nik ez nioke inori esango izozkirik ez jateko, baina izozki gehiegikeria ez da ere ona».

Galdutako ura berreskuratu beharra

Edateko urari dagokionez, Xabierren iritziz, normalean gure inguruan edaten den ura ez da hain txarra, potablea da, «*Ura hartzen baldina bada, nik uste dut* —dio Xabierrek— *bildurrik gabe hartu behar dela, iturriko urakin ez dago inolako arazorik*». Dena dela izan diren uholdeak direla eta, egun batzuetan behintzat, kontuz ibili beharra dago zenbait herrietan.

Deshidratazioaren arazoa da dudarik gabe udan dagoen arazorik handienetako bat. Ariketaren bidez edo izerdia

“*Luzarora begira eguzkiak minbizia sor dezakenaren indizio batzuk badaude*”

KORTATU KOLPEZ KOLPE

EKBk II. Batzarre Nazionala UEUko ikastaroetan burutu

Uztailaren 23an burutu zen EKBren II. Batzarre Nazionalaren bigarren partea Iruñeko Larraona ikastetxean kokagune duten UEUko ikastaroetako bilkura profitatuz. Bertan hizkuntz politikarako gutxienezko oinarriak azaldu ziren, eztabaida eta azterketa hainbaten ondotik ondorioztatuak. Gogoratu, batzarre honen lehen partea martxoaren 5ean egin zela Donostiako Zorroagan, non *Hizkuntz Politika* izeneko txostena eztabaidatu zen, eta ondoko bost hilabeteotan bere osotasunean mamitu.

Aste honetako azken orrialdea hain zuzen EKBren batzar honi eskeini diogu gaia, Paulo Agirrebaltzategiren lumatikakoa irakur dezakezula.

ABUZTUAREN 5-EAN BERRIRO EGINGO GAUEZ, ARGİ ARTIFIZIALA BALIATUZ

«Agosti Xaho» pastoralara dotore taularatu Urdiñarben

Etxahunen «Iparragirre» egin zuten urdiñarbetarrek duela zortzi urte, aurtengoan berriz Jean Michel Bidexagarren lumatik eta hainbat laguntzaile jakitunen aholkuz, «Agosti Xaho» pastoralara taularatu dute.

Ezin ederragoa Urdiñar-beko paisaia uztailaren 24ean egin zen «Agosti Xaho» pastorerako: errebote plazan antzezpen eta ikuslekua, aldamenen erreka gainetik eraikitako zubia eta aurrera eliza. Eguraldi grisa itzal egitekotan baldin baze- goen ere, ez zuen festa urez- tatu, eta pastoralara dotore burutu ahal izan zen.

Arratsaldeko 3etan hasi eta lau ordu pasatan, Jean Michel Bidexagarrek izkiria- turiko pertsonaia berak pro- tagonizatu zuen kantatuz. Hala ere Xaho pastorean agertzeko laguntzaile jakitun ugari izan ditu aholkula- ri gisan, denak bereziki es-

kertuak izan direnak.

Iparraldeko kultur mundu- ko jenderik ez zen faltatu Zuberoako herrixkan, He- goaldetik hurbildutakoak bestalde, eta bai eta Bida- soaz bi aldeetako politika- riak makina bat —Ardantza tartean, gendarmeen eskol- taz— beren presentzia na- barmendu nahian.

Antolamendu paregabea urdiñarbetarrek eskainita- koa, taula, jantziak eta batez ere soinu aldetikako egun- doko lorpenaz. Txaloak me- rezi dituzte, eta abuztuaren 5ean gauez egingo den biga- rrenko aldiari berriro jasoko dituztela segur gaude.

Donostiako 23. Jazzaldian arazo teknikoak

Uztailaren 15ean ekin zitzaion Donostiako 23. Jazzaldiari Altxerri, Be Bop, Etxekalte eta La Ro- tondako klubetako jazz emanaldiez, Iñaki Salva- dor, Dusko Goykovic, Jean M. Ecay eta bestere- kin. Belodromoko saioak berriz uztailaren 19tik iragan astelehena bitar- tean burutu ziren, ohizko musikari ospetsuak ent- zuteko parada ekarri zu- tela: Dizzy Gillespie, Wynton Marsalis, Art Bla- key, Jan Garberek eta ge- hiago.

Jazz zaletuek biziki go- zatu bide dute edizio be- rri hau, bertatik orotari- ko estiloetakoak igaro delarik denen gustorako moduko egitaraua eskai- niz. Hala eta guztiz ere, horrenbeste urtetan hain musikari sonatuak ekarri dituen Jazzaldi honek ezin barkatuzko prolema teknikoak ukan zituen... soinu kaskarra, batik bat.

Aste honetan

Uda parterako irakurgaiak idazleak mintzo (46. orrialdea)

«Udaberri» dantza taldea Kroaziara (49. orrialdea)

Clara Gangutia, errealismoaren magia pinturan (50. orrialdea)

Telekomunikabideak aztergai Europari beha (52. orrialdea)

Kulturaren Aste Borrastea (53. orrialdea)

Munduaren zabaletik kultura (55. orrialdea)

P. SASTRE, KORO NABARRO, F. JUARISTI, JOSERRA UTRETX,
KANKO IZPIZUA, J. CASENAVE ETA B. ATXAGAREKIN BERRIKETAN

Oporretarako gida: gure idazle zenbaiten idatz, mintz eta irakurgai eredugarriak

Uda jasangarriagoa egitekotan erreportai arin hau egitera jo dugu. Deituak izan diren idazleei, zer irakurtzen eta zer idazten dutenaren aitzakiarekin, literatur merkatuetan interesgarriak zer kausitzen duten galdetu diegu eta puntutxoren bat ukitzeko ere okasioa izan du bakoitzak.

Pablo Sastrek idazte has-tapenetan bota zuen enbi-doari eutsi egin dio gerora, andana bat errelato karrika-ratuz. Azken emaitza erabat burutua «*Aldeginak*» izan da: urtea bukatu aurretik, *Susa* argitaletxeak argitaratuko duen konfidantza ba du. Li-burua hiru narrazio luzez osatuko da: bata, «Juana Txo-rrópika»—XVII. mendeko na-far prozesu bat—; biga, «Hau-tsi du negua»—Gerrate zibila deritzaneko pasarte bat, mu-gako enkontruak— eta hiru-garrena, «Maletin Beltza»: gaur eguneko ETako militan-te baten andantza imajina-rioak, arrisku eta ironiaz atonduak.

Idazteaz gain, Turkiako eta Afrikako literaturarekin dabil bueltaka gure lankidea. Gaurko euskal literaturaren panoraman gehien aipatu di-renak gomendatuko lituzke: «*Exkixu*» eta «*Marginalia*» omen daude leitzeko pun-tuan. «*Irakurketa kontu hauetan, behar bada, saiatu behar gara ihes egiten beti-ko literatur hiriburuen arda-*

tzetatik. Horietaz landa, mundu zabalera irekirik egon ditezela» eskatuko lieke Pablo Sastrek irakurleei oro har.

Itzulpenen estimazio txikia, irauligai?

Koro Nabarrok ez du be-re burua idazletzat hartzen. Seiren bat urte egin zituen Itzultzaile Eskolan; nahiko ezaguna da arazoak izan zi-

rela eskola horretan eta hori zela-eta 'oporrak' hartu zi-tuen. Ingelesa ikasten nahiko gogor aritua izaki, itzultze saiotan hasi, zenbaitek onetsi bere lana eta Patricia High-smithen «*Poliki, poliki haize-tan*» bukatu zuen.

Orain bertan, «*Elkar*»ekoek daukaten abenturazko nobe-len proiektuaren zati bati hel-tzekotan dago, pare bat no-bela. Patricia Highsmithen «*Edithen egunkaria*» ere ez dauka ahantzirik eta landuko ote duen. «*Niri misteriozko nobela asko gustatzen zait. Piska bat errepikatu egiten da, baina baditu gauza oso onak Patricia. Siniestrotasu-na, oso polita da. Bestela, li-*

buru oso ezberdinak iraku-tzen ditut: batzutan aurki-tzen dituzu halako 'perlak baina gutxitan'.

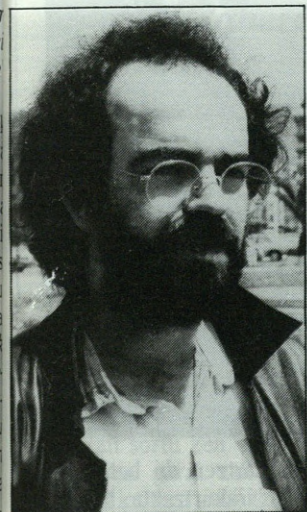
Ingelesa landu beharra hizkuntza horretara begin-jartzen du Koro. Gainera, la-txarrak irakurtzeko moral behar denez, euskarazko li-buru bat baino gehiago has-eta segituan utzi omen du Arazo larrien eta azpimarra-garrienak: «*itzulpengintza istimazio gutxi du, ez da be-har den beste ordaindua; sa-ririk ezean ezin duzu liburu mardulik itzuli; hizkuntzaren ereduaren arteko desmadre haundia dago*» eta kutsatze-ko beldurrez ibiltzen da ongi egindako lanaren aldeko itzultzaile hau.

Abentura lasaiak, gastelerazkoak

Literatur Gazeta aldizkariaren bultzagilea den **Felipe Juaristik** «Hiriaren melankolia» eta «Denbora, nostalgia» poema liburuak zituen argitaraturik orain arte. Ordu hauetarako «Baroja»k kalera-tuko zion «Intzentsua lurrean bezala» nobela laburra gehitu behar zaie horiei.

Narrazio honetan auzo txiki baten hustuketa kontatzen da, nolabait denboraren poderioz horrelako auzoekin gertatu ohi den prozesua. «Zaharrak bakarrik zergatik

gelditu diren, gainbehera guzti horretaz, nirea interpretazio majiko bat duk. Oinarritzko istorio horien barne infraistorio asko zeudek», esanez aurkeztu digu bere azken emaitza Juaristik.

Bestalde, poema batzuk ditut idatzi beharrekoak, Jauralaritzaren beka jasoa bait du, baina udan, batez ere, irakurri egiten du: euskaraz ateratzen den gehiena, nahiz eta uda ez izan euskal liburuaren garaia antonomasiar. Mundu guztiak letu beharrekoa ez akaso, baina «Marginalia» ikaragarriki gustatu zaio eta zinez merezi omen du. Euskal Herrian gertatzen denez enteratzeko prexixoko liburua. Oraindik irakurri ez duen arren, «Obabakoak» ona izango dela pentsatzen du. Bestela, irakurketa 'lasaiak' gomendatzen ditu: abenturazkoak, e.a.

Nonbait, udari begira euskal literaturan gauz handirik

ez dagoenez, gastelerazkoak irakurtzea, beste erremediorik ez dugu. Gastelerazko autore zenbaiten izen eta izenburuak apuntatzen ditu. «*Kezkak, mundu guztiak dituen kezkak*». Baina, dioenez, hau ez da kezkengatik kezkatzen aritzeko moduko urtaroa.

Kaxoiren batetako itzulpenak...!

Utretx izengoitiagatik ezagunagoa akaso, **Joserra Urrutxuak** Aizu!, *Ttu-ttua*, *Chistu ta danboliñ* eta Susan kolaboratu ohi du. Kalera-tzear dagoen Patrick Süskinden «*Kontrabaxua*»ren egokipenean ere aritu da, beste zenbait itzulpen lanetaz aparte. Esate baterako, Gipuzkoako Diputazioak finantziabideak jarri zitueneko kalitatezko hamar nobela itzultzeko proiektu hartan. Horieta-ko nobela labur bat itzuli zuen Utretxek, Paveseren «*Hire herrikoa*» izenburua behar zuen hura.

Astintzeko pundua: «*Antza denez, Foru Aldundia ez zen konpondu hori kaleratuko zuen argitaletxearekin, azken honek beste politika bat hartu zuelako-edo. Bada hor gauza ilunen bat eta jatorrizko hamar nobela horien itzulpenak kaxoiren batetan daudeke. Itzulpen lanak ordainduak izan ziren; ez zaie probetxurik atera, eta, mutu daude, ez da ezer esaten horretaz. Diputazioak ditu jatorrizko liburu horien itzulpenen eskubideak, bere jabego moduan daude eta ikusten denez ez dago horiek publikatzeko asmorik*».

Komenigarrien zerrenda: Steinbeck-en «*Perla*» irakurtzetik amaitzean, Sarrionandiaren «*Marginalia*»ri koska egingo omen lioke eta Paveseren italianoazko orijinal batzu aztertzen ari da datorren urterako, diru-laguntzarekin, edo gabe, itzultzekotan. Bestalde, nahiko inpresio ona egin zion Mujika Iraolaren «*Azukrea belazeetan*» narrazio sortak. Neorruralismo mesprezatu horretatik bide bat somatzen du elkar hizketatuak. Beti ere, segun eta

nola tratatzen den mundu hori, noski.

Bakardadeko bizioa, literatura

Jean Casenave duela hamarren bat urte *gauza ttipi* batzu egin zituen «*Ustela*» sailean. Lehenbizikoa, poema liburua zen: «*Zutaz amoroski*». Urte bat berantago beste testu bat nobela moduan Mattin Larzabalekin elkarlanean —«*Azkenean dilindan*»— eta idazki motz batzu ere,

«*Itsu-mandoka*» azkenik. Duela laupabost urte «*Ordu alferren segidan*» publikatu zion «*Elkar*» argitaletxeak eta *Maiatz* aldizkariaren 15. alean ipuin labur bat —«*Margaita*»— argitaratu arte isil samar egon da.

Jean Casenavek ez du presarik, «ez da nire ofizioa idaztea. Bakarrik astia dudalarik idazten dut eta mementut honetan ez dut anitz denborarik idazteko. Gauza batzuk baditut eginak, bainan

ez dira arras helduak; ene gustuko helduak izanen direlarik, orduan publikatuko ditut». Irakurtzeko ez du asti handirik, nahiz eta atzera begira ere ez dagoen; ikuspegi egina autore honena, ezagutzen duena berrirakurtzen du: Atxaga, Sarrionandia, Iturralde, Mirande, Aresti... eta gazteetan, Tere Irastortza, Susa aldizkaria, Omar Nabarro («oso gustatu zautana») etab.

Jean kanpain bizi da eta literatur zirkuluetara ez da hurbiltzen, «duela hamar urte bezala, errexia litzateke orain ere... Bazterketa hortaz, karakter baten gauza da. Ez dut talde batean aritzeko izpiritu handirik. Hala konforme nago. Agian, nagieria da; gustatu behar da giro hortan, badakizu, eztabaidak, apasionatu behar da pixkat, eta nik ez dut literatura hola ikusten, norberak be-

re zokoan baizik».

Hatz adina liburu eskuartean

Egia esan oso gauza gutxi argitaratu du **Kanko Izpizua** bizkaitarrak, poesia batik bat. Hasieran *Ttu-ttuan* eta gainontzeko kontuak *Susa* eta *Aizu/n*, *Lupus Borrel* zinatuz, nahiz eta beste munduko misteriorik ez egon zinatzeko era horren atzean. Tematika asuntua solik.

Horrez gain hitz laueko lan inedito experimentalik ere badu eta «ahalegintzen naiz poesia liburua bukatzen, konpremezua hartu daukat. Ahal izango dudan beste gauza bat da, ze etorria ez da horrenbestekoa, agortu egiten da bat eta lan ugari esijitzen du. Inolako gauza berririk esateko ez duzula konturatzen zarenean atzera jotzen duzu. Beste gauza batzu egitera dedikatzen zara», momentu horretan dago nonbait Kanko.

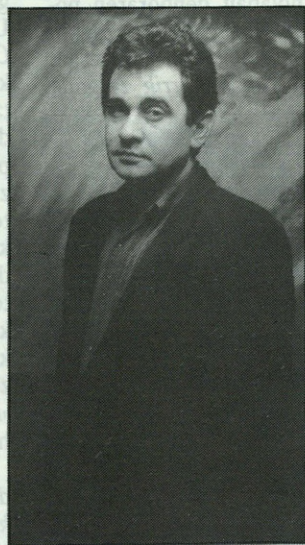
Gauza pilo bat irakurriko lituzke gustora uda honetan, gogoratzen duenaren lagin bat, muestra heterodoxo bat irakurtzen saiatzen da, euskaraz zein erdaraz, poesia nahiz prosaz. Ipuin laburrak dira bere gustokoenak. Berrirakurri dezake edozein testu edota berritatu hartu oraindik irakurri gabe zeukana. Poesia nola irakurri adieraztea esplikaezina zaio. Hori bai, poeta kontsaktatuen hitzak darabilzki noiznahi bueltaka burutik.

Obaba eta askatasunezko alegiak

Bost hilabetetan «*Obabakoak*» ipuin liburua akabatzen Eskozian egon ondoren, etxeratu da berriro guztien ezaguna den **Bernardo Atxaga**.

Sorterrira hots egin diogu eta eta urte askotako gozamen eta burukominetako liburukote horren berri ematen digu: azaleko Arriaga zaharra antzokiaren irudiaz —*Pott* banda han biltzen zenekoaz—, sarrerako Eça de Queirozen aipuaren egokitasunaz, e.a. Ipuin berritatu jo ditzakegu «*Obabakoak*» —beharbada ipuinen bat edo bi

izan ezik, gainerako guztiak, nahiz eta izenez antzekoak izan—, erabat berriro idatzia izan baitira. Horretan hainbeste ordu sartu dituelako akaso, ez daki esaten hitz batean zer pentsatzen duen liburuaz, luze joko luke. Piska bat errenditurik, hustuta dago Bernardo, atsedean eta patsada bila bere betidaniko lagunartean.

Beti hartzen du beta zertxobait irakurtzeko halere. Bernardoren irakurketa erdigarri horien artean Lord Byronen figurak hartzen du leku nabaria. Harekiko zorra aitortzen du. Hemengora bueltatuz, berriz, bertako berri eduki ez duenez, Josebaren «*Marginalia*»rekin ari da: «izugarri gustatzen zaidak Josebaren ondo eta alde guztietatik pentsatzeko duen joera eta ahalegina. Gainerantzean, uste diat bi logika artean dabilela eta logika bioik ez zaizkiola ondo uztartzen. Seguraski pentsatzen jarraitu beharko duela... Jakina, halako pentsamendu liburu batean ondo ikusten dizkiat gauza batzu; beste batzu eztabaidatu egin beharko nizkikek. Baina, beno, Joseba idazletzat zeukat», mantso eta oso gustora ari da beste idazle hau, nolabait ezaguna egiten zaion irakurgai honekin.

JON ARANO

AUSTRIA, HUNGRIA, TXEKOSLOBAKIATIK BARRENA EUSKAL DANTZAK ERAKUSTERA ABIATU BERRI DIRA

Tolosako «Udaberri» dantza taldea Kroaziara elkar trukaketa bidaian

***Lerro hauek irakurtzerakoan,
Tolosa Udaberri Dantzari Taldea
Austria aldean ibiliko da. Talde
honek Unterpullendorf herriko
Hajdenjaki taldearekin trukaketa
bat antolatu du uda honetarako.
Kroaziarrak hilaren hasieran
etorri ziren eta euskaldunak
amaieran abiatu dira Austria
aldera.***

Udaberri Dantzari Taldean 1957an sortu zen. Hasierako helburua garai zail haietan euskal kultura zabaltzea zen. Horrela orduko haur haiek Gipuzkoan zehar zenbait emanaldi egin zituzten, Gipuzkoako dantzak erakutsiz, batez ere. Urte batzuk geroago desagertzen zeuden dantzak biltzeari (Berastegiko San Juan lantzak, Bedaioko ingurutxoak) edo berreraikitzeari (Tolosako Bordondantza, Neskatzeko eskundantza) ekin zioten. Haukekin batera Euskal Herriko beste lurraldeetako dantzak ikasi eta erakusten dituzte: Lapurdiko ihauteria, Lizarrako Larrain dantza, Otsagi, Eaurta, Auritz eta Ziekoko dantzak...

Emanaldiak, batez ere, Euskal Herrian izan dituzte. Baina atzerrian ere izan dira: Holanda, Belgika, Bretonia, Ekialdeko Alemania, Irlanda eta España barruan Salamanca, Gijon, Cordoba, Jaca, e.a.

Iazko udan Irlandan izan ziren. Letterkennyko Folk Jaialedian parte hartu zuten Hajdenjaki taldea ezagutu zuten. Orduan eta ondoren

izandako harremanen bidez elkartruke antolatu dute.

Kroaziarrak Austrian?

Hajdenjaki taldeak Kroaziako folklorea egiten du. Zer egiten dute kroaziar batzuk Austrain? Kroazia gaurregun Jugoslabian dagoen lurralde bat da, baina historian zehar

estatu askoren menpe egon da: Hungria, Turkia, e.a. edo libre izan da XVI. mendean turkoek bereganatu zuten eta kroaziar askok Austriara jo zuten.

Honela gaur Austriako 30 bat herri daude erabat kroaziarrak direnak eta beste 15 bat erdi kroaziarrak. Hauetako bat da Unterpullendorf, iparrekialdean, Hungriatik gertu. Herri hauetan Kroaziako hizkuntza eta folklorea mantentzen saiatu dira lau mendetan zehar. Hala ere eta Hungriaren eragina nabaritzen da hizkuntan, musikan, dantzan, eta abarretan.

Hajdenjaki folklorea taldea 1977an sortu zen eta gaurregun 45 lagunek osatzen dute, langileak eta ikasleak. Berrehun bat aktuzio izan dituzte Austrian, Italian, Jugoslabian.

Tolosarrek bidaia luzea

Euskal Herrian izan zirenean bi saio izan zituzten, Tolosan eta Lesakan, bertako sanferminetan. Honetaz aparte harremanak sendotu ziren tolosarren etxeetan biziz eta ingurua ezagutzeko parada izan zuten: Donostia, Hondarribia, Loiola, Getaria eta bestetan, gure gastronomia eta ohiturak ere ezagutu zituztelarik.

Orain elkar trukearen bigarren zatia dator. Hau argitaratzerakoa Udaberriko dantzariak eta musikariak Austrian aurkituko dira. Egitarauan aktuzioez aparte, Vorarlberg eta Unterpullendorfen, bertako parajeen ezagutzea (Viena, Salzburgo, «Luner See» parke ekolojikoak), artisaugintza, musika, e.a. sartzen dira. Budapest gertu dagoenez, ikustalditxoaren bat egiteko aukera ere izango dute.

Eta bidaia osatzeko Praga bisitatuko dute. Bertako «Lintern» antzerki taldea Tolosan izan zenean sortutako harremanen ondorioz Pragan beste aktuzio bat sortu zen eta bidaia irrematea han emango diote Udaberrikoek.

Euskal Herria eta Kroazia arteko elkartasun honetan sortzen diren gastuak ordaintzeko, taldea eta partaideen aportazioaz aparte, dirulaguntzak eskatu dituzte. Hala ere oraindik ezin dizkiote inori eskerrak eman, erantzunik ez bait dute jaso. Ongi ibil bitez!

JOXEMI SAIZAR

«Udaberri» dantza taldea Britainian Lapurdiko ihauteria dantzatzen.

ERREALISMO FIGURATIBOAREN LEKUKOETARIKO DONOSTIARRAK KROMATISMOAGATIK NABARMENDU SAN TELMOKO ERAKUSKETAN

Clara Gangutia: «Zenbaiten ustez, kolore azula nire nortasun ikur bilakatu da obra osoan zehar»

Clara Gangutia pintoresa gipuzkoarrak San Telmo Museoaan paratu du bere azken erakusketa erretrospektiboa, abuztuaren 5a bitartean, oleoez eta obra grafikoaz hornituta. Hogeita hamasei urteko artista hau azken boladatako gazte errealdisten generazioan kokatua izan da.

Oleoak eta obra grafikoak, Clara Gangutiaren erakusketa erretrospektiboaren bi aldea.

Donostian jaio zen 1952. urtean, eta lau urte zituela egin zuen mudantza Madrileira, orohar hantxe bizi dela. Horrela, bi hiri hauek izango dira Clara Gangutiaren bizitza eta obrako bi etengabeko erreferentziak.

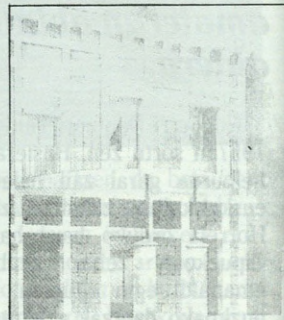
«Donostia itzulera litzateke, familiara, oroitzapenetera, haurtzarora» diotso; bere obrako zati inportantea betetzen duen lekua, Clararen ikuskera errealista erromantizismo kutsu handienaz jantzia. «Madril heltzarora da, osatu dudana familia —pintore den Jesus Ibañez-ekin—, pintore gisan hezi nintzen lekua».

Errealismoaren bigarren generazioa

Madrilen San Fernandoko Arte Ederretako Eskolan estudiatu zuen Antonio Lopez irakaslearen aldamenean, errealdismo pikturikoaren buruetarikoak izaki, beregan eta beste hainbat ikaslerengan eragin berezia sortu zuela, 70. hamarkadaren hasieran gazte errealdistak edota errealdismoaren bigarren generazioa deiturikoa moldatuz. «Bai, orduan izan ziren parekotasun eta eragin amankomunak, baina ez helburu beretsuko talderik, bakoitzak gauzen ikuskera partikularra eta eksklusiboa bait dauka azken batean».

Pinturan murgildurik bizi da Clara, bai berak eta bai bere senarrak pintaketan iharduten dutela egun osoan barrena. «Ez dago disziplinarik akaso, baina bai etengabeko dedikazioa, eguneroa, oporraldietarako unerik

hartzen ez dugula». Donostia ko San Telmo Museoaan paratuta dauden marrazki eta oleoak ikusita begibistakoa da egoera eta animo baldintza aproposak zeintzu diren beretzat: «lasaitasuna batez ere, eta kontrolatzen jakitea, betiere tentsio eta atentzio puntu bakar bat ere galdu gabe egiten ari naizenaren aurrean».

Marrazkiaren detaileak eta kolorearen azula

Dibujoa da Clara Gangutiaren teknika pikturikoan nabarmentzen den lehena, detallista eta zehaztasuna ezagutgarri direla bere obra grafikoan zehar garatu zituen forma ezberdinetan —grabatua dela, plumila dela, eta abar—, bai eta oleoko bere obraren kolorearen laguntzaile eta oinarri gisan ere. Clararen koloreak gure begiek harrapatzen duten intentsitate graduaren gainetik areagotzen dira beti. Eta ororen artean, kolore azula da nagusia; azula berezia «zenbaiten ustetan nire nortasun ikur bilakatu dena». Azularen urratsari jarraikiz gero, autoreak bere estraineiko obretako abiapuntua azaleratziko digu: Jaizkibel, 1972ko dataduna.

Gaiei dagokienez, hiru tema edo lerro argumental antzeman ahal izango dituzu konstante antzera: maite dituen pertsonak, paisaia eta arkitektura eta paisaia hiritarra.

Maite dituenen artean topatuko ditugunak senarra, semeak, ahizpa eta beste izango dira eguneroko bizitzako instanteetan jasoak, intimidadea harrigarriki lapurtzen duen pintoresaren lapitza eta pintzelaren eskutik.

Paisaia berriz, Donostia eta Euskal Herrian barrena landutako obrako gai erreplikatuentzat har dezakegu. Guztiok ezagutzen ditugun leku eta txokoak erakutsiko dizkizu, horrek hain zuzen ikuslegoa bere obrara errazago erakartzea lortzen duela zalantzarik gabe.

Arkitektura eta paisaia hiritarra, beste konstantetarikoa bat, agian Clara Gangutia- ren obrako zirrargarriena gerta dakizuke. Hala eman zigun aditzera: «arkitektura, edifizioak, estetika gisan erakartzen nautela esan liteke; eta gainera hortxe bertan topatu ohi ditugu denok, ingurunea egin eta deseginaz era berean».

Hala ere pintura errealista honetan, pintoresaren eguneroko mundua ia fotografikoki ematen duen honetan, kasik antzeman ezinezko nabardura surrealista eta lirikoak somatu ditugu, detaile oso ttipiak, aurrenengo begiradari, berehalako irakurketari ihes egiten diotenak. Hori duzu gonbidapena, azaleko errealtate konkretu baten barnean

bestelako errealtate ezku- tuak deskubritzeko gonbi- tea... autorearen kuadroeta- ko firmak gertatzen diren be- zain ezkutuak diren errealtate- tarakoa.

Erakusketa erretrospektiboak sortutako lilura

Gauzatutako obra utzi egin beharra autore ororentzat nolabaiteko urraketa proze- sua gertatzen da. Eta Clara- ren kasuan prozesu hori de- rrigorrez askoz ere konplika- tuagoa suertatuko da, bere kuadroetan batik bat maite dituen pertsonak eta lekuak itsatsirik geratu diren neu- rrian. «Publikoarentzat pinta-

tzen da, besteentzat, dudarik gabe. Horregatik obrak laga behar izateak prozesu natu- rala behar du izan artista ororentzat».

Gero etorriko da —erakus- keta honetan bezalatsu— en- kontru berria, «eta urteak no- la igaro diren ikustea, kua- droaren jabeak nola zaindu duen, zenbateraino hondatu diren hainbat edota faltan ukaitea erakusketara ailega- tu ez den beste hura, adibi- dez».

Obrari buruzko kritikak, aipamenak eta teoriak ere autore eta ikuslegoaren arte- ko harreman eta enkontru- tzat jotzen ditu. «Ez da artis- taren funtzioa bere obra zer- tan den esplikatzea», nahiz

eta beharbada kasu honetan ikuslegoaren aldetikako har- rera inmediato eta zuzena- goa izan, errealtatea bera es- plikatzea baino behar ez duen pintura aurkituko du- eta. «Dena den, gerta lite- ke, erakusketa honetan ere gertatu zaidan bezala, kriti- koren batek ni erabili nahi izatea zenbait instituzioekiko bere enfrentamendu perso- nalak argitara emateko, hala bere mania partikularrak obra baten ikuskerari objekti- boaren gainetik ipini dituela- rik.

Figurazioaren eta abstrakzioaren tradizioak

Elkar hizketa amaitzeko, zera galdetu nahi izan genion Clara Gangutia-ri, ea zer pen- tsatzen duen bere perspekti- ba artistikotik bere estiloaren antitesia izan daitekeen arte abstraktuaz. «Nik uste bada- goela halako gutxiespen mo- du bat pintatzeko era 'tradi- zional' honekiko, baina nork ukatuko du artista abstrak- toen artean ere hainbat tradi- zio eta errepikapen ikusmira- tu ohi ditugula, figuratiboen artean suertatu bezainbateko neurrian...».

Pintoresa honen obraren hurbilketatik atera dezake- gun konklusioetariko bat be- re hitzetatik entzun ahal izan genuena litzateke: «Zortea izan dut pintore bezala, eta ikuslegoak errespetu didala sentitzen dut».

INAKI GONZALEZ
ALVARO CARREDANO

“Badago halako gutxiespen bat pintatzeko era ‘tradicional’ honekiko, baina artista abstrak- toen artean bada hainbat tradi- zio eta errepikapenik ere”

UZTAILEKO «KOMUNIKAZIO BERRIRANTZ» IKASTAROETAN ADITUAK TEKNOLOGIA BERRIEZ ETA TELEBISTAZ MINTZO

Telebistek ikusentzulego masiboa duten arren, kate anitzen kariaz publikoa zatikatzen hasi

Telebistak hiritarraren astiaren zati haundia betetzen du, gero eta handiagoa. Dagoeneko, European batatz beste pertsona bakoitzak 3,5 orduz ikusten du telebista egunero. Prebisio guztiek gorakada iragartzen dute, eta telebista gehiagoren etorrerak hau baieztatzea baino ez du egingo.

European, jendearen astiaren gehiena telebistak betetzen du. Estatu Batuetan, honetan ere askoz aurreratuago, batatz beste, 7 orduz ikusten dute telebista egunero; hau da, egoera normal batetan, zortzi orduz lanari eta beste zortzi loari ekiten badiote, asti osoa pantaila txikiaren aurrean ematen dute. European, bidetxior horretatik abiatzen hasi omen gara.

Hauek dira, José Ramón Pérez Orniak, *Universidad Complutense*ko irakasleak unibertsitate honetako udako ikastaroetan aurkeztu zituen emailtzetarikoz batzu. Uztailaren 4tik 15era bitartean, San Lorenzo del Escorial herrixkan, «Komunikazio berrirantz izeneko ikastaroak ehun bat entzule eta hirurogei txostenemaile bildu zituen; hauen artean unibertsitateko irakasleak eta ikertzaile teorikoak, zein komunikabideetako profesionalak.

Ikastaroaren helburua unibertsitatea eta komunikabideak elkarrekin jartzea zen, eta ikergaiak jomuga honen inguruan kokatu ziren: teknologia berriak, etorkizuneko profesionalak, prentsa, irrati eta telebistaren panorama, irudi korporatiboa, komunikabideak komunitate autonomoetan, besteak beste. Gai oparo izanda ere, eztabaidarik eta interesik haundiena bildu zuena telebista izan zen.

Telebista: desarautzerako bidean

Pérez Ornia irakasleak luze ihardun zuen telebistak legegintza, politika eta teknologia arloetan izango dituen aldaketaz. Estatu espainolean telebista pribatuen legea onartu berri bada ere, antzematen den joera desarautzea da, legeak eta arauak deusez-

tatzea; Frantziako telebista publikoaren pribatizatzea, Estatu Batuetako konzentrazioaren aurkako legeen murrizketa, Europako Komunitate Ekonomikoak bultzatzen duen 'zerbitzuen zirkulazio librea', eta beste, joera desarautzaile horren adibide argiak dira.

Pérez Orniaren ustez, 'iraultza teknologikoan' oinarritutako desarautze honek izango dituen ondorioak maila ezberdinetan antzemango dira. Batetik, ikusentzulegoa zatikatzen hasia da; publikoa masiboa den arren, ez dago jadanik masa ikus-entzulegorik, bakoitzari telebista kate desberdin bat bait dagokio. Sektore publikoan, hala ere, publizitateaz bizi beharrak eraginda, gehiengoaren gustoa inposatu da, eta programazio komertzialera jo izan da, entretenimenduzko saioak gehituz eta albistegiei denbora eta dirua kenduz.

Bestaldetik, desarautzeak talde multimedia haunditzarren sorrera eragin du, kazetaritza taldeei ezezki, finantzarioei ere lekua emanez. Nazioarteko ekoizle hauek programazio koloreduna eta ikusgarria oso kostu bajuz burutzen dutenez, telebistek gero eta bertoko saio gutxiago aireratzzen dute.

Teknika eta profesionaltasun arloetako ondorioen artean, aipatzekoak dira irudiaren kalitate, biltze eta hedatzearen hobekuntza, telebista digitalaren etorrera, satelitezko telebisten ezarrera (lehenengoa, Murdog-en Ski Channel 1982ean).

Miró: «RTVEko estatutua aldatu egin behar da»

Baina zalantzarik gabe jakinminik haundiena sortu zuena Pilar Miró, RTVEko zuzendari orokorra, izan zen. Astebete lehenago Santanderren Menéndez Pelayo Unibertsitatean, hitzaldia eman, paperak bildu eta eztabaidarako aukerarik eman ez, baina *San Lorenzo del Escorial*eko tenperatura altuak ezbaia berotzeko abagadunea eskaini zuen.

Pilar Miró-k, erosoki eserita, gogor hasi zuen hitzaldia: «Telebistari buruzko lege orokorrak egiteko aukera bikaina galdu dugu. Telebista Pribatuen Legea, RTVEko Estatutua bezain gogorra da; nire ustez, RTVEko Estatutua aldatu beharko litzateke telebista publikoaren onerako».

TVEko albistegietako manipulazioari dagokionez, zera gehitu zuen Miró: «Toki guztietan dago edozein motatako 'eragina'. Manipulazioa albistea egiten duenaren ardua da; manipulatzera behartuko zaituzte, zuk behartua izan zaitezzen nahi baduzu».

R. MARTIN SABARIS

«Universidad Complutense»-ko Udako Ikastaroak. J.M. Contreras, P. Miró, L. Gutierrez Espada eta J.R. Pérez Ornia.

Paperetan idatzia

«HERTZAINAK» EUROPATIK

Gu dagoeneko internazionalak gara. Hemen ez dago ostiarik, motorra hartu eta aurrera! Gainera, errazagoa da iparraldeko bide hori zabaltzea hegoaldeko baino. Hegoaldeko bidean euskaraz kantatua, Madrilen edo edozein lekutan agertzen zara eta beti berdin... ez zaituzte tratatzen talde bezala.

«Hertzainak», («Aizu!», 88ko udako).

SARRIONANDIAREN «MARGINALIA»

(Sarrionandia) Zezena adarretatik, zezena eta gizona aurrez aurre direlarik lotu ohi zaio bigarrenari. (...) Tarteka marteka, sugearen den arintasunaz, haizkorakada ederrik ere jotzen du, hala nola, harako gutunean J.J. ren azkenetarikoa Miranderi buruz esaten dena bertan behera balio barik uzteko —orrialde horrek, besterik gabe, J.J. ren liburuen fidagarritasuna goitik behera astintzen du, kilikolo utziz behintzat—.

Edorta Jimenez, («Egin», 88-VII-19).

ZINEMA KRISIA

Espainiara eta Euskadira beranduago heldu da krisia. Estatu Batuetan, Frantzian eta abarretan aurkitu diote irtenbidea. Zineak berak ez du krisirik, inoiz baino pelikula gehiago behar da. (...) Zinea ikusteko era dago krisian. Aretu haundia dago izkutatzeko zorian.

L. Arsuaga —SADE—, («Eguna», 88-VII-21).

JAZZALDIAK

Donostian hiru jazz-bar daude (Altzerri, Be Bop eta Etxekalte), urtean zehar nahiko egoera tristan bizi direnak. (...) Taberna hauek dira jazzaren oinarria urtean zehar, eta orohar erakusten duten egoera ahulak asko esaten du jendearen jazzarekiko benetako pasioaz. (...) Egoera ikusirik, oso erraza egiten zait Donostian jazzaren definizio bat osatzea (...): astebeteko dizdiraren truke urte guztiko miseria.

Pako Aristi, («El Diario Vasco», 88-VII-20).

EUSKARAREN ETORKIZUNA

Euskarak badu etorkizunik, baina ezin esan zenbatekoa, zeren, hizkuntzak ez bait dira jendeak uste bezain erraz galtzen: beti izango da norbait bazterren batean hizkuntza horri eutsiz. Nire desioa, jakina, euskara hizkuntza nazionala bihurtzea litzateke.

Alfontso Irigoien, («Hemen», 88-VII-22).

J M Zalakainek puntua jarrita

Koldo Ameztoiri

(Kontalari eta antzerkilaria)

— Azken urteotan kontalaritzara emana zara osoki edo ia osoki. Bestalde, ohizkoa zara UEUn ere. Aurretik «Kalaka txokoa» deitu saila bultzatzen duzularik antzerkilariekin batera. Jakin nahi nuke zein diren kontalari baten ohizko iturriak eta derrigorrez iraganean kokaturik ote dauden iturri horiek.

N IK, orain arte, gehienbat liburuetatik hartu izan ditut ipuinak. Azken aldiotan baita ere kontalarien topaketetan entzuten ditudanak erabiltzen ditut. Beraz, asko eta asko tradiziozkoak dira, baina badira eginak ere.

Halere esan behar dut nik kontatzen ditudanak ez direla, nahitaez, beti lehengoak. Saiatzen naiz irratia entzuten eta hor jasotako gertakari batzuk kontatzen; esan nahi baita, inguruetatik jasotzen ditudala nire kontakizunetarako materialeak: baserritik dela, kaletik dela, metrotik dela, e.a.

Horregatik, hain zuzen, bilduak ditut Lapurdiko 50 herrietatik jendearen eguneroko bizitzari buruzko zenbait pasadizo eta kontakizun, ipuin bihurturik liburu batean kaleratuko ditudanak. Gero gauza bera egingo dut Baxenafarroetik eta Xuberotik. Hau da, nik uste, eguneroko bizitzak asko ematen dio kontalari bati, eta, nolabait, zirikatze, proposatzeko, esateko, berriketa egiteko balio du. Ezinbesteko da kontalari izateko, asko ikustea, asko entzutea, asko bizitzea, zer gertatzen den jakiteko eta gero kontatu ahal izateko. Beraz, eguneroko bizitza ere iturri emankorra da ipuinak egiteko eta kontatzeko.

Puntako argitalpenak

Bilboko «Verdes» liburudendak emandako datuak.

Literatur liburuak:

- 1.— «Marginalia», Joseba Sarrionandia. Elkar.
- 2.— «Exkixu», Txillardegia. Elkar.
- 3.— «Zoperna generala», Luis Berrizbeitia. Pamiela.
- 4.— «Gela debekatua», Mario Onandia. Erein.
- 5.— «Malintxearen gerizpean», Amaia Lasa. Pamiela.

Orotarikoak:

- 1.— «Erdarakadak», Gotzon Garate. Gero-Mensajero.
- 2.— «Zakilixut», Antton Olariaga. Erein.
- 3.— «Bezperan entregatu nituenak», Pako Aristi. Elkar.
- 4.— «Zuberoako itzal-argiak», Txomin Peillen. Elkar.
- 5.— «Agotak, juduak eta ijitoak Euskal Herrian», Alizia Stürtze. Txalaparta.

SARIAK:

ELEBERRIA 900.000

OLERKIA 450.000

IKERLANA 450.000

Epea:

Urriaren 31 arte

Informazioa:

94- 416 70 00

Helbidea:

BILBOKO KUTXA

Gran Vía, 23

48.001- BILBO

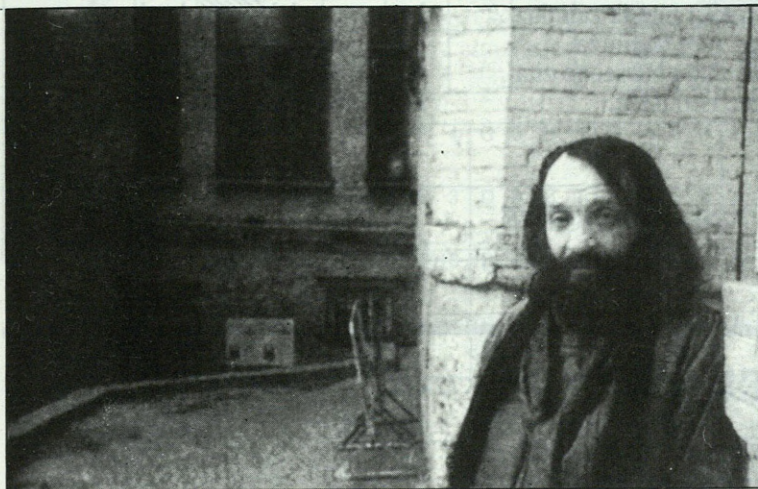
AZKUE 88

ELEBERRI,
OLERKI
ETA
IKERLAN
SARIKETA

Sei pertsonaia... Anatoli Vassiliev-en bila

Arrakasta handia lortu du Avignon-en, Anatoli Vassiliev antzerkilari sobietarrak Pirandello-ren "Sei pertsonaia egilearen bila" muntaiarekin. Kimika organikoa ikasi ondoren, SESBeko esgrimagileen elitean aritu da antzerkilaririk preziatuenetakoa bilakatu arte.

Tradizio sobietarrean murgildu ondoren inkonformista fama dauka Anatoli Vassiliev-ek.

46 urte ditu Uraletako Penza izeneko herrian jaioetako Anatoli Vassiliev antzerkigileak. Antzerki munduan oraintsu ezagutzera eman bada ere 1961. urtean muntatu zuen bere lehen ikuskizuna, hemeretzi urte zituelarik. Anatoli Kouznetsov-en "Emigratuak" hain zuzen.

Bizitzak buelta asko ematen ditu, eta Sobiet Batasunean gehiago antzerkigile honen eritziz, eta kimika organikoa ikasten aritu zen unibertsitatean. Marinel bezala ere aritu zen uraren azterketak kimikoak eginez.

Antzerkiarekiko zaletasuna unibertsitate garaitik datorkio. «Orduan antzerkia eta esgrimaren artean bananduta bizi nintzen. Elite mailan egin izan dut esgrima. SESBeko txapelketaren finalerara iritsi nintzen. Baina oso garai txarrean niretzat. Antzerki ihardunaldiak genituen eta unibertsitateko errektoreak erabaki bat hartzera bultzatu ninduen. Antzerkia aukeratu nuen».

1968. urteaz geroztik André Popov eta Maria Knebel maisuekin aritu zen antzerki ikasketetan. Handik bost urte-tara eskaini ahal izango zuen benetaz-

ko bere lehen muntaia, *Pendulo baten-tzako soloa*. Sei urte pasako dira ordea beste bat egin ahal izan aurretik.

250 milioi sobietar egile bila

«70 urteetan marjinala bilakatzea erabaki nuen. Urrundu egin naiz kontestazio politikotik. Zergatik? Garai horretan politikaz erabat obsesionatuta zegoen antzerkigintza. Edota propaganda gordina egiten zenuen, ala bestela kontrapropaganda. Ezereza eta kaskarkeriaren artean baino ezin zenezake aukera. Ni ez nengoen arteak inolako parterik ez zeukan joku horretarako prest».

«Pirandello maite dut ez duelako antzerkia forma jakin baten barruan ixten. 'Gaur bapatean' izeneko obra ari naiz prestatzen gaur egun. Zergatik aukeratu dudan "Sei pertsonaia egilearen bila" Avignon-en aurkezteko? Uste dut ez dakidala oso ondo. Izan daiteke 250 milioi sobietar garelako egile baten bila gabiltzanak, egi baten bila...».

J.M. HERITZ

WOMAD: Folk jaialdi topea South Hill-en

Britainia Handian posible da nonbait rock 'anglosajoiak' gain folk musika gune ederrik topatzea. Euripean izan bada ere jende mordoak, eta talde piloak, bildu da zenbait egunetan South Hill-en. Michelle Shocked falta izan bazen ere S.E. Rogie, Youssou'n Dour, Amampondo, Fateh Ali Khan, Van Van talde kubanoak etabar luze handi bat han izan dira. Hemen jazz-a eta rocka entzuten jarraitu beharko dugu, herri ezberdinek ekoizten dutena entzun ere egin gabe.

Rotterdam-eko Zinemaldia-ri Hubert Bals zendu zaio

Telebista ikusten ari zela, bihotzekoak emanda hil zen duela egun batzuk Hubert Bals. 51 urte zeuzkan zendutakoan zinefilo 'eroa'k. Berak zioenez 15.000 pelikula ikusiak izango zituen bere bizitzan barrena. Berak sortu zuen eta hamasei urtez aurrera atera konpetiziozkoa ez den Rotterdam hiriko Zinemaldia. Azken urte hauetan oso kezkatuak agertzen zen zinema lur jota dagoela erizten zuelako.

Montreux-eko jazzaldian jazz berpiztu nahian

Munduko jazzaldirik ezagunenetakoa dugu Suizako Montreux hirian udaoro ospatzen dena. Miles Davis, Herbie Hancock, Wynton Marsalis, Charles Lloyd, George Benson, Robben Ford... izan dira aurtengo edizioako izarrak. Jazzaldia iratzarri egin dela dirudi, nahiz eta zinema, publizitatea eta Sting-en eraginez izan gehien bat. Hala ere izan da eskandalorik: Charles Lloyd-ek ez zuen jo nahi izan. Bere saio berean jo behar zuten Kenny G. eta Gadd Gang-ek egiten dutena ez omen da jazz.

50 hamarkadako zine frantzesak Beaubourg-en erakusgai

Ehunda berrogeita hamar film eta bi liburu eskaintzen ditu Beaubourg kultur-etxe paristarrak egunotan. Bisitariak, turistak gehien bat, aukera ederrean daude Jean Gabin aktoreak parte handi batean iruditzen gorpuztutako sasoi hori ezagutzeko. Brigitte Bardot, Tati, Sabria, Passeur... Hiru sailetan banatu dira filmak. Ikusleak aldeztu aurretik hautatu beharko du.

Mikel Arrastia zenak

«Herri Urrats»i paratuak

1

Denda askotan txapelak bistan
«Typical» aldarrikatzen
plazetan berriz gure kultura
putaren parean saltzen.
Era berean, guk baserriak
frantsesen eskutan uzten.
Ez bagerade behingoz esnatzen
betiko gara-akabatzen.
Iparrameriketako indioetaz
ari naiz orain oroitzen.

2

Txorien artean oso ezaguna
da gure zentzurako-hontza
ederki aski bereizten dira
larrosa-horia ta huntza.
Mundu zabalean euskaldunak
dugu bizirikan hizkuntza,
gure ESKUARA bizirik zainduz
behar dugu zure laguntza:
SENPAREN dugu hurrengo zita
etorri zaitez honuntza.

3

Aurrekaldera bota ezkerre,
gero berriz eskubia
denok batera bultza behar dugu
gure-Eskuararen gurdia,
urrats bat gaur zuk, ta beste bat nik
aurrera doa herria,
hortan gaudela ezazula-ahaztu
lotako-ez dago aldia
erdera dortoka baldin bada
ESKUARA-izan behar erbia.

MIKEL ARRASTIA AGIRRE

Txisteak

ILEA MOZTU

- Ze? Ilea moztuta, eh?
— Bai zera! Burua haunditu zaidak!

ORDAINDU GABE

Tafallako «Tubal» jatetxeko nagusiak
kontaktzen omen du bi lagunek egin zioten
fetxoria hau.

Bi lagun elkartu dira kalean, biak goseak
eta sakelak hutsik.

— Ikusiko duk, Joxe... Ordaindu gabe
bazkaldu behar diat nik jatetxe horretan.

Sartu omen da Joakin, eta handik ordu
betera musugorri eta bapo irteten da
kalera, goseak akabatzen ari zen
lagunarengana.

— Bainen ez al duk ordaindu?

— Motel, motel... ordu laurden batetan
hortxen jardun nauk nagusiarekin nik
bazkaria ordainduta neukala eta
ordainduta neukala eta azkenean ordaindu
gabe atera nauk.

Bestea animatu egiten da eta jatetxera
sartzen da. Ederki bazkaldu ondoren eta
kamareroak purua ekartzen dionean zera
esaten dio:

— Ez dakizu zer gertatu zaigun gaur
jattetxean... Orain dela ordubete, ordaindu
gabe joan zaigu gizon bat, ederki
bazkalduta gero.

— Beno, beno... niri bost axola besteen
arazoak. Emaizkidazu bueltak joan beharra
daukat eta!

Definizioak zehaztuz joan ahala, pasa itzazu letra guztiak bakoitzari dagokion beheko taulako laukira. Taula osatu ondoren Nemesio Etxaniz zenaren poema zati labur baten aurrean gertatuko zara.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
A											
B											
D											
E											
F											
G											
H											

I. Usadioa, aztura.....	A 5	E 4	G 6	B 9	D 7	B 4	H 10	
II. Lodiegi.....	G 8	E 3	D 2	B 7	G 3	F 6	F 2	B 5
III. Zentzumena.....	A 3	F 10	D 4	E 6	H 5	D 10	G 7	
IV. Ematen zian.....	E 7	A 4	F 4	H 9	G 11	H 1	B 10	E 11
V. Aukeratu.....	G 5	A 11	H 7	B 1	E 8	H 8	A 1	
VI. Kordea.....	E 9	E 5	H 2	G 9	A 9	F 9	D 3	A 8
VII. Dirudun.....	D 11	E 2	H 4	A 10	B 3	D 1	B 8	
VIII. Ezko-argiak.....	F 11	F 3	A 6	D 9	F 1	B 11	G 4	H 6
IX. Samin.....	D 6	F 8	D 8	F 7	G 1	A 2	B 2	

(soluzioa 11. orrialdean)

OHARRA: Joan den astean, huts nabarmen batez argitaratu genuen «Kontrapasa». Ohartuko zinetenez, herri esaera osatzeko balio behar zuen taulan beztuta agertu ohi diren laukiak zuri argitaratu genituen. Halere, espero dugu denbora-pasaren errazagatik hura ez zitzaizuela oztopotik izango. Barkatu.

KARTERISTAK

Bi karterista eserita daude hiriko plaza bateko bankuan. Bietako bat moda-errebista bat ari da begiratzten serio-serio:

- Zer? Lapurretak utzi eta jostun sartu behar al duzu ala?
- Ez hadi babalorea izan, motel! Ni patrikak begiratzten ari naiz.
- Patrikak?
- Noski! Ea non jartzen dituzten!

ASTOARENA

Duela gutxi, Bergarako ezagun batekin egin nuen topo Donostian:

- Kaixo Kike, zer moduz? ...Ez didak sinistuko bainan beti gogoan zeukeat iaz kontatu hidan astoaren txista.
- Horren barregarria iruditu al zitzaian, ala?
- Pentsa ezak! Asto bat ikusten dudan bakoitzean, hitaz gogoratzen nauk!

OSASUNAREN ARDURAZ

Botiken kontrako erreakzioak

EMAKUMEZKOEK gehiagotan izaten dituzte botikenganako kontrako erreakzioak gizonezkoek baino, Nafarroako Klinika Unibertsitarioko Farmakologi Zerbitzuko partaidea den Rafael Cuenaren hitzetan. Cuenak prentsaurreko batean azaldu zituen Nafarroan, Osasunaren Munduko Erakundeak farmakobehaketarako antolatu duen programaren barnean, lehen urtebetea igaro ondoren lortutako emaitzak.

Programa hori medikuek beren pazienteengan nabaritzen dituzten erreakzio arraroen berri-emateetan oinarritzen da, eta Nafarroaz gain beste bi Komunitate Autonomotan ere martxan jarri da, dagoeneko (Kataluña eta Kantabria).

Emakumezkoek botikenganako erreakzio gehiago edukitzeak «ez du azalpen argirik», eta bestalde, mundu osoan ikus daitekeen joera da. Nafarroan jasotako datuen arabera, botikenganako kontrako erreakzioetan % 37,3 ertainak edo larriak izan ziren, azken kasu honetan bizi-arrisku handiarekin.

Rafael Cuenak esan bezala, «medikamenturik erabiliak, h.d. eritasun arruntetan erabiliak: mina, erreuma, hostura, etab. dira erreakzioak gehien sortzen dituztenak, nahiz eta toxikoenak ez izan». Cuenak esandakoaren arabera, «botika batek heriotza sor dezake», baina ondoren adierazi bezala 1986an ez zen Nafarroan arrazoi honengatik inolako heriotzarik gertatu.

XABIER AGIRRE

EKB etorkizunari begira

J OAN den larunbatean burutu berria du EKBk bere bigarren Batzarre nazionala. 1983ko martxoaren 12an egin zuen EKBk bere buruaren aurkezpena Bergaran, UNEDeko aretoan. Beraz, bost urte juxtu.

Aurkezpen hartan zabaldu zuen EKBk bere lehen oinarrizko dokumentua; bertan finkatu zituen Batzarrearen abiaburu nagusiak, euskararen eta euskal kulturaren egoera eta dinamikaren analisi oso kezka handikoa egin zuen, Euskararen normalkuntza ipini zuen Batzarrearen helburutzat eta horren esannahia azaldu zuen; azkenik dei zabal bat egin zuen herritar guztion hizkuntza nazionalarekiko erantzunkizuna gogoratuz eta euskararen normalkuntzarako talde, elkarte eta erakunde herritarren koordinaziorako dei eginez. EKBren hasierako manifestua izan zen hura.

Bost urtetik gora igaro dira ordutik. Tarte honetan bere batzarre nazional bat egin du EKBk, 1984ko uztaillean (Eibarren lehen saioa, eta Iruñean bigarrena). Handik atera zen aurrenik EKBren II. manifestua, non EKBren abiaburu nagusiak zehaztu eta sakondu bait ziren eta Batzarrearen beraren helburuak argitu.

Geroago, eta Eibarko batzarrearen ondorioz, EKBk bere oinarrizko dossiera atera zuen, *Jakin* aldizkariaren zenbaki monografiko gisa, *Euskararen plangintzarako oinarriak* izenekoa.

Agiri, dossier eta bestelako idazkien bidez joan da EKB bere jarrera eta bere iharduera azaltzen euskararen normalkuntzarako bidean.

Aurten egin du bere bigarren batzarre nazionala; horren lehen partea martxoaren 5ean Donostiako Zorroagan. Bigarrena uztailaren 23an Iruñean, UEUren hamabostaldiaren barruan. Tartean *Bateginik* kanpaina egon da.

Lehen saioan *Hizkuntz Politika* izeneko txostena eztabaidatu zuen. Hango oharra eta geroak jaso ondoren ponentzia zabalagoa landu du azken

bost hilabeteko epe honetan. Iruñeako batzarrean egindako ekarpenekin osotuz eta zuzenduz, EKBren oinarrizko dokumentua izango da ponentzia hori datozen urteetarako. Bertan euskararen azken urteotako ordezkapen-berreskurapen prozesua azaltzen da, Euskararen normalkuntzaren plangintzarako EKBren oinarri teoriko praktikokoak zehazten dira eta epe motz eta ertainerako EKBren ihardunbiderako ildoak markatzen dira.

B OST urteotan EKBk heldutasunerako bidea egin du: heldutasun teoriko, praktikoa eta organizatiborako bidea. Zalantzarik gabe, ez da talde edo batzorderen baten ibilbide elitista, ez eta elkarte eta erakunde herritarrena bakarrik ere. Euskal herritar askok egin du azken urteotan heldutasunerako bide hori, euskalgintzaren eta euskal kulturgintzaren alorrean.

Hiru izan dira hasieratik EKBren ildo nagusiak eta goiburu eragileak:

1.— Euskararen normalkuntzarako plangintza orokorra.

2.— Herri-dinamikaren funtsezkotasuna, plangintzaren oinarri eta etengabeako erreferentzia gisa

3.— Euskalgintzako eta euskal kulturgintzako talde, elkarte eta erakunde herritarren koordinazioa, herritarren plangintzako partaidetza bideratzeko eta antolatzeko.

Hiru ildo horietatik ihardun da etengabe. Bi arazo nagusiren barruan ibili behar izan du EKBk, bere jokabidea markatzen:

1.— Euskal Herriko indar eta sektore sozial, ideologiko, politiko eta kulturalen baterakuntza, euskararen berreskurapen osoari begira.

Bateginik kanpaina izan da, hain zuzen ere, baterakuntza asmo eta arazo horren probaleku nabarmena. Bertan agerian gelditu dira, hitz eta asmo onekin eta esperientzia baliozko eta txalogarriekin batera, kontradikzioak batetik, eta gerorako ahalbide irekiak, bestetik. Bidea urratzeko dago, euskaldun guztiok bildu eta bateratu arte,

guztiona eta guztiontzat dugun euskararen berreskurapen osoaren helburuaren eta proiektuaren inguruan.

2.— Bigarren arazo larria —eta buruhauste handia— honako hau da: erakunde publikoen eta erakunde herritarren harremanarena, euskararen normalkuntzarako plangintzari begira. Azken urteotan sarriegi konfrontazioa nagusitu izan da, halabeharrez edota inertzia hutsez.

A LDE bietatik beharrezkoa dugula uste dut autokritika. Euskal herriko erakunde publikoei —eskualde, herrialde eta maila guztietakoei— bi gauza eskatu beharrean gara:

a) Euskara hizkuntza nazionalaren berreskurapen osorako borondate finkoa, proiektu garbia eta politika zuzena agertzea, plangintza orokorraren markoan.

b) Beren arteko koordinazio zabala eta jokabide bateratua bideratzea, plangintza horri begira, oraingo egoeraren beharrezkoak diren akordioak burutuz.

Urrats horiek emanez, jokabide politiko eta instituzional garbiak eta irekiak markatu eta nagusituko diren neurrian, EKB, erakunde herritarren koordinakunderako plataforma denez, irekita dago eta beharrezkotzat dauka erakunde publikoen eta erakunde herritarren arteko elkarriketa eta lankidetzat zabaltzeko eta eratzeko, harreman dialektikoaren harian.

EKBk bere aldetik ondoko urteetarako desafiotzat hartzen ditu asmo eta arazo guzti horiek. EKBren proiektuak ikuspegi luzea eta dimentsio zabala du: Euskara hizkuntza nazionalaren berreskurapen osoa, euskal kulturaren berbikundearen barruan, Euskal Herriaren berreraikuntzaren bide-tik.

PAULO
AGIRREBALTZATEGI

TELESFORO MONZON

Hitzak eta Idazkiak

«Nere bizian, asko gizon balio haundiko ezagutu ditut. Gutik naute, Monzonek bezanbat lagundu, nere biziko jokabideen garbiki ikusten eta sakontzen» (Piarres Larzabal).

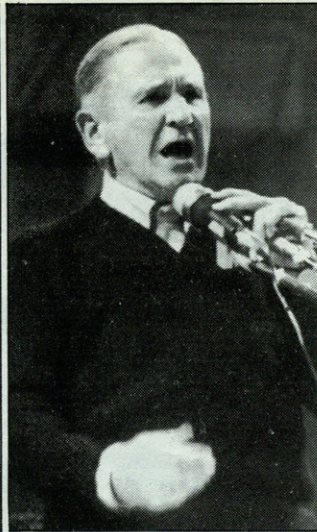

«Ez nuen behin ere ikusi edo entzun murmurika edota esamesa gaiztotan, nahiz eta gizagaixoak gorri-gorriak aditu eta irentsi. Horra hor egiazko gizatasuna» (Julen Madariaga).

Monzon egiazko askatasunaren izpiritua da; lau haizetara zabaltzekoa, erosotasun eta atsedena ere loturak apurtzekoa, gaur egungo borroka gazteei dagokielako peñtsakera galgarrian lokartzea urteen poderioz...» (Alfonso Sastre).

«Biharko Euskal Herria euskalduntzen ez badugu, Euskal Herriaren hizkuntza, mintzaira, hizkera, bene benetan, beheko mailetik hasi eta goiko mailetaraino egiten ez baldin badugu, esan dezakegu hori ez dela Euskal Herria».

«Nik, benetako politika egitasunean oinarritzen dela sinisten dut»

«Neretzat, bere lanaren merezimendu garrantzitsuena ez datza poetika teknikan, Monzonek ematen duen bere izpiritu egoeraren aitormenean baizik, gure herriak nozituriko astindu gogorretan, XX. mendearen lehen erdikadaren azkenetan suertatutako gertakarien kausaz. Orduan dator bere ahotsa beste poetenekin tartekatzerara, eta beraiekin batera, gure herriarren ahots bihurtzen da» (Jesus Maria Leizaola).

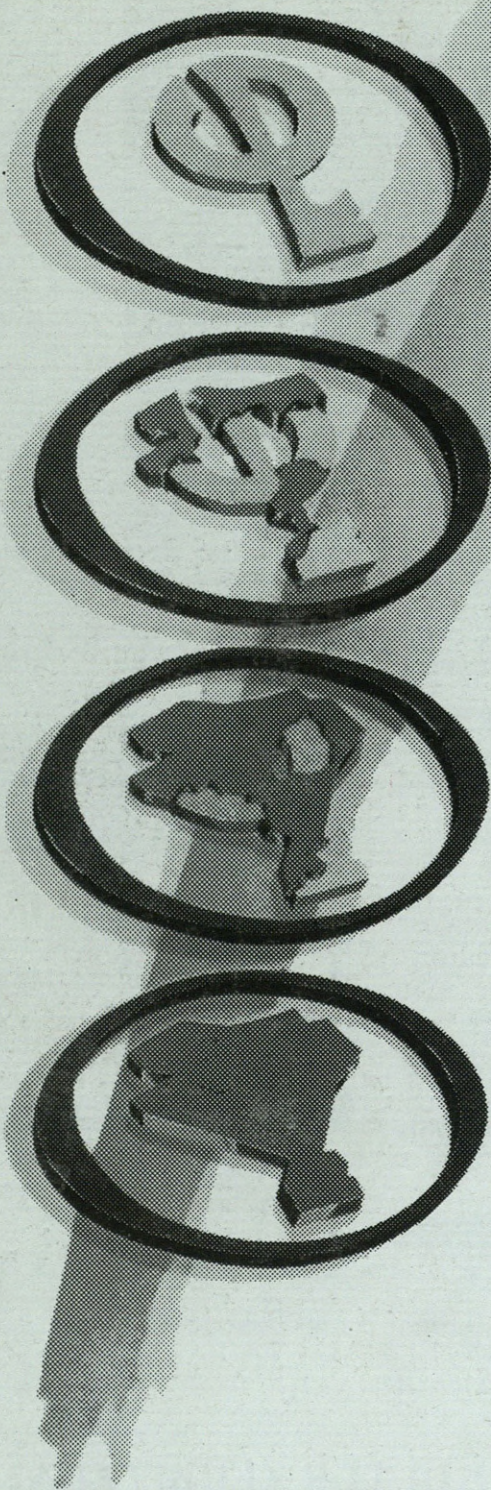

«Kultur arloan, non dihardudan lanean, kolaboratzaile kementsua izandu da Telesforo Monzon, giza mailan bihotz handiko gizona zen bezalaxe» (Jose Migel Barandiaran).

INFORMAZIO GEHIAGO NAHI BADUZU
BETE EZAZU TXARTEL HAU ETA
HELBIDE HONETARA BIDALI:

JAIZKIBEL KULTUR ZERBITZUAK
Posta-kutxatila 3.175
DONOSTIA

Izena
Abizenak
Kalea Znb.
Herria Herrialdea
Telefonoa

- Euskal Herri osoan ordezkaturik dagoen Kutxa bakarra gara.
- Euskal Lehen Enpresa-Taldearen bul-tzatzaile garen Entitatea.
- Eta gainera... hona gure gaztetasuna:

1959

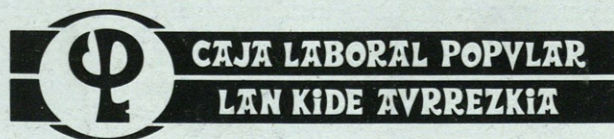
1988

Lehen Bulegoa	190 Bulego
Lehen Bezeroa	725.000 Bezero
Lehen Milioia	221.000 Milioiko aurrezkia

...29 urtetan soilik.

- Zatoz elkarlanean parte hartzera.

**Horrexegatik,
Lan Kide Aurrezkia
"Euskadiko Kutxa" da**

Euskadiko Kutxa